

Kamu Gözetimi Kurumu

Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin

FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI

Bağımsız Denetime Tabi Olup
TFRS'leri Uygulamayan İşletmeler İçin

Modül 9

FİNANSAL ARAÇLAR VE
ÖZKAYNAKLAR

Bu doküman, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) Muhasebe Standartları Dairesi tarafından Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardının (BOBİ FRS'nin) tutarlı bir şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu dokümanın üzerinde veya içinde yer alan KGK logosu kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

Bu dokümanın tamamı ve bir kısmından alıntı yapılması durumunda, yapılan alıntının kaynağının "*KGK tarafından yayımlanan BOBİ FRS Modülü*" olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. "*KGK tarafından yayımlanan BOBİ FRS Modülleri*" için yapılması planlanan herhangi bir başka kullanım KGK'nın yazılı onayını gerektirmektedir.

Bu dokümandan yapılacak herhangi bir alıntının doğru bir şekilde çoğaltıldığından ve yanıltıcı bir bağlamda kullanılmadığından emin olunması gerekmektedir.

MODÜL 9 - FİNANSAL ARAÇLAR VE ÖZKAYNAKLAR

1. GİRİŞ

Bu bölüm, şirketlerin ihraç ettikleri veya sahip oldukları finansal araçların ve ihraç edilen özkaynak araçlarının muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkeleri düzenlemektedir. Bu kapsamda bu bölüm finansal araçları ve özkaynakları ayrı olarak ele almaktadır.

Finansal araçlar; bir işletmenin finansal varlığının, başka bir işletmenin de finansal yükümlülüğünün veya özkaynak aracının artmasına neden olan sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır. Finansal araçlar finansal varlıklar ve finansal yükümlülüklerden oluşmaktadır.

İşletmelerin ekonomik faaliyetlerinde kullandıkları pek çok unsur finansal araç tanımını karşılamaktadır. Finansal araçların en yaygın örnekleri arasında nakit, banka mevduatları, menkul kıymetler ve banka kredileri yer almaktadır. Dolayısıyla, hangi sektörde faaliyet gösterirse göstereceği neredeyse bütün işletmeler finansal tablolarına finansal varlık veya finansal yükümlülükleri yansıtmaktadır. Bu nedenle finansal araçlar işletmelerin finansal tablolarında önemli bir paya sahiptir.

Bu bölümde finansal varlık ve yükümlülükler tanımlanmakta ve finansal araçların ilk muhasebeleştirilmesi, sonraki dönemlerde muhasebeleştirilmesi, değer düşüklüğü ve finansal tablo dışı bırakılmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Bununla birlikte bu bölümde, türev ürün kullanılarak yapılan finansal riskten korunma işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin korunma muhasebesi hükümlerine de yer verilmektedir.

Finansal araçların yanı sıra bu bölümde özkaynağı oluşturan unsurlar ve özkaynağa ilişkin işlemlerin finansal tablolara nasıl yansıtılacağı düzenlenmektedir. Özkaynak; işletmeye ait tüm yükümlülüklerin işletme varlıklarından indirilmesi durumunda geriye kalan varlıklar üzerindeki haklar olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda özkaynak bileşenlerine örnek olarak; işletme ortaklarının ödediği veya ödemeyi taahhüt ettiği sermaye tutarı, geçmiş yıllar karları veya zararları, dönem karından ayrılan yedekler ve BOBİ FRS uyarınca özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi öngörülen kazançlar (örneğin maddi duran varlık yeniden değerlemesinden kaynaklanan kazançlar) gösterilebilir.

2. BÖLÜM ÖZETİ

TANIMLAR	
FİNANSAL ARAÇLAR	
Finansal araçlar, bir işletmenin bir finansal varlığının, başka bir işletmenin de bir finansal yükümlülüğünün veya özkaynak aracının artmasına neden olan sözleşmelerdir. Finansal araçlar, finansal varlıklardan ve finansal yükümlülüklerden oluşur.	
FİNANSAL VARLIKLAR	FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER
<p>Finansal varlık, aşağıdaki varlıklardan herhangi biridir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nakit,• Başka bir işletmenin özkaynak aracı,• Aşağıdakilerden herhangi birine ilişkin olarak ortaya çıkmış olan sözleşmeden doğan hak:<ul style="list-style-type: none">- Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık alınması (örneğin ticari ve diğer alacaklar, tahvil, bono v.b. menkul kıymetler) veya- Finansal varlık veya yükümlülüklerin, işletmenin lehine olabilecek şartlarda, başka bir işletme ile takas edilmesi.• İşletmenin kendi özkaynak aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan ve:<ul style="list-style-type: none">- İşletmenin değişken sayıda kendi özkaynak aracını almak zorunda olduğu ya da olabileceği bir sözleşme veya- İşletmenin sabit sayıda kendi özkaynak aracı karşılığında önceden belirlenmiş sabit bir tutarda nakit ya da başka bir finansal varlığın takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir sözleşme. Bu amaçla, işletmenin özkaynak araçları, söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatına ya da teslimatına ilişkin sözleşmeleri içermez.	<p>Finansal yükümlülük, aşağıdaki yükümlülüklerden herhangi biridir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Sözleşmeden doğan;<ul style="list-style-type: none">- Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi yükümlülüğü veya- Finansal varlık veya yükümlülüklerin, işletmenin aleyhine olabilecek şartlarda, başka bir işletme ile takas edilmesi yükümlülüğü.• İşletmenin kendi özkaynak aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve:<ul style="list-style-type: none">- İşletmenin değişken sayıda kendi özkaynak aracını vermek zorunda olduğu ya da olabileceği bir sözleşme veya- İşletmenin sabit sayıda kendi özkaynak aracı karşılığında önceden belirlenmiş sabit bir tutarda nakit ya da başka bir finansal varlığın takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir sözleşme. Bu amaçla, işletmenin özkaynak araçları, söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatına ya da teslimatına ilişkin sözleşmeleri içermez.

ÖZKAYNAK ARACI

İşletmenin tüm yükümlülükleri çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir hakkı temsil eden sözleşmedir.

FİNANSAL ARAÇLARIN SINIFLANDIRMASI

Alacaklar ve Borçlar	Borçlanma Araçları	Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar	Diğer Finansal Araçlar
<p>İşletmenin ticari ve ticari olmayan işlemlerinden kaynaklanan senetli ve senetsiz alacakları ve borçları bu sınıfta yer alır.</p> <p>Alacak ve borçlardan ilk defa kayda alındığı tarih ile tahsil edileceği veya ödeneceği tarih arasındaki süre bir yıldan uzun olanlar itfa edilmiş değeri üzerinden, diğerleri ise itibari değeri üzerinden ölçülmektedir.</p>	<p>Borçlanma araçları, alacak ve borçların dışında kalan ve genel olarak sabit veya değişken oranda getiri sağlayan veya ödeme yükümlülüğü getiren finansal varlık veya yükümlülüklerdir. İhraç edilen veya satın alınan tahvil ve bonolar ile banka kredileri borçlanma aracı olarak sınıflandırılan finansal araçlara örnek olarak gösterilebilir. Borçlanma araçları itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülmekte ve muhasebeleştirilmektedir.</p>	<p>Özkaynak araçlarındaki yatırımlar, işletmenin başka bir işletmenin özkaynak araçlarına yaptığı yatırımları ifade eder. Özkaynak araçlarındaki yatırımlardan borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görenler gerçeğe uygun değeri üzerinden, diğerleri ise maliyet bedeli üzerinden ölçülmektedir.</p>	<p>Diğer finansal araçlar; diğer sınıflara girmeyen bütün finansal araçları içerir. Diğer finansal araçlara örnek olarak varlığa dayalı menkul kıymetler, türev finansal araçlar ve kredi verilmesine ve kredi alınmasına ilişkin taahhütler gösterilebilir. Diğer finansal araçlardan, kredi alınmasına ilişkin taahhütler maliyet bedeliyle ölçülürken diğerleri gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir.</p>

3. BÖLÜM HÜKÜMLERİNİN AÇIKLANMASI VE ÖRNEKLENDİRİLMESİ

3.1. Kapsam

Paragraf 9.1 - Kapsam

Bu bölümde, finansal varlık ve finansal yükümlülüklerle ilişkin muhasebe ilkeleri ve işletmenin ihraç ettiği özkaynak araçlarının muhasebeleştirilme esasları düzenlenmektedir.

Açıklama:

Bu bölüm iki temel konuya ilişkin muhasebeleştirme hükümlerini düzenlemektedir. Bunlardan biri finansal araçlar diğeri ise işletmenin kendi ihraç ettiği özkaynak araçlarıdır. Finansal araçlar finansal varlık ve yükümlülüklerden oluşmaktadır. BOBİ FRS'nin 9.1-9.55 paragrafları finansal araçların muhasebeleştirilmesi konularını, 9.56-9.73 paragrafları ise işletmenin kendi ihraç ettiği özkaynaklarına ilişkin işlemlerin muhasebeleştirilmesini düzenlemektedir. Finansal araçların muhasebeleştirilmesi kapsamında finansal varlık ve yükümlülüklerle ilişkin muhasebe ilkeleri, değer düşüklüğü, finansal varlıkların finansal tablo dışı bırakılması, finansal yükümlülüklerin finansal tablo dışı bırakılması ve korunma muhasebesi konuları açıklanmaktadır. Özkaynaklara ilişkin işlemlerin muhasebeleştirilmesi kapsamında ise payların ilk ihracı, dönüştürülebilir yükümlülük veya benzeri bileşik finansal araçlar, işletmenin kendi paylarını geri satın alması ve ortaklara yapılan dağıtımlar konuları ele alınmaktadır.

Paragraf 9.2 - Kapsam

Bu bölüm, "*Konsolide Finansal Tablolar*" bölümü kapsamındaki bağlı ortaklıklara, "*İştiraklerdeki Yatırımlar*" bölümü kapsamındaki iştiraklere ve "*Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar*" bölümü kapsamındaki müşterek girişimlere uygulanmaz. Ayrıca kiralamalardan kaynaklanan alacak ve borçların kayda alınması gibi, diğer bölümlerde finansal araçlara ilişkin özel olarak düzenlenen hususlara bu bölüm hükümleri değil, ilgili oldukları bölüm hükümleri uygulanır.

Açıklama:

Bir işletmenin başka bir işletmenin özkaynaklarına yaptığı yatırım, bu yatırım bir bağlı ortaklık, iştirak veya müşterek girişim olmadığı sürece, bu bölüm kapsamında yer almaktadır. Her ne kadar bağlı ortaklık, iştirak ve müşterek girişimler de bir özkaynak yatırımı olsalar da bu yatırımların niteliği sadece finansal bir yatırım olma niteliğinin ötesine geçtikleri için bu bölüm kapsamında değerlendirilmemektedir.

Başka bir işletmenin özkaynak aracına yapılan yatırımın, yatırım yapan işletmeye kontrol, önemli etki veya müşterek kontrol sağlaması durumunda bu yatırım sırasıyla bağlı ortaklık, iştirak ya da müşterek girişim olarak değerlendirilmektedir.

Bağlı ortaklık, yatırım yapan işletmenin diğer işletme üzerinde kontrol gücüne sahip olması durumunda söz konusu olmaktadır. Kontrol; faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla bir işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü olarak

tanımlanmaktadır. Bağlı ortaklık niteliğini haiz olan özkaynak yatırımları *Bölüm 22 Konsolide Finansal Tablolar* uyarınca ölçülmekte ve muhasebeleştirilmektedir. Bununla birlikte, BOBİ FRS'nin 22.18 paragrafında belirtilen bazı nadir durumların söz konusu olması durumunda bağlı ortaklıkların *Bölüm 22* kapsamında değil *Bölüm 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar* uyarınca muhasebeleştirileceği öngörülmektedir.

İştirak, yatırım yapan işletmenin diğer bir işletme üzerinde önemli etkiye sahip olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Önemli etki, yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyet politikalarına ilişkin karar alma süreçlerine katılma gücü olarak tanımlanmaktadır. İştirak niteliğindeki yatırımlar *Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlar* uyarınca muhasebeleştirilmektedir.

Müşterek kontrol, bir ekonomik faaliyet üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılması olarak tanımlanmakta ve yatırım yapan işletmenin diğer bir işletme üzerinde müşterek kontrole sahip olması durumunda bu yatırım müşterek girişim olarak değerlendirilmekte ve yatırım yapan işletmenin diğer bir işletme üzerinde müşterek kontrole sahip olması durumunda bu yatırım *Bölüm 11 Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar* uyarınca muhasebeleştirilmektedir.

İşletmelerin gerçekleştirdiği bazı işlemler sonucunda her ne kadar bir finansal araç ortaya çıksa da bunlar BOBİ FRS'nin diğer bölümlerinde düzenlendiği için bu finansal araçlar *Bölüm 9* kapsamına girmemektedir. Örneğin finansal kiralama işlemleri sonucunda da bir finansal araç ortaya çıkmaktadır. İki taraf arasındaki bir finansal kiralama işlemi, kiraya veren açısından bir kira alacağı (finansal varlık), kiracı açısından ise bir kira ödemesi (finansal yükümlülük) yaratır. *Bölüm 15 Kiralamalar*, finansal kiralamalara ilişkin özel hükümler içerdiğinden, finansal kiralamalar *Bölüm 9*'un kapsamı dışındadır. Benzer şekilde işletmelerin çalışanlarına ödemekle yükümlü oldukları kıdem tazminatları da işletmeler açısından bir nakit ödeme yükümlülüğü doğurduğu için bir finansal yükümlülük niteliği taşımaktadır. Ancak kıdem tazminatının ölçüm ve muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümler *Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar* kapsamında düzenlendiği için *Bölüm 9*'un kapsamında değildir.

Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeler de bir finansal yükümlülük doğurmasına rağmen *Bölüm 9* kapsamında değerlendirilmeyen işlemlerden birisidir. Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşme BOBİ FRS'de, "sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi için zorunlu olarak katlanması gereken maliyetin, elde edilmesi beklenen ekonomik faydayı aştığı sözleşme" olarak tanımlanmakta ve *Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar* kapsamında düzenlenmektedir. Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeye ilişkin bir karşılık (örneğin kiralanmış boş bir gayrimenkule ilişkin gelecekteki kira ödemeleri için ayrılan karşılık), söz konusu sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin kaçınılamayacak maliyetlerden kaynaklandığından, bir finansal yükümlülüktür. Ancak, ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeye ilişkin karşılıklar *Bölüm 9* kapsamında değil, *Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler Ve Şarta Bağlı Varlıklar* uyarınca muhasebeleştirilir.

Bölüm 9 kapsamında değerlendirilmeyen ancak finansal araç niteliği taşıyan bir diğer unsur karşılıklara ilişkin tazminatlardan ortaya çıkan varlıklardır. *Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar* uyarınca (paragraf 19.16), bir karşılığa ilişkin yükümlülüğün yerine getirilmesi için yapılması gereken harcama tutarının bir kısmının veya tamamının diğer bir tarafça tazmin edilmesinin beklendiği durumlarda (örneğin sigorta tazminat talebi yoluyla), söz konusu tazminat tutarı ayrı bir varlık olarak kayda alınabilmektedir. Bu varlık karşı taraftan nakit alma hakkını temsil ettiği için bir finansal varlık olmasına rağmen Bölüm 9 kapsamında değil, *Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar* kapsamında muhasebeleştirilmektedir.

Örnek 9.1:

A işletmesi; B, C, D ve E işletmelerinin özkaynak araçlarına yatırım yapmış ve her bir işletmedeki toplam özkaynak paylarının sırasıyla %5, %20, %50, %51'ine sahip olmuştur. A işletmesi sahip olduğu paylar sonucunda; C işletmesi üzerinde önemli etki, D işletmesi üzerinde müşterek kontrol ve E işletmesi üzerinde kontrol gücüne sahip olduğunu değerlendirmiştir. Bu kapsamda bu işlem sonucunda ortaya çıkan finansal araçlar, yatırım yapan A işletmesi açısından Bölüm 9 kapsamında değerlendirilecek midir?

A işletmesi açısından, sadece B işletmesine yapılan yatırım Bölüm 9 kapsamında muhasebeleştirilecek, C, D ve E işletmelerine yapılan yatırımlar ise ilgili oldukları diğer BOBİ FRS bölümleri kapsamında muhasebeleştirilecektir. Bölüm 9 kapsamında bir işletmenin diğer bir işletmedeki özkaynak paylarına yaptığı yatırım finansal varlık tanımını karşılamaktadır. Ancak BOBİ FRS paragraf 9.2'de belirtildiği şekilde A işletmesinin C, D ve E işletmelerine yaptığı yatırımlar sırasıyla iştirak, müşterek girişim ve bağlı ortaklık olarak değerlendirilecekleri için Bölüm 9 kapsamında muhasebeleştirilmeyecektir. C işletmesine yapılan yatırım *Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlar* kapsamında, D işletmesine yapılan yatırım *Bölüm 11 Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar* kapsamında, E işletmesine yapılan yatırım ise *Bölüm 22 Konsolide Finansal Tablolar* kapsamında muhasebeleştirilecektir.

Soru 9.1:

İşletmenin ihraç ettiği kendi özkaynağına dayalı aracı finansal araç tanımını karşılar mı?

İşletme tarafından ihraç edilen ve özkaynak tanımını karşılayan unsurlar ihraç eden işletme açısından finansal araç olarak tanımlanmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu özkaynak araçları Bölüm 9'un finansal varlık ve yükümlülükleri düzenleyen 9.5-9.55 paragrafları kapsamında muhasebeleştirilmeyecektir. Ancak işletmenin ihraç ettiği kendi özkaynak araçlarına Bölüm 9'un özkaynağına ilişkin muhasebeleştirme hükümlerini düzenleyen 9.55-9.73 paragrafları uygulanacaktır.

3.2. Tanımlar

Paragraf 9.3 - Finansal Araç Tanımı

Finansal araçlar, bir işletmenin bir finansal varlığının, başka bir işletmenin de bir finansal yükümlülüğünün veya özkaynak aracının artmasına neden olan sözleşmelerdir.

Açıklama:

Bir finansal araç bir işletme için finansal varlık, diğer bir işletme için bir finansal yükümlülük veya bir özkaynak aracını temsil etmektedir. Örneğin bir işletmenin başka bir işletmenin özkaynak payını satın alması durumunda yatırım yapan işletme açısından bu bir finansal varlıktır. Yatırım yapan işletme elinde bulundurduğu pay oranında diğer işletmeden ekonomik bir fayda (örneğin kar payı) elde edecektir. Yatırım yapılan işletme ise kendi özkaynağına dayanan bir araç ihraç etmiştir ve bu özkaynaklarında bir artış olarak finansal tablolarına yansıtacaktır. Bir başka finansal araç örneği olan tahvil için de tahvili ihraç eden işletme açısından bir finansal yükümlülük ortaya çıkmaktayken tahvili elinde bulunduran işletme için bir finansal varlık ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak bir finansal aracın daima bir karşı tarafının bulunması gerekmektedir, dolayısıyla bir finansal araç bir işletme için finansal varlık doğururken diğer bir işletmenin finansal yükümlülüğünü veya ihraç ettiği özkaynak araçlarını artırmaktadır. Bunun tek istisnası finansal varlık olarak değerlendirilen nakit tutarlardır. Bir işletmenin elinde bulundurduğu nakit finansal varlık tanımını karşılmasına rağmen herhangi bir karşı tarafı bulunmadığı için diğer tarafta bir finansal yükümlülük veya özkaynak artışına neden olmamaktadır.

Paragraf 9.3 - Finansal Varlık Tanımı

Finansal varlık, aşağıdaki varlıklardan herhangi biridir:

- a) Nakit,
- b) Başka bir işletmenin özkaynak aracı,
- c) Aşağıdakilerden herhangi birine ilişkin olarak ortaya çıkmış olan sözleşmeden doğan hak:
 - (i) Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık alınması (örneğin ticari ve diğer alacaklar, tahvil, bono v.b. menkul kıymetler) veya
 - (ii) Finansal varlık veya yükümlülüklerin, işletmenin lehine olabilecek şartlarda, başka bir işletme ile takas edilmesi.
- ç) İşletmenin kendi özkaynak aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan ve:
 - (i) İşletmenin değişken sayıda kendi özkaynak aracını almak zorunda olduğu ya da olabileceği bir sözleşme veya

(ii) İşletmenin sabit sayıda kendi özkaynak aracı karşılığında önceden belirlenmiş sabit bir tutarda nakit ya da başka bir finansal varlığın takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir sözleşme. Bu amaçla, işletmenin özkaynak araçları, söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatına ya da teslimatına ilişkin sözleşmeleri içermez.

Açıklama:

İşletmelerin elde ettikleri nakit ve bir başka işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları (başka bir işletmenin özkaynak payları) finansal varlık olarak değerlendirilmektedir.

Paragraf 9.3 c (i) uyarınca işletmenin başka bir işletmeden nakit veya başka bir finansal varlık alma hakkı doğuran araçlar finansal varlık olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ticari ve diğer alacaklar, tahvil, bono gibi menkul kıymetler finansal varlık tanımını karşılayan kalemler arasındadır. Bununla birlikte işletmelerin vadeli ve vadesiz mevduat hesapları da, karşı tarafın bu hesaplara istinaden işletmeye nakit ödeme yükümlülüğü bulunduğu için, finansal varlık tanımını karşılamaktadır.

Türev ürünler, sözleşmede belirlenen koşullar altında sözleşmeye taraf olanların lehine olan koşullarda taraflara nakit veya finansal varlık alma hakkı tanımaktadırlar. Örneğin bir işletmenin bir opsiyon sözleşmesine taraf olması halinde işletme bu opsiyonu lehine bir durum ortaya çıkması durumunda kullanabilecek ve karşı taraftan nakit veya başka bir finansal varlık elde etme hakkı sağlayacaktır. Paragraf 9.3 c (ii) uyarınca türev ürünler bu tür haklar sağladıkları için finansal varlık olarak değerlendirilmekte ve muhasebeleştirilmektedir.

Finansal varlık tanımının (ç) alt paragrafı uyarınca, bazı durumlarda işletmenin kendi özkaynak aracına dayalı sözleşmelere taraf olması durumunda da bir finansal varlık muhasebeleştirilmektedir (ayrıntılı açıklama için bakınız: *Bir Finansal Aracın Finansal Yükümlülük veya Özkaynak Olarak Tanımlanması* başlığı).

Soru 9.2:

Fiziksel olarak elde tutulan altın bir finansal varlık mıdır?

Külçe altın bir finansal varlık değil bir emtiadır. Altın külçesi son derece likit olmasına rağmen altının kendisi bir nakit veya finansal varlık alım hakkı sağlamadığı için finansal varlık olarak değerlendirilmemektedir. Ancak altın fiyatına endeksli bir finansal ürün (örneğin altın mevduat hesapları veya altına endeksli türev ürünler) karşılığında nakit olarak ödeme alma hakkı sağladıkları ölçüde finansal varlık tanımını karşılamaktadırlar.

Soru 9.3:**Kripto paralar finansal varlık tanımını karşılar mı?**

Kripto paralar, hamiline sözleşmeden doğan nakit veya başka bir finansal varlık edinim hakkı tanımadığı için finansal varlık tanımını karşılamamaktadır. Bir diğer ifadeyle kripto para karşılığında herhangi bir ödeme yapma yükümlülüğü altına giren bir karşı taraf bulunmadığı için bunlar bir finansal varlık değil işletmedeki kullanım amacına göre diğer bir varlık (örneğin maddi olmayan duran varlık veya stok) olarak ölçülmekte ve muhasebeleştirilmektedir.

Soru 9.4:**Maddi duran varlık veya stok alımına ilişkin yapılan avans ödemeleri finansal varlık tanımını karşılar mı?**

İşletmeler maddi duran varlık veya stok gibi bazı finansal olmayan kalemlerin satın alınması aşamasında bir avans ödemesi gerçekleştirmektedirler. Bu avans ödemeleri ilgili varlık finansal tablolara alınana kadar aktif hesaplarda takip edilmekte, ilgili varlık finansal tablolara alındığında ise bu varlığın maliyetine eklenmektedir. Avans için kaydedilen bu tür aktif hesaplar (örneğin Verilen avanslar kalemi) finansal varlık tanımını karşılamamaktadır. Bunun nedeni bu aktif hesapların paragraf 9.3'te belirtilen şekilde karşılığında bir nakit veya finansal varlık alım hakkı tanımayan olmasıdır. Bu tür avanslar için kullanılan hesaplar, karşılığında finansal varlık dışında bir varlık (stok veya maddi duran varlık) alımı hakkı tanıdığı için finansal varlık olarak tanımlanmamaktadır.

Paragraf 9.3 - Finansal Yükümlülük Tanımı

Finansal yükümlülük, aşağıdaki yükümlülüklerden herhangi biridir:

- a) Sözleşmeden doğan;
 - (i) Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi yükümlülüğü veya
 - (ii) Finansal varlık veya yükümlülüklerin, işletmenin aleyhine olabilecek şartlarda, başka bir işletme ile takas edilmesi yükümlülüğü.
- b) İşletmenin kendi özkaynak aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve:
 - (i) İşletmenin değişken sayıda kendi özkaynak aracını vermek zorunda olduğu ya da olabileceği bir sözleşme veya
 - (ii) İşletmenin sabit sayıda kendi özkaynak aracı karşılığında önceden belirlenmiş sabit bir tutarda nakit ya da başka bir finansal varlığın takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir sözleşme. Bu

amaçla, işletmenin özkaynak araçları, söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatına ya da teslimatına ilişkin sözleşmeleri içermez.

Açıklama:

İşletmenin taraf olduğu bir sözleşme uyarınca yükümlülüğünü nakit ödemeyle veya başka bir finansal varlık vererek yerine getirmesi durumunda bir finansal yükümlülük ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda örneğin, işletmenin tedarikçisine olan borcu, finansal kuruluşlara olan kredi borçları ve işletmenin ihraç ettiği tahvil gibi menkul kıymetler işletme tarafında nakit bir ödeme yükümlülüğü doğurduğu için finansal yükümlülük tanımını karşılamaktadır.

İşletmenin taraf olduğu bazı sözleşmeler (örneğin türev ürünler) işletmenin aleyhine olabilecek şartlarda bir ödeme yükümlülüğü doğurabilmektedir. Örneğin işletmenin taraf olduğu emtiaya dayalı bir forward sözleşmesi uyarınca emtianın değerindeki değişimler nedeniyle sözleşmenin karşı tarafına bir ödeme yapma yükümlülüğü altına girebilir. Böyle bir durumda da işletme için finansal tablolara alınması gereken türev üründen kaynaklanan bir finansal yükümlülük ortaya çıkacaktır.

Finansal yükümlülük tanımının (b) alt paragrafı uyarınca, bazı durumlarda işletmenin kendi özkaynak aracına dayalı sözleşmelere taraf olması durumunda da bir finansal yükümlülük muhasebeleştirilmektedir (ayrıntılı açıklama için bakınız: *Bir Finansal Aracın Finansal Yükümlülük veya Özkaynak Olarak Tanımlanması* başlığı).

Paragraf 9.3 - Özkaynak Aracı Tanımı

Özkaynak aracı, işletmenin tüm yükümlülükleri çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir hakkı temsil eden sözleşmedir.

Açıklama:

İşletmenin özkaynakları ortakların işletme varlıkları üzerindeki haklarını temsil eden parasal tutardır. Özkaynak, işletmenin finansal durum tablosundaki toplam varlıklarından ortaklar dışındaki yabancı kaynakların (örneğin tedarikçiler, finansal kuruluşlar veya işletmeye fon sağlayan diğer tarafların) varlıklar üzerindeki hakları çıkarıldıktan sonra ortakların varlıklar üzerinde net olarak ne kadarlık bir tutara sahip olduklarını belirtmektedir.

Özkaynağı oluşturan unsurlara aşağıdakiler örnek verilebilir:

- Ödenmiş sermaye: işletme ortaklarının ödemeyi taahhüt etikleri sermaye tutarının ödenmiş olan kısmını göstermektedir.
- Geri alınmış paylar: işletmenin satın aldığı kendi özkaynak payları için yaptığı ödemeleri temsil eder. İşletmenin kendi özkaynak payını satın alması işletmenin özkaynaklarında bir azalmaya neden olacağı için bu unsur toplam özkaynak tutarını azaltıcı niteliktedir.

- Paylara ilişkin primler: işletmenin kendi özkaynak paylarını ihracı sırasında ortaya çıkan, özkaynak paylarının ihraç edildiği tutarın, payların itibari değerini aşan kısmını temsil eden özkaynak unsurudur.
- BOBİ FRS'nin diğer bölümleri uyarınca özkaynaklar altında raporlanması öngörülen kazanç veya kayıplar: Bunlar, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirme kazançları, yabancı para çevrim farkları, korunma muhasebesinden ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar ile bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve müşterek girişimlerin kazanç ve kayıplarından paylardır.
- Kar yedekleri: işletmenin karından ayrılan ve kar dağıtımına konu edilmeyip işletmede bırakılan fonları temsil eder. Bu yedekler yasalardan kaynaklanabileceği gibi şirket ana sözleşmesinde de kaynaklanabilmektedir.

Paragraf 9.4 - Finansal Varlık, Finansal Yükümlülük ve Özkaynak Ayrımı

İşletme, ilk kayda almada ilgili finansal aracı sözleşmenin özünü dikkate alarak, bu bölümde yer alan tanımlarla uyumlu bir şekilde finansal varlık, finansal yükümlülük ve özkaynak aracı olarak sınıflandırır. İşletme bu sınıflandırmayı yaparken gerektiğinde "TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum" hükümlerini de dikkate alır.

Açıklama:

İhraç edilen çoğu finansal aracın nitelikleri açık şekilde özkaynak veya yükümlülük özelliği gösterdiği için bunların özkaynak mı yoksa yükümlülük mü olarak sınıflandırılacağı konusunda herhangi bir tereddüt yaşanmamaktadır. Ancak bazı finansal araçlar için bu ayrımın yapılması daha detaylı bir değerlendirme gerektirebilmektedir. Örneğin işletmenin kendi özkaynak paylarına dayalı sözleşmelerden doğan yükümlülükleri veya satım opsiyonu bulunan finansal araçlar (puttable instruments) için böyle bir değerlendirme gerekebilir. Bu tür finansal araçların ihracında özkaynak veya yükümlülük sınıflamasından hangisinin kullanılacağına ilişkin değerlendirme yapılırken işletmeler daha ayrıntılı hükümler içeren "TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum"dan faydalanabilirler. İşletmenin kendi özkaynak paylarına dayalı sözleşmelerden doğan yükümlülükleri ve satım opsiyonu bulunan finansal araçlara ilişkin açıklamalar devam eden başlıkta BOBİ FRS ve TMS 32 hükümleri çerçevesinde incelenmiştir.

3.3. Bir Finansal Aracın Finansal Yükümlülük veya Özkaynak Olarak Tanımlanması

3.3.1. İşletmenin Kendi Özkaynağına Dayalı Sözleşmeler

Bir finansal aracın, finansal yükümlülük veya özkaynak olarak tanımlanması, söz konusu aracın değerlendirme ve muhasebeleştirilme ilkelerini farklılaştıracağı için önem arz etmektedir. Bir aracın finansal yükümlülük olarak değerlendirilmesi durumunda bu yükümlülüğün değerinde ortaya çıkan değişimler 9.5-9.55 paragrafları uyarınca finansal tablolara yansıtılacakken, özkaynak olarak değerlendirilmesi durumunda 9.56-9.73 paragraflar dikkate alınacak ve özkaynaktaki değer değişimleri finansal tablolara

yansıtılmayacaktır. İşletmeler bazı durumlarda kendi özkaynak araçlarına dayanan sözleşmelere bağlı olarak bir yükümlülük altına girebilmektedirler. Böyle bir finansal aracın bir finansal yükümlülük mü yoksa işletmenin kendi özkaynağına dayalı bir araç mı olduğu tartışması ortaya çıkmaktadır.

Özkaynak “işletmeye ait tüm yükümlülüklerin işletme varlıklarından indirilmesi durumunda geriye kalan varlıklar üzerindeki haklar” olarak tanımlanmaktadır. Bir finansal aracın özkaynak tanımını karşılaması durumunda bu araca ilişkin alınan tutarlar özkaynağa eklenecek ödenen tutarlar ise özkaynaktan düşülecektir. Bunun dışında özkaynak aracına ilişkin ortaya çıkan değer değişimleri finansal tablolara yansıtılmayacaktır. Özkaynak tanımının karşılanmaması durumunda ise finansal araç sözleşme koşullarına bağlı olarak türev olmayan bir finansal yükümlülük, bir türev varlık veya türev yükümlülük olacaktır.

9.3 paragrafının finansal yükümlülük tanımı kapsamında bir işletmenin kendi özkaynağına dayalı bir finansal aracın hangi koşullarda bir finansal yükümlülük olacağı açıklanmaktadır.

Paragraf 9.3-Finansal Yükümlülük Tanımı

Finansal yükümlülük, aşağıdaki yükümlülüklerden herhangi biridir:

...

- b) İşletmenin kendi özkaynak aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve:
- (i) İşletmenin değişken sayıda kendi özkaynak aracını vermek zorunda olduğu ya da olabileceği bir sözleşme veya
 - (ii) İşletmenin sabit sayıda kendi özkaynak aracı karşılığında önceden belirlenmiş sabit bir tutarda nakit ya da başka bir finansal varlığın takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir sözleşme. Bu amaçla, işletmenin özkaynak araçları, söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatına ya da teslimatına ilişkin sözleşmeleri içermez.

9.3 paragrafında yer alan finansal yükümlülük tanımı kapsamında (b)(i) paragrafı bir finansal aracın işletmenin kendi özkaynağına dayalı türev olmayan bir aracı ele alırken, (b)(ii) paragrafı ise işletmenin kendi özkaynağına dayalı türev bir ürünün hangi şartlar altında finansal yükümlülük olarak tanımlanacağını belirtmektedir.

İşletmenin Kendi Özkaynak Aracına Dayalı Türev Olmayan Bir Ürünün Sınıflandırılması

Finansal varlık ve finansal yükümlülük tanımı uyarınca, işletmenin kendi özkaynağına dayanan bir sözleşmenin finansal varlık veya finansal yükümlülük olarak tanımlanabilmesi için değişken sayıda özkaynak aracını alma veya verme yükümlülüğü doğması gerekmektedir (finansal varlık tanımı 9.3(ç)(i) paragrafı, finansal yükümlülük tanımı 9.3(b)(i) paragrafı). Bundan hareketle işletmenin sabit sayıda kendi özkaynak aracını almak veya vermek zorunda olduğu bir sözleşme finansal varlık veya yükümlülük değil özkaynak olarak tanımlanacaktır.

İşletmenin değişken sayıda özkaynak aracının verilmesi veya alınmasının özkaynak değil finansal varlık veya yükümlülük olarak tanımlanmasının gerekçesi işletmenin kendi özkaynak aracını sözleşmeyi yerine getirmek için bir değişim aracı olarak kullanıyor olmasıdır. Dolayısıyla işletmenin sabit tutardaki borcunu ödemek için değişken sayıda özkaynak aracını verme yükümlülüğü altına girmesi durumunda işletmenin kendi özkaynak araçlarını bir ödeme aracı olarak kullandığı için özkaynak tanımı karşılanmayacaktır. Böyle bir sözleşme işletme için bir finansal yükümlülük doğuracak ve bu yükümlülüğün değer değişimlerinin finansal tablolara yansıtılması gerekecektir. Bu işlemin özkaynağa etkisi ise sadece özkaynak aracının ihracı gerçekleştirildiğinde finansal tablolara yansıtılacaktır.

Örnek 9.2:

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde başka bir işletmeden 200.000 TL borç almış, karşılığında da 1 yıl sonrasında 220.000 TL'lik kendi özkaynak aracını (özkaynak paylarını) karşı tarafa vermeye yükümlülüğü altına girmiştir.

İşletme böyle bir durumda sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirmek için belirli bir tutara karşılık gelen değişken sayıda özkaynak aracını karşı tarafa verecektir. Bu durumda işletme kendi özkaynağına dayalı araçlarını bir ödeme aracı gibi kullanmaktadır. Dolayısıyla işletme sözleşmeye taraf olduğunda böyle bir finansal araç özkaynak tanımını karşılamayacak ve finansal yükümlülük olarak tanımlanacaktır. Finansal yükümlülük olarak finansal tablolara alınan bu borç Bölüm 9 hükümleri gereği itfa edilmiş değeriyle ölçülecektir.

1.1.2020 tarihinde yükümlülüğün ilk defa kayda alınmasına ilişkin yapılacak kayıt:

Kasa	200.000 TL	
Diğer Finansal Yükümlülükler		200.000 TL

31.12.2020 tarihinde yükümlülüğe ilişkin faizin tahakkukuna ilişkin kayıt:

Diğer Faiz Giderleri	20.000 TL	
Diğer Finansal Yükümlülükler		20.000 TL

1.1.2021 tarihindeki işletmenin özkaynak paylarını borcu karşılığında vermesine ilişkin kayıt:

Diğer Finansal Yükümlülükler	220.000 TL	
Sermaye		220.000 TL

İşletmenin Kendi Özkaynak Aracına Dayalı Türev Bir Ürünün Sınıflandırılması

İşletmeler kendi özkaynak araçlarına dayalı türev sözleşmelere taraf olabilmektedir. İşletmenin kendi paylarına dayalı forward veya opsiyon sözleşmeleri buna örnek olabilir. Türev ürün sözleşmelerinin bazıları taraflara net nakit ödeme yükümlülüğü (örneğin opsiyonun kullanım değeri ile varlığın piyasa değeri arasındaki farkın karşı tarafa ödenmesi) getirirken bazıları da sözleşmenin dayalı olduğu varlığın fiziki teslimini şart koşmaktadır.

İşletmenin kendi özkaynak aracına dayalı bir türev ürünün net nakit ödeme koşulu taşınması durumunda bu türev ürün sonucunda işletme herhangi bir özkaynak aracı ihraç etmeyeceği ve özkaynak aracını geri satın almayacağı için bu ürün, türev ürün olarak değerlendirilecek ve bunun sonucunda bir finansal yükümlülük veya finansal varlık ortaya çıkacaktır. Ancak türev ürünün, özkaynak araçlarının fiziki teslimini zorunlu kılması durumunda paragraf 9.3'deki finansal yükümlülük tanımının (b)(ii) alt paragrafındaki şartların dikkate alınması ve bu paragraftaki şartların karşılanması durumunda ilgili türev ürünün finansal yükümlülük olarak muhasebeleştirilmesi gerekecektir.

İşletmenin özkaynak aracına dayalı bir türev sözleşmenin özkaynak paylarının fiziki teslimini öngörmesi durumunda, türev finansal aracın finansal yükümlülük olarak tanımlanabilmesi için işletmenin yükümlülüğünü yerine getirmek için sabit sayıda özkaynak aracının ya da sabit bir tutarın bulunmaması gerekmektedir. Türev ürün için yapılacak ödemede ödeme tutarı ve ihraç edilecek özkaynak aracı sabit sayıdaysa bu türev ürün bir finansal yükümlülük değil ihraç edilen bir özkaynak aracı (pay ihracı) olarak muhasebeleştirilecektir. Bir finansal aracın finansal yükümlülük veya ihraç edilen özkaynak olarak tanımlanması muhasebeleştirme açısından önemli farklar doğurmaktadır. Finansal yükümlülük olarak tanımlanan bir finansal aracın değer değişimleri kâr veya zarar olarak finansal tablolara yansıtılırken, özkaynak olarak tanımlanan bir aracın değer değişimleri için finansal tablolara herhangi bir tutar yansıtılmayacak, alınan veya verilen tutarlar özkaynaklara eklenecek veya özkaynaklardan düşülecektir.

Örnek 9.3:

A İşletmesi, karşı tarafa 1.000 adet kendi ihraç ettiği özkaynak araçlarını 100.000 TL karşılığında 1.7.2020 tarihinde alma hakkı tanıyan bir opsiyonu 1.1.2020 tarihinde ihraç etmiştir. Opsiyon sözleşmesinin koşulları kapsamında ödeme işletme açısından pay ihraç edilerek yapılacak olup parasal bir ödeme (örneğin özkaynak araçlarının piyasa değeri ile opsiyonun kullanım değeri arasındaki fark kadar) yapılmayacaktır.

Böyle bir opsiyon sözleşmesi işletme açısından bir finansal yükümlülük değil özkaynak olarak değerlendirilecek ve muhasebeleştirilecektir. Bunun nedeni işletmenin sabit sayıda özkaynak aracını sabit bir tutar karşılığında ihraç edecek olmasıdır. Dolayısıyla işletme bu opsiyonu ihraç ettiğinde karşılığında aldığı tutarı özkaynaklarda bir artış olarak finansal durum tablosuna yansıtacaktır. Bununla birlikte, bu opsiyon sözleşmesinin özkaynak aracı olarak tanımlanabilmesinin bir başka nedeni işletmenin opsiyondan doğan yükümlülüğünü, net parasal bir ödeme karşılığı (örneğin özkaynak araçlarının piyasa değeri ile opsiyonun kullanım değeri arasındaki fark kadar) değil pay ihraç ederek yerine getirecek olmasıdır.

Örnek 9.4:

A işletmesi 1.2.2020 tarihinde yaptığı bir forward sözleşme uyarınca 31.1.2021 tarihinde 1.000 adet özkaynak payını 104.000 TL üzerinden geri satın alacaktır. Forward sözleşmesi net nakit ödeme hükmü taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle işletmenin özkaynak paylarının vade tarihindeki gerçeğe uygun değeri forward kullanım fiyatı olan 104.000 TL'nin üzerinde olursa A işletmesi gerçeğe uygun değer ve forward kullanım fiyatı arasındaki fark kadar tutarı, karşı taraftan nakit alacak tersi durumda da A işletmesi nakit ödeme yapacaktır.

A işletmesinin özkaynak payının 1.2.2020, 31.12.2020 ve 31.1.2021 tarihlerindeki gerçeğe uygun değerleri sırasıyla 100 TL, 110 TL ve 106 TL'dir.

A işletmesinin kendi özkaynak paylarına dayalı forward sözleşmesi işletmenin vade tarihinde bir nakit ödeme yapma yükümlülüğü veya nakit ödeme alma hakkı doğuracaktır. Ayrıca, forward sözleşmesi kapsamında işletme özkaynak paylarını fiziki olarak teslim almayacak olup özkaynak payları sadece forward sözleşmesinin değerinin belirlenmesinde bir endeks olarak kullanılmıştır. Bu haliyle forward sözleşmesi nedeniyle bir türev varlık veya yükümlülük doğacak, özkaynaklarda herhangi bir tutar muhasebeleştirilmeyecektir.

Forward sözleşmesinin değeri özkaynak paylarının gerçeğe uygun değeri ile forward kullanım fiyatının bugünkü değeri arasındaki fark üzerinden ölçülecektir. İlgili tarihlerde forward sözleşmesinin değeri aşağıdaki şekildedir:

	1.2.2020	31.12.2020	31.1.2021
Payların gerçeğe uygun değeri	100.000	110.000	106.000
Forward kullanım fiyatının bugünkü değeri*	100.000	103.666**	104.000
Forward sözleşmesinin değeri	0	6.334	2.000

*Forward kullanım fiyatının bugünkü değeri, kullanım fiyatı olan 104.000 TL'yi payların 1.4.2020 tarihindeki şimdiki değeri olan 100.000TL'ye eşitleyen faiz oranı kullanılarak hesaplanmaktadır. Kullanılacak aylık faiz oranı şu şekilde hesaplanmıştır: $100.000 = 104.000 / (1+f)^{12}$ aylık faiz=%0,327

** $104.000 / (1+\%0.327)$

1.2.2020 tarihinde forward sözleşmesinin değeri sıfır olduğu için herhangi bir kayıt yapılmayacaktır.

31.12.2020 tarihinde forward sözleşmesinin değerlemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Türev Araçlar	6.334 TL	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		6.334 TL

31.1.2021 tarihinde forward sözleşmesinin ödenmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Türev Araçlardan Kaynaklanan Zararlar	4.334 TL	
Türev Araçlar		4.334 TL
Kasa	2.000 TL	
Türev Araçlar		2.000 TL

Bununla birlikte, işletmenin ihraç ettiği bazı türev ürünler işletmenin kendi özkaynak paylarını ödeme yaparak geri satın alması yükümlülüğü doğurmaktadır (örneğin işletmenin kendi özkaynak payına dayalı ihraç edilen bir satım opsiyonu). İşletmenin özkaynak araçlarını nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında satın alması yükümlülüğü içeren böyle bir sözleşme -bu sözleşme özkaynak tanımını karşılarsa bile- geri satın alınan tutarın bugünkü değeri kadar (örneğin, forward geri satın alma fiyatı, opsiyon kullanım fiyatı veya diğer geri satın alım tutarının bugünkü değeri) bir finansal yükümlülük doğurur. İşletmenin forward sözleşmesi çerçevesinde kendi özkaynak araçlarını nakit karşılığı satın alma yükümlülüğü buna bir örnektir.

Bu finansal yükümlülük ilk defa finansal tablolara alınırken geri satın alma tutarının bugünkü değerinden ölçülür ve yükümlülük tutarı özkaynaktan indirilir. İlk kayda almadan sonra ise finansal yükümlülük 9.5-9.55 paragraflarındaki finansal yükümlülüğe ilişkin hükümler çerçevesinde değerlendirilir ve muhasebeleştirilir. Karşı tarafın payları işletmeye satma opsiyonunu kullanmaması durumunda, finansal yükümlülüğün defter değeri özkaynak içerisinde yeniden sınıflandırılır.

İşletmenin özkaynak araçlarını satın almasına yönelik sözleşmeye bağlı yükümlülüğü, karşı tarafın satış hakkını (örneğin karşı tarafa işletmenin özkaynak araçlarını sabit bir tutar karşılığında işletmeye satma hakkı veren bir yazılı satım opsiyonu) kullanmasına bağlı olsa bile bu sözleşme, geri satın alım tutarının bugünkü değeri kadar bir finansal yükümlülük doğurur. Diğer bir ifadeyle opsiyonun ihracı sırasında karşı tarafın opsiyonu kullanıp kullanmamasına bakılmaksızın bir yükümlülük kayda alınır.

Örnek 9.5:

A İşletmesi 1.1.2020 tarihinde 1.000 adet kendi özkaynak payına dayalı bir satım opsiyonu ihraç etmiş ve karşı taraftan 10.000 TL opsiyon primi almıştır.

Opsiyon sözleşmesi uyarınca, karşı tarafın opsiyonu kullanması durumunda işletme 350.000TL karşılığında (opsiyonu kullanım fiyatı) kendi özkaynak paylarından 1.000 adedini bir yıllık bir sürenin sonunda karşı taraftan satın almakla yükümlüdür. Opsiyon sözleşmesi özkaynak paylarının fiziki teslimini şart koşmaktadır.

Opsiyon sözleşmesi işletme açısından sabit miktarda özkaynak paylarının sabit bir tutar karşılığında satın alınmasını öngörmesi ve dolayısıyla özkaynak tanımını karşılıyor olmasına rağmen işletmeye kaçınılmaz bir şekilde karşı tarafa bir ödeme yapma yükümlülüğü getirmektedir (işletmenin karşı tarafa ödeme yapma yükümlülüğünün karşı tarafın opsiyonu kullanmasına bağlı olmasına bakılmaksızın).

A İşletmesi 1.1.2020 tarihinde türev sözleşmeye taraf olduğunda aldığı 10.000 TL tutarındaki opsiyon primini ve 350.000 TL'lik opsiyondan doğan yükümlülüğünü aşağıdaki şekilde muhasebeleştirecektir.

Kasa	10.000	
Sermaye		10.000

Sermaye	320.000*	
Diğer Finansal Yükümlülükler		320.000*

* 350.000 TL tutarındaki yükümlülüğün bugünkü değerinin 320.000 TL olduğu varsayılmaktadır.

31.12.2020 tarihinde finansal yükümlülüğe ilişkin faiz gideri aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilecektir:

Diğer Faiz Giderleri	30.000	
Diğer Finansal Yükümlülükler		30.000

1.1.2021 tarihinde karşı tarafın opsiyonu kullanması ve işletmenin paylarını geri alması durumunda aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Diğer Finansal Yükümlülükler	350.000	
Kasa		350.000

3.3.2. Satım Opsiyonu Bulunan Finansal Araçlar

Satım opsiyonu bulunan finansal araçlar BOBİ FRS'de ele alınmamakta, TMS 32 kapsamında düzenlenmektedir. Satım opsiyonu bulunan finansal araçlar TMS 32'de şu şekilde tanımlanmaktadır: "Finansal araç hamiline, nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında opsiyonu veren tarafa söz konusu finansal aracı geri satma hakkı veren ya da gelecekte belirsiz bir olayın meydana gelmesi, finansal araç hamilinin ölmesi veya emekli olması halinde otomatik olarak opsiyonu veren tarafa iade edilen bir finansal araçtır". Diğer bir ifadeyle işletme kendi özkaynak paylarına dayalı böyle bir finansal araç ihraç ettiğinde karşı tarafa bu payları tekrar satma hakkı sağlanmaktadır. Satım opsiyonu bulunan bir finansal araç, opsiyonun kullanılması durumunda, opsiyonu veren işletme açısından söz konusu finansal aracın nakit ödeme yapılması ya da diğer bir finansal varlık verilmesi suretiyle geri satın alınmasına ya da itfasına ilişkin sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içerir. Dolayısıyla böyle bir finansal araç ihraç edildiğinde her ne kadar özkaynak paylarına dayansa da yükümlülük tanımını karşılayabilmektedir.

TMS 32 satım opsiyonu bulunan finansal araçların finansal yükümlülük tanımını karşılama da bazı şartları taşımaları durumunda özkaynak olarak sınıflandırılacağı öngörülmektedir. Bunun nedeni özünde özkaynak olan bir aracın yükümlülük olarak sınıflanmasını engellemektir.

Finansal yükümlülük tanımına istisna olarak, TMS 32 uyarınca aşağıda belirtilen özelliklerin tamamını karşılayan işletmenin ihraç ettiği satım opsiyonu bulunan finansal araçlar özkaynak olarak sınıflandırılır:

- İşletmenin tasfiyesi durumunda, hamiline, işletmenin net varlıklarından oransal bir pay alma hakkı vermesi. İşletmenin net varlıkları, varlıklar üzerindeki diğer tüm alacak haklarının düşülmesinden sonra kalan varlıklardır.
- Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan finansal araç olması.
- Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan bütün finansal araçların benzer özellikler taşıması. Örneğin, hepsinin satım opsiyonu bulunmalı ve geri satın alım veya itfa fiyatlarının hesaplanmasında kullanılan formüller veya benzeri yöntemler o sınıftaki diğer tüm finansal araçlar için aynı olmalıdır.
- Opsiyonu veren tarafa nakit ödeme yapılması veya diğer bir finansal varlık verilmesi suretiyle geri satın alım ya da itfa yükümlülüğü getiren sözleşmeye dayalı yükümlülükten ayrı olarak, finansal aracın, diğer işletmeye nakit veya başka bir finansal varlık verilmesine ya da potansiyel olarak işletmenin aleyhine olabilecek şartlarda bir başka işletme ile finansal varlık ya da borçların değiştirilmesine ilişkin herhangi bir sözleşmeye dayalı yükümlülük içermemesi ve söz konusu finansal aracın, 9.3 paragrafının finansal yükümlülük tanımı altındaki (b) bendinde belirtilen işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları ile ifa edilebilecek bir sözleşme niteliğinde olmaması.
- Finansal aracın ömrü boyunca söz konusu araca ilişkin toplam beklenen nakit akışlarının, önemli ölçüde, kâr veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya finansal aracın ömrü boyunca muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerlerindeki değişime bağlı olması (finansal araca ilişkin herhangi bir etki hariç olmak üzere).

Örnek 9.6:

A işletmesi sermayesi paylara bölünmüş bir sermaye şirkettir. Şirketin kuruluş anlaşması, payları elinde bulunduran ortaklıklara, ortaklıktan çıkmak istemeleri durumunda bu payları işletmeye satma opsiyonu tanımaktadır. Bu opsiyon işletmenin bütün payları için geçerlidir. Payların tümü temettü, oy hakkı ve tasfiyeden pay alma dışında başka bir hak tanımamaktadır. Ayrıca payların tümü aynı hakları sağlamakta ve ayrıcalıklı paylar bulunmamaktadır. Payların işletmeye satışı belirlenen gerçeğe uygun değer üzerinden gerçekleştirilecektir.

İşletmenin ihraç ettiği özkaynak payları işletmeye, ilerde paylarını geri satın alması durumunda bir nakit ödemede bulunma yükümlülüğü doğurmaktadır. Herhangi bir

ortağın ortaklıktan çıkmak istemesi ve paylarını işletmeye geri satma opsiyonunu kullanması durumunda işletme nakit bir ödeme yapmak zorunda kalacak ve paylarını geri alacaktır. İşletme paylarını geri alırken sabit miktarda pay karşılığında payların gerçeğe uygun değeri kadar bir ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle sabit miktarda özkaynak payı için değişken tutarda bir ödeme gerçekleştirecektir. Bu nitelikleri itibarıyla satım opsiyonu bulunan bu tür bir finansal araç, 9.3 paragrafının finansal yükümlülük tanımının (b) alt bendini karşıladığı için finansal yükümlülük olarak finansal tablolara alınması gerekecektir. Ancak TMS 32’de bu tür finansal araçlara ilişkin belirtilen istisna hükümler dikkate alındığında ihraç edilen paylar özkaynak olarak sınıflandırılacaktır.

A işletmesinin özkaynak payları nitelikleri itibarıyla sıradan bir payın sağladığı haklardan başkaca bir hak tanımamaktadır ve bütün paylar birbiriyle eşittir. Bu haliyle satım opsiyonu bulunan finansal araç için TMS 32’nin belirlediği koşullar sağlanmaktadır. Dolayısıyla A işletmesi paylarını finansal durum tablosunda finansal yükümlülük olarak değil özkaynak olarak sınıflayacaktır.

3.4. Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin Değerleme Açısından Sınıflandırılması

Paragraf 9.5 - Finansal Araçların İlk Muhasebeleştirilmesi

İşletme, bir finansal varlığı veya finansal yükümlülüğü, bunları doğuran sözleşme hükümlerine taraf olduğu anda kayda alır.

Açıklama:

İşletmenin bir sözleşmenin tarafı haline gelmesi ve bunun sonucunda nakit (veya başka bir finansal varlık) elde etmeye ilişkin yasal bir hakkı ya da nakit (veya başka bir finansal varlık) ödemede bulunmaya ilişkin yasal bir yükümlülüğü oluşması durumunda, ilgili koşulsuz alacak ve ödemeler varlık veya yükümlülük olarak finansal tablolara alınır.

Mal veya hizmetlerin alış veya satışına ilişkin bir kesin taahhüt sonucunda edinilecek olan varlıklar veya üstlenilecek olan yükümlülükler, genellikle, taraflardan en az biri ilgili anlaşma şartlarını yerine getirinceye kadar finansal tablolara alınmazlar. Örneğin kesin bir sipariş alan bir işletme, genellikle, taahhüt tarihinde herhangi bir varlığı finansal tablolarına almaz (siparişi veren firma da bir yükümlülüğü finansal tablolarına almaz) ve sipariş edilen söz konusu mal ve hizmetler gemiye yükleninceye, teslim edilinceye veya iade edilinceye kadar muhasebeleştirme işlemi ertelenir.

Türev ürünlerin ilk kez finansal tablolara alınması, ödemenin gerçekleştiği tarihte değil işletmenin türev ürün sözleşmesi nedeniyle taahhüt altına girdiği tarihte gerçekleştirilecektir. Örneğin bir forward sözleşmesi, ödemenin gerçekleştiği tarihte değil, taahhüt tarihinde varlık veya yükümlülük olarak muhasebeleştirilir. İşletmenin bir forward sözleşmesine taraf olması durumunda, ilgili hak ve yükümlülüğün gerçeğe uygun değerleri genellikle birbirine eşittir ve dolayısıyla forward sözleşmesinin net gerçeğe uygun değeri sıfırdır. İlgili hak ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin

sıfıra eşit olmaması durumunda, bu sözleşme varlık veya yükümlülük olarak finansal tablolara alınır. Benzer şekilde opsiyon sözleşmeleri, opsiyon hamilinin veya satıcısının ilgili sözleşmenin tarafı haline gelmesi durumunda varlık veya yükümlülük olarak finansal tablolara alınır.

Gelecekte yapılması planlanan işlemler, bunların gerçekleşme olasılıklarına bakılmaksızın, işletmeyi herhangi bir sözleşmenin tarafı yapmadıklarından varlık veya yükümlülük değillerdir. Örneğin işletmenin ileride bir fabrika açmayı planlaması nedeniyle bundan doğacak herhangi bir yükümlülük muhasebeleştirilmez.

Paragraf 9.6 - Finansal Araçların Sonraki Dönemlerde Muhasebeleştirilmesi

Finansal varlıklar ve yükümlülükler, 9.7 - 9.31 paragraflarında yer alan finansal araç sınıflarına göre muhasebeleştirilir.

Açıklama:

Finansal varlık ve yükümlülükler ölçüm ve muhasebeleştirme açısından BOBİ FRS kapsamında dört sınıfa ayrılmaktadır: alacaklar ve borçlar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar ve diğer finansal araçlar. Her bir finansal araç ilk muhasebeleştirmeden sonraki dönemlerde bu dört sınıftan birine dâhil olacak ve ilgili sınıfta belirtilen değerlendirme ve muhasebeleştirme ilkelerine tabi olacaktır.

Alacaklar ve borçlar sınıfında işletmenin senetli ve senetsiz tüm alacakları yer alacağı için hem finansal varlıklar hem de finansal yükümlülükler bu sınıfa girebilmektedir. Örneğin işletmenin ticari alacakları ve ticari borçları, alacak ve borçlar sınıfında yer alacak ve aynı değerlendirme ilkelerine tabi olacaktır.

Borçlanma araçları genel olarak belli bir anapara ve faiz ödemesi içeren finansal araçları içeren gruptur. Bu kapsamda işletmenin varlık ve yükümlülük niteliğindeki kalemler bu özelliği taşıyabileceği için bu sınıf hem finansal varlık hem de finansal yükümlülükler için kullanılabilir. Örneğin işletmenin ihraç ettiği tahvil bir finansal yükümlülük olarak, başka bir işletmeye ait satın aldığı tahvil ise bir finansal varlık olarak bu sınıf kapsamında değerlendirilecek ve muhasebeleştirilecektir.

Özkaynak araçlarındaki yatırımlar sınıfı işletmenin diğer bir işletmenin özkaynak paylarına yaptığı yatırımların yer aldığı sınıftır. Bu kapsamda bu sınıfta sadece finansal varlık niteliğindeki özkaynak yatırımları yer alacak olup bu sınıfta finansal yükümlülükler yer almayacaktır.

Diğer finansal araçlar, diğer üç sınıfa girmeyen bütün finansal araçların değerlendirme ve muhasebeleştirilmesi için kullanılmaktadır. Örneğin varlığa dayalı menkul kıymetler, türev finansal araçlar ve kredi verilmesine ve kredi alınmasına ilişkin taahhütler bu sınıfta yer alacaktır. Bu sınıf hem finansal varlık hem de finansal yükümlülük niteliğindeki finansal araçları içermektedir.

3.4.1. Alacaklar ve Borçlar

Paragraf 9.7 -Finansal Araçların “Alacaklar ve Borçlar” Olarak Sınıflandırılması

İşletmenin ticari ve ticari olmayan işlemlerinden kaynaklanan senetli ve senetsiz alacakları ve borçları bu sınıf kapsamında değerlendirilir.

Açıklama:

İşletmenin, banka kredi borcu veya menkul kıymetlerden ortaya çıkan alacaklar ve borçlar gibi finansal nitelikte olmayan bütün alacak ve borçlar bu sınıfta yer almaktadır. Örneğin işletmenin mal satışından elde ettiği ticari alacaklar, tedarikçisine olan ticari borçları, maddi duran varlık alımına ilişkin borçlar veya ortak ya da çalışanlarına ilişkin alacak ve borçlar bu sınıfta yer alacaktır. Ayrıca, bu sınıfta yer alan alacak ve borçlar bir senede bağlı olabileceği gibi senetsiz nitelikte de olabilmektedir (örneğin müşterilere yapılan senetsiz vadeli satışlardan doğan alacaklar veya tedarikçilere olan senetsiz borçlar).

Paragraf 9.8 - Alacaklar ve Borçların Ölçümü

Ödeme çağrısı yapılan sermaye alacakları ile ilk defa kayda alındığı tarihte tahsil edileceği veya ödeneceği tarih arasındaki süre bir yıl veya daha kısa olan alacak ve borçlar itibari değeri üzerinden ölçülür. İlk defa kayda alındığı tarih ile tahsil edileceği veya ödeneceği tarih arasındaki süre bir yıldan uzun olan alacaklar (ödeme çağrısı yapılan sermaye alacakları hariç) ve borçlar ise 9.14 - 9.19 paragrafları uyarınca itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür.

Açıklama:

Alacaklar ve borçlar sınıfında yer alan finansal araçlar için iki tür değerlendirme yöntemi belirlenmiştir. Bu sınıfta yer alan alacak ve borçların vadesinin bir yıl veya bir yıldan kısa olması durumunda bu alacak ve borçlar itibari değeri üzerinden ölçülecektir. Bu alacak ve borçlar için ilk muhasebeleştirilmede ve sonraki dönemlerde herhangi bir indirgeme işlemi yapılmayacak ve bu alacak ve borçlar itibari değerler dikkate alınarak finansal tablolara yansıtılacaktır. Vadesi bir yıldan uzun olan alacak ve borçlar ise itfa edilmiş değerleri üzerinden değerlendirilecektir.

Bölüm 5 Hasılat uyarınca hasılat bedelinin, bir yıl veya daha kısa sürede tahsil edilmesinin öngörülmesi durumunda hasılat, vade farkı ayrıştırması yapılmaksızın doğrudan tahsil edilen veya edilmesi beklenen bedel üzerinden ölçülmekte, bir yıldan uzun tahsilatlarda ise vade farkı hasılattan ayrıştırılmakta ve bu vade farkı etkin faiz yöntemi kullanılarak dönemler itibarıyla faiz geliri olarak finansal tablolara alınmaktadır. Bu hüküm uyarınca satışların bir yıldan uzun vadeli yapılması durumunda satış yapan işletmenin karşı tarafa bir finansman olanağı sağladığı varsayılmakta ve dolayısıyla bu durum, finansman işleminden kaynaklanan gelirin (vade farkı tutarının) satış hasılatı değil faiz geliri olarak muhasebeleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bir yıldan kısa vadeli yapılan satışlarda ise bir finansman unsurunun olmadığı varsayılmaktadır.

Benzer bir yaklaşım stokların, maddi duran varlıkların ve maddi olmayan duran varlıkların değerlemesinde de benimsenmiş olup *Bölüm 6 Stoklar*, *Bölüm 12 Maddi Duran Varlıklar* ve *Bölüm 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar* uyarınca bir yıldan uzun vadeyle alınan stok, maddi duran varlık ve maddi olmayan duran varlıkların maliyetindeki vade farkı ayrıştırılmakta ve varlık maliyetine dâhil edilmeyerek finansman gideri olarak finansal tablolara alınmaktadır. Bölüm 5, Bölüm 6, Bölüm 12 ve Bölüm 14'teki vade farkına yönelik bu yaklaşım borçların değerlendirme ve muhasebeleştirilmesini de doğrudan etkilemektedir. Bu kapsamda bu varlıkların alımına ilişkin borçlar da değerlendirme açısından bir yıldan uzun ve bir yıldan kısa vadeli olanlar olarak ayrıştırılmakta ve bir yıldan uzun vadeli olanlar itfa edilmiş değeri üzerinden değerlendirirken bir yıldan kısa vadeli olanlar itibari değerleri üzerinden değerlendirilmektedir.

Paragraf 9.9 - Alacaklar ve Borçların Ölçümünün Finansal Tablolara Yansıtılması

İtfa edilmiş değeri üzerinden ölçülen ticari alacak ve borçlara ilişkin etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz tutarı Kâr veya Zarar Tablosunda “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” veya “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” kalemlerinde; diğer alacak ve borçlara ilişkin etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz tutarı ise “Faiz, Kâr Payı vb. Gelirler” veya “Faiz vb. Giderler” kalemlerinde gösterilir.

Açıklama:

Ticari alacak ve ticari borçlar işletmenin esas faaliyetlerinden (örneğin ticari mal satışından kaynaklanan alacaklar veya ticari mal alımından kaynaklanan borçlar) kaynaklanan finansal tablo kalemleridir. Dolayısıyla bunlarla ilgili ortaya çıkan gelir ve gider unsurlarının da esas faaliyet kârı/zararında yer alması uygun olacaktır. Bu nedenle BOBİ FRS'de öngörülen finansal tablo formatlarında bir yıldan uzun vadeli ticari alacak ve ticari borçlardan kaynaklanan ve etkin faiz yöntemine göre belirlenen faiz gelirleri ve faiz giderleri esas faaliyet karına/zararına dâhil edilecek şekilde “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” veya “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” kalemlerinde raporlanmaktadır.

Ticari olmayan alacak ve borçların ise işletmenin esas faaliyetleriyle değil nispeten işletmeye veya karşı tarafa bir finansman sağlanmasıyla ilgili olduğu varsayıldığından bu alacak ve borçlardan kaynaklanan gelir ve giderler esas faaliyet karı/zararına dâhil edilmeden finansal gelirler veya finansal giderler altında “Faiz, Kâr Payı vb. Gelirler” veya “Faiz vb. Giderler” kalemlerinde raporlanmaktadır.

Örnek 9.7:

Bir Yıldan Kısa Vadeli Mal Satışı

A işletmesi ürettiği bir malı 1.1.2020 tarihinde B işletmesine 12.000 TL'ye satmıştır. Bu satış karşılığında B işletmesi, A işletmesine 1.11.2020 vadeli 12.000 TL değerinde bir senet vermiştir.

A işletmesi açısından:

Satıştan doğan ticari alacak, alacağın ilk muhasebeleştirme tarihi ile alacağın tahsil edileceği tarih arasındaki süre bir yıldan kısa olduğu için, itibari değeri üzerinden ölçülecektir. Dolayısıyla bu alacak ilk muhasebeleştirme tarihinden tahsil edileceği tarihe kadar herhangi bir indirim yapılmadan itibari değeri üzerinden finansal tablolarda taşınacaktır.

1.1.2020 tarihinde satış işleminden ortaya çıkan ticari alacak için yapılacak kayıt:

Alacak Senetleri	12.000 TL	
Yurt İçi Satışlar		12.000 TL

1.11.2020 tarihinde alacağın tahsili için yapılacak kayıt:

Kasa	12.000 TL	
Alacak Senetleri		12.000 TL

B işletmesi açısından:

Stok alımından doğan ticari borç, borcun ilk muhasebeleştirme tarihi ile borcun ödeneceği tarih arasındaki süre bir yıldan kısa olduğu için, itibari değeri üzerinden ölçülecektir. Dolayısıyla bu borç ilk muhasebeleştirme tarihinden ödeneceği tarihe kadar herhangi bir indirim yapılmadan itibari değeri üzerinden finansal tablolarda taşınacaktır.

1.1.2020 tarihinde mal alımından ortaya çıkan ticari borç için yapılacak kayıt:

Ticari Mallar	12.000 TL	
Borç Senetleri		12.000 TL

1.11.2020 tarihinde borcun ödenmesi için yapılacak kayıt

Borç Senetleri	12.000 TL	
Kasa		12.000 TL

Örnek 9.8:

Bir yıldan uzun vadeli mal alımı ve mal satışından doğan alacak ve borçlar

A işletmesi peşin satış fiyatı 16.500 TL olan bir malı 1.1.2020 tarihinde B işletmesine 20.000 TL'ye satmıştır. Bu satış karşılığında B işletmesi, A işletmesine vadesi 1.1.2022 tarihi olan 20.000 TL değerinde bir senet vermiştir.

A işletmesi açısından:

Satış işlemi karşılığında alınan senedin vadesi bir yıldan uzun olduğu için bu alacak ilk muhasebeleştirme tarihinde ve sonraki raporlama tarihlerinde itfa edilmiş değeri üzerinde ölçülecektir. Ticari alacağın ilk muhasebeleştirmedeki değeri (16.500 TL) ile vade tarihindeki değeri (20.000 TL) arasındaki fark olan 3.500 TL etkin faiz yöntemi kullanılarak ilgili dönemler itibarıyla Kar veya Zarar Tablosundaki “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” kaleminde raporlanacaktır.

Ticari alacağın raporlama tarihlerindeki itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	31.12.2020	31.12.2021
Dönem başındaki defter değeri	16.500	18.166
Faiz (%10,1)*	1.666	1.834
İtfa Edilmiş Değer	18.166	20.000

*Dönem sonunda ticari alacağın itfa edilmiş değerinin bulunması ve döneme ilişkin faiz gelirinin hesaplanması için alacağa uygulanan faizin (bileşik faiz formülü kullanılarak) bulunması gerekmektedir.

$$\text{Bugünkü Değer (BD)} = \frac{\text{Gelecek Değer (GD)}}{(1+\text{Faiz})^{\text{Dönem sayısı}}}$$

$$16.500 = \frac{2.000}{(1+\text{Faiz})^2}$$

$$\text{Faiz} = \%10,1$$

Ticari alacak için uygulanan faiz oranı yıllık %10,1'dir. 31.12.2020 tarihinde ticari alacak için 1.666 TL (16.500TL x%10,1), 31.12.2021 tarihinde ise 1.834 TL (18.166 TL x %10,1) faiz tahakkuk edecektir.

1.1.2020 tarihinde satış işleminden ortaya çıkan ticari alacak için yapılacak kayıt:

Alacak Senetleri	20.000 TL	
Yurt İçi Satışlar		16.500 TL
Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri		3.500 TL

31.12.2020 tarihinde ticari alacağın değerlemesine ilişkin kayıt:

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri	1.666 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları		1.666 TL

31.12.2021 tarihinde ticari alacağın değerlemesine ilişkin kayıt:

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri	1.834 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları		1.834 TL

1.1.2022 tarihinde ticari alacağın tahsilatına ilişkin kayıt:

Kasa	20.000 TL	
Alacak Senetleri		20.000 TL

1.1.2020, 31.12.2020 ve 31.12.2021 tarihlerinde satış işlemi ve ticari alacağa ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu			
	1.1.2020	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar			
Ticari Alacaklar			20.000
Duran Varlıklar			
Ticari Alacaklar	16.500	18.166	

Kar ve Zarar Tablosu		
	31.12.2020	31.12.2021
Satış Hasılatı	16.500	-
Esas Faaliyetlerden	1.666	1.834
Diğer Gelirler		

B işletmesi açısından:

Mal alımı işlemi karşılığında verilen senedin vadesi bir yıldan daha uzun olduğu için bu borç ilk muhasebeleştirme tarihinde ve sonraki raporlama tarihlerinde itfa edilmiş değeri üzerinde ölçülecektir. Ticari borcun ilk muhasebeleştirmedeki değeri (16.500 TL) ile vade tarihindeki değeri (20.000 TL) arasındaki fark olan 3.500 TL etkin faiz yöntemi kullanılarak ilgili dönemler itibarıyla Kar veya Zarar Tablosundaki "Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler" kaleminde raporlanacaktır.

1.1.2020 tarihinde mal alımından ortaya çıkan ticari borç için yapılacak kayıt:

Ticari Mallar	16.500 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri	3.500 TL	
Borç Senetleri		20.000 TL

31.12.2020 tarihinde ticari borcun değerlemesine ilişkin kayıt:

31.12.2020 tarihinde ticari borç için 1.666 TL (16.500TL x%10,1) tutarında faiz tahakkuk edecektir.

Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları	1.666 TL	
---	----------	--

Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri		1.666 TL
---------------------------------	--	----------

31.12.2021 tarihinde ticari borcun değerlemesine ilişkin kayıt:

31.12.2021 tarihinde ticari borç için tahakkuk eden faiz 1.834 TL (18.166 TL x %10,1) olacaktır.

Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları	1.834 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri		1.834 TL

1.1.2022 tarihinde ticari borcun ödenmesine ilişkin kayıt:

Borç Senetleri	20.000 TL	
Kasa		20.000 TL

1.1.2020, 31.12.2020 ve 31.12.2021 tarihlerinde satış işlemi ve ticari borca ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu			
	1.1.2020	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar			
Stoklar	16.500	16.500	16.500
Ticari Mallar	16.500	16.500	16.500
Kısa Vadeli Yükümlülükler			
Ticari Borçlar			20.000
Uzun Vadeli Yükümlülükler			
Ticari Borçlar	16.500	18.166	

Kar ve Zarar Tablosu		
	31.12.2020	31.12.2021
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	1.666	1.834

Örnek 9.9:

Bir Yıldan Uzun Vadeli KDV'li Mal Satışı

A işletmesi KDV (%18) dâhil peşin satış fiyatı 236.000 TL olan bir ticari malı 1.1.2020 tarihinde B işletmesine KDV (%18) dâhil 285.560 TL'ye satmıştır. Bu satış

karşılığında B işletmesi, A işletmesine vadesi 1.1.2022 tarihi olan 285.560 TL değerinde bir senet vermiştir.

A işletmesi açısından:

A işletmesi bu satıştan doğan alacağını vadesi bir yıldan uzun olduğu için itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir.

İşletme bu satıştan doğan alacağını içerisindeki vade farkı ayrıştırılarak muhasebeleştirilecektir. Bu işlemdeki vade farkı malın KDV'siz peşin satış fiyatı ile KDV'siz vadeli satış fiyatı arasındaki fark olacaktır. Bu durumda vade farkı 42.000 TL (242.000 TL – 200.000 TL = 42.000 TL) olarak hesaplanacaktır. Bu durumda alacağın 1.1.2020 tarihinde ilk kayda almadaki değeri de vadesindeki KDV dâhil değerinden (285.560 TL) vade farkı tutarının (42.000TL) çıkarılmasıyla bulunan 243.560 TL olacaktır.

Bu durumda ticari alacağın raporlama tarihlerindeki itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	31.12.2020	31.12.2021
Dönem başındaki defter değeri	243.560	263.725
Faiz (%8,28 yıllık)*	20.165	21.835
İtfa Edilmiş Değer	263.725	285.560

$$* \text{ Bugünkü Değer (BD)} = \frac{\text{Gelecek Değer (GD)}}{(1+\text{Faiz})^{\text{Dönem sayısı}}}$$

$$243.560 = \frac{285.560}{(1+\text{Faiz})^2}$$

$$\text{Faiz} = \%8,28$$

1.1.2020 tarihinde satış işleminden ortaya çıkan ticari alacak için yapılacak kayıt:

Alacak Senetleri	285.560 TL	
Yurt İçi Satışlar		200.000 TL
Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri		42.000 TL
Hesaplanan KDV		43.560 TL

31.12.2020 tarihinde ticari alacağın değerlemesine ilişkin kayıt:

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri	20.165 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları		20.165 TL

31.12.2021 tarihinde ticari alacağın değerlemesine ilişkin kayıt:

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri	21.835 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları		21.835 TL

1.1.2022 tarihinde ticari alacağın tahsilatına ilişkin kayıt:

Kasa	285.560 TL	
Alacak Senetleri		285.560 TL

1.1.2020, 31.12.2020 ve 31.12.2021 tarihlerinde satış işlemi ve ticari alacağa ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu			
	1.1.2020	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar			
Ticari Alacaklar			285.560
Duran Varlıklar			
Ticari Alacaklar	243.560	263.725	

Kar ve Zarar Tablosu		
	31.12.2020	31.12.2021
Satış Hasılatı	200.000	-
Esas Faaliyetlerden	20.165	21.835
Diğer Gelirler		

B işletmesi açısından:

Mal alımı işlemi karşılığında verilen senedin vadesi bir yıldan daha uzun olduğu için bu borç ilk muhasebeleştirme tarihinde ve sonraki raporlama tarihlerinde itfa edilmiş değeri üzerinde ölçülecektir. Ticari borcun ilk muhasebeleştirmedeki değeri (243.560 TL) ile vade tarihindeki değeri (285.560TL) arasındaki fark olan 42.000 TL etkin faiz yöntemi kullanılarak ilgili dönemler itibarıyla Kar veya Zarar Tablosundaki "Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler" kaleminde raporlanacaktır.

Bölüm 6 Stoklar uyarınca (paragraf 6.8) stokların bir yıldan uzun vadeli alınması durumunda alımlardaki vade farkı ayrıştırılarak stok maliyeti peşin fiyat üzerinden kaydedilmektedir. Dolayısıyla ticari malın maliyeti KDV'siz peşin fiyat olan 200.000 TL olacaktır.

1.1.2020 tarihinde mal alımından ortaya çıkan ticari borç için yapılacak kayıt:

Ticari Mallar	200.000 TL	
İndirilecek KDV	43.560 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri	42.000 TL	
Borç Senetleri		285.560 TL

31.12.2020 tarihinde ticari borcun değerlemesine ilişkin kayıt:

Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları	20.165 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri		20.165 TL

31.12.2021 tarihinde ticari borcun değerlemesine ilişkin kayıt:

Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları	21.835 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri		21.835 TL

1.1.2022 tarihinde ticari borcun ödenmesine ilişkin kayıt:

Borç Senetleri	285.560 TL	
Kasa		285.560 TL

1.1.2020, 31.12.2020 ve 31.12.2021 tarihlerinde satış işlemi ve ticari borca ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu			
	1.1.2020	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar			
Stoklar	200.000	200.000	200.000
Ticari Mallar	200.000	200.000	200.000
Kısa Vadeli			
Yükümlülükler			
Ticari Borçlar			285.560
Uzun Vadeli			
Yükümlülükler			
Ticari Borçlar	243.560	263.725	

Kar ve Zarar Tablosu		
	31.12.2020	31.12.2021
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	20.165	21.835

Örnek 9.10:

Peşin fiyatın olmaması durumu

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde ürettiği mamulü B işletmesine satmış karşılığında vadesi 1.1.2022 tarihi olan 200.000 TL değerinde bir senet almıştır. B işletmesi normal piyasa koşullarında yıllık olarak % 8 faiz oranı üzerinden borçlanabilmektedir.

Satış işlemi karşılığında alınan senedin vadesi bir yıldan uzun olduğu için bu alacak, ilk muhasebeleştirme tarihinde ve sonraki raporlama tarihlerinde itfa edilmiş değeri üzerinde raporlanacaktır. İtfa edilmiş değer hesaplanmasında, B işletmesinin piyasada borçlanabilmesi için uygulanan yıllık %8'lik faiz oranı

kullanılacaktır. Bunun nedeni A işletmesinin B işletmesine satışlarında iki yıl vade tanıyıp B işletmesini finanse ediyor olması ve bunu yaparken normal piyasa koşullarında B işletmesinin fon bulabileceği maliyet üzerinden bu finansmanı gerçekleştiriyor olmasının varsayılmasıdır.

Ticari alacağın ilgili tarihlerdeki değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	31.12.2020	31.12.2021
Dönem başındaki defter değeri	171.468	185.185
Faiz (%8 yıllık)*	13.717	14.815
İtfa Edilmiş Değer	185.185	200.000

$$* \text{ Bugünkü Değer (BD)} = \frac{\text{Gelecek Değer (GD)}}{(1+\text{Faiz})^{\text{Dönem sayısı}}}$$

$$BD = \frac{200.000 \text{ TL}}{(1+0,08)^2} = 171.468 \text{ TL}$$

Ticari alacağın itfa edilmiş değerinin hesaplanmasında kullanılacak faiz oranı B işletmesinin piyasada borçlanabileceği faiz oranı olan %8'dir. Senedin vadesindeki değerinin (200.000 TL) yıllık %8 faiz oranıyla bugüne indirgenmiş değeri (171.468 TL) ticari alacağın ilk muhasebeleştirme tarihindeki değeri olacaktır. 31.12.2020 tarihinde ticari alacak için 13.717 TL (171.468 TL x %8), 31.12.2021 tarihinde ise 14.815 TL (185.185 TL x %8) faiz tahakkuk edecektir.

1.1.2020 tarihinde satış işleminden ortaya çıkan ticari alacak için yapılacak kayıt:

Alacak Senetleri	200.000 TL	
Yurt İçi Satışlar		171.468 TL
Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri		28.532 TL

31.12.2020 tarihinde ticari alacağın değerlemesine ilişkin kayıt:

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri	13.717 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları		13.717 TL

31.12.2021 tarihinde ticari alacağın değerlemesine ilişkin kayıt:

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri	14.815 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları		14.815 TL

1.1.2022 tarihinde ticari alacağın tahsilatına ilişkin kayıt:

Kasa	200.000 TL	
Alacak Senetleri		200.000 TL

1.1.2020, 31.12.2020 ve 31.12.2021 tarihlerinde satış işlemi ve ticari alacağa ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu			
	1.1.2020	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar			
Ticari Alacaklar			200.000
Duran Varlıklar			
Ticari Alacaklar	171.468	185.185	

Kar ve Zarar Tablosu		
	31.12.2020	31.12.2021
Satış Hasılatı	171.468	-
Esas Faaliyetlerden	13.717	14.815
Diğer Gelirler		

Paragraf 9.10 - Alacaklara İlişkin Değer Düşüklüğünün Muhasebeleştirilmesi

İşletme dönem sonlarında makul bir gerekçeye dayanarak tahsili şüpheli hale gelen ticari ve diğer alacaklarını tahmin eder ve bu alacaklar için 9.32 - 9.38 paragrafları uyarınca **değer düşüklüğü** karşılığı hesaplar. Şüpheli alacaklar, çeşitli nedenlerle tahsil imkânlarının güçleşmiş olduğu tahmin edilen alacakları ifade eder.

Açıklama:

Alacakların değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin gözlemlenebilir kanıtlar söz konusu olduğunda ticari alacaklar şüpheli alacak niteliği kazanmakta ve bunların defter değerleri azaltılmak suretiyle karşılık ayrılmaktadır. "Değer Düşüklüğü" başlıklı 9.32 - 9.38 paragrafları ticari alacaklar da dâhil finansal varlıklarına ilişkin değer düşüklüğü hükümlerini düzenlemektedir. Ticari alacaklara ilişkin değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesine ilişkin açıklama ve örnekler 3.4.6 Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü başlığı altında yer almaktadır.

3.4.2. Borçlanma Araçları

Paragraf 9.11 - Borçlanma Araçlarının Muhasebeleştirilmesi

Ticari ve diğer alacaklar ile ticari ve diğer borçlar dışında kalan ve aşağıdaki ölçütlerin tamamını sağlayan borçlanma araçları itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür:

- a) Borç verene, borçlanma aracının düzenlendiği para birimi üzerinden aşağıdaki getirilerden birini sağlamaktadır:
- (i) Sabit bir tutar,
 - (ii) Sabit bir getiri oranı,
 - (iii) Kote edilmiş veya gözlemlenebilir bir faiz oranına (LIBOR gibi) eşit değişken bir getiri oranı veya
 - (iv) Her iki oranın pozitif olması şartıyla değişken ve sabit bileşenlerden oluşan bir getiri oranı (örneğin LIBOR artı % 2 faiz oranı).
- b) Borç verenin anapara tutarını kaybetmesi veya cari dönem veya önceki dönemlerle ilişkilendirilebilecek faiz tutarını elde edememesi ile sonuçlanabilecek herhangi bir sözleşme hükmü bulunmamaktadır. Borçlanma aracının ödeme önceliğinin diğer borçlanma araçlarından sonra gelmesi, bu tür bir sözleşme hükmüne örnek değildir.
- c) Borçlanma aracına ilişkin sözleşme hükümleri gelecekteki olaylara bağlı değildir. İhraç edenin (borçlananın) borcunu önceden ödemesine veya finansal araç sahibinin (borç verenin) ihraç edene finansal aracı vadeden önce geri satmasına izin veren veya zorunlu kılan sözleşme hükümleri, aşağıdaki amaçlara yönelik olmadığı sürece, gelecekteki olaylara bağlı değildir:
- (i) İhraççının veya finansal aracın kredi riskindeki değişikliklere (örneğin temerrüde, kredi notu düşüklüğüne veya krediye ilişkin taahhüdün ihlaline) veya ihraççının kontrolündeki değişikliklere karşı borç verenin korunması
 - (ii) Borç verenin veya ihraççının ilgili vergi mevzuatı veya yasalardaki değişikliklere karşı korunması.
- ç) (a) bendinde açıklanan değişken getiri oranı ve (c) bendinde açıklanan peşin ödeme hükümleri dışında, herhangi bir şarta bağlı getiri veya geri ödeme hükmü yoktur.

Açıklama:

Bir borçlanma aracına ilişkin nakit akışlarının 9.11 paragrafında tanımlanan şekilde bir anapara ve bu anaparaya dayalı bir faiz bileşeninden oluşması durumunda bu borçlanma aracı itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülmektedir. Eğer bir finansal araçtaki nakit akışları anapara ve faizden oluşmuyorsa, bu finansal aracın itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülmesi uygun olmayacaktır. Bunun nedeni itfa edilmiş değerlerin hesaplanmasında kullanılan etkin faiz yönteminin temel amacı anapara ve faize ilişkin nakit akışlarının, belirlenen faiz oranı kullanılarak dönemlere dağıtılmasıdır. Dolayısıyla anapara ve faize dayalı olmayan nakit akışı içeren finansal araçlar borçlanma aracı değil başka finansal araç sınıfına dâhil olacak ve itfa edilmiş değeri yerine farklı bir değerlendirme yöntemiyle değerlendirilecektir.

Bir borçlanma aracındaki faize ilişkin nakit akışları borçlanma aracını ihraç eden tarafından elde edilen tutarla (yani anapara tutarıyla) doğrudan ilişkilidir çünkü faiz

temel olarak, paranın zaman değeri ve ihraç edene ilişkin kredi riskinin dikkate alınmasıyla hesaplanır. Kredi riski, finansal aracın taraflarından birinin, diğer tarafın yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle finansal bir zarara uğraması riskidir (örneğin tahvil ihraç eden tarafın hamiline ödeme yapmaması). Bununla birlikte, borçlanma aracının sağladığı getirinin sadece anaparaya dayalı bir faizden sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle paragraf 9.11'de yer alan hüküm borçlanma aracının getirisinin kote edilmiş veya gözlemlenebilir bir faiz oranına dayanması gerektiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak bir borçlanma aracına ilişkin ödenecek veya alınacak nakit akışlarını önemli derecede etkileyen, paranın zaman değeri veya kredi riski dışında, bir unsurun söz konusu olması durumunda bu finansal araç borçlanma aracı niteliğinde olmayacaktır.

Bir borçlanma aracının paragraf 9.11(a)'da yer alan kriteri sağlaması için sabit bir tutarda, sabit bir oranda veya kote edilmiş veya gözlemlenebilir bir faiz oranına (örneğin LIBOR veya EUROBOR) eşit değişken bir oranda getiri sağlaması gerekmektedir. Bu tür borçlanma araçlarında ödeme tutarları ve ödeme tarihleri sözleşme koşullarında belirtilmektedir. Borçlanma araçlarının vade tarihleri genellikle sabittir. Bu şekilde borçlanma aracının nakit akışlarının tutar ve zamanlamasının belirlenmiş olması etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan itfa edilmiş değer belirlenmesi açısından önemlidir. Kote edilmiş veya gözlemlenebilir bir faiz oranı dışında başka bir endeks veya orana (örneğin fiyat endeksi, emtia endeksi veya enflasyon oranı gibi) dayanan bir getirinin söz konusu olması durumunda 9.11(a)'daki kriter sağlanamamış olacak ve söz konusu finansal araç itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülemeyecektir.

Bir finansal aracın paragraf 9.11(b)'de belirtilen şekilde hamilin anapara ve faizi elde edememesine neden olacak sözleşme şartları taşınması durumunda söz konusu finansal aracın hamiline sabit veya değişken bir getiri sağlamasına ilişkin bir belirsizlik ortaya çıkar. Dolayısıyla böyle bir finansal aracın itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülmesi uygun olmaz. İhraççının kâr veya zararına dayalı bir finansal araç bu tür bir finansal araca örnek olarak gösterilebilir. Ancak, taraflardan birinin ödeme yapmamasına ilişkin önemli bir riskin mevcut olması bir finansal aracın 9.11 paragrafındaki kriteri yerine getiremeyeceği anlamına gelmemektedir. Bir finansal aracı ihraç eden tarafın finansal sorunları nedeniyle ödeme yapamayacak olması 9.11 (b) paragrafındaki kriterin sağlanması için engel teşkil etmez.

Bir borçlanma aracında (örneğin bir kredi sözleşmesinde) borçlu olan tarafın erken ödeme yapma opsiyonunun bulunması bu borçlanma aracının paragraf 9.11 kapsamında değerlendirilmesine engel değildir. Paragraf 9.11(c)'deki hükmün karşılanması için, erken ödeme tutarının henüz ödenmemiş olan anapara ve faizin önemli bir kısmına eşit olması gerekmektedir. Bu erken ödeme sonucunda finansal aracından vadesinden önce ödemesinden ötürü hamilin katlandığı zararının borçlu tarafından telefî edilmesi gerekebilir. Ancak erken ödeme opsiyonunun gelecekteki bir koşullu olaya bağlanması durumunda bu borçlanma aracı paragraf 9.11(c)'deki kriteri sağlamayacaktır. Bu tür gelecekteki şarta bağlı olaylara örnek olarak şunlar verilebilir; borçlanma aracı ihraççısının gelecekte halka açılması, belirli bir fiyat endeksinde

gelecekte belirli bir oranda düşüş olması, ihraççı ile başka bir tarafın işletme birleşmesi kapsamında bir araya gelmesi.

Paragraf 9.11(a)'da belirtilen değişken faiz oranı veya paragraf 9.11(c)'de belirtilen erken ödeme koşulu dışında herhangi bir şarta bağlı getiri veya ödemenin söz konusu olması, hamilin kote edilmiş veya gözlemlenebilir bir faiz oranına dayalı değişken veya sabit bir getiri sağlayacağına ilişkin belirsizlik ortaya çıkarır. Bu nedenle bu tür durumların varlığı söz konusu olduğunda paragraf 9.11(d) uyarınca finansal araç itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülememektedir.

Paragraf 9.12 - Borçlanma Araçlarının İlk Kayda Alınması

Bu sınıfta yer alan finansal varlık ve yükümlülükler ilk kayda alma sırasında, işlem maliyetleri de dâhil edilerek işlem fiyatları üzerinden ölçülür. İşlem maliyetleri bir finansal varlığın veya yükümlülüğün edinimiyle, ihracıyla ya da elden çıkarılmasıyla ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir. İşlem maliyetlerine örnek olarak aracılara veya danışmanlara ödenen ücretler ve düzenleyici kurumlar tarafından alınan harçlar gösterilebilir.

Açıklama:

Borçlanma araçları ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatı üzerinden ölçülmektedir. İşlem fiyatı BOBİ FRS'de tanımlanmamakla birlikte bir borçlanma aracının ihracında ödenen veya alınan tutar olarak açıklanabilir. Örneğin bir tahvil ihracında işlem fiyatı, tahvilin nominal değeri değil tahvil için ödenen tutar olacaktır. İşlem fiyatının belirlenmesinde aracılara veya danışmanlara ödenen ücretler ve düzenleyici kurumlar tarafından alınan harçlar gibi ilgili finansal aracın edinimiyle, ihracıyla ya da elden çıkarılmasıyla ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de işlem fiyatında dikkate alınmaktadır.

Örnek 9.11:

A işletmesi bir bankadan 100.000 TL tutarında kredi kullanmıştır. Bu kredinin edinilmesi için bankaya 2.000 TL tutarında kredi tahsis ücreti ödenmiştir.

A işletmesi kullandığı bu krediyi ilk muhasebeleştirme sırasında işlem maliyetleri dâhil işlem fiyatı üzerinden ölçecektir. A işletmesinin kullandığı kredi miktarı her ne kadar 100.000 TL olsa da, bu krediyle doğrudan ilişkili olan 2.000 TL tutarında işlem maliyetine katlanmıştır ve bu kredi için net olarak 98.000 TL tutarında bir bedel edinmiştir. Dolayısıyla A işletmesinin bu kredinin ilk muhasebeleştirilmesinde kullanacağı işlem fiyatı 98.000 TL olacaktır.

Paragraf 9.13 - Borçlanma Araçları

Borçlanma aracı niteliğindeki finansal varlıklara örnek olarak, bankalardaki vadeli mevduatlar, devlet tahvili, hazine bonosu veya özel sektör tahvil ve bonoları; finansal

yükümlülükler için örnek olarak ise alınan krediler, ihraç edilen tahvil ve bonolar gösterilebilir.

Açıklama:

Borçlanma araçları anapara ve/veya faiz içeren finansal araçlardır. Borçlanma aracı niteliğindeki finansal araçların en yaygın örnekleri vadeli mevduatlar, devlet tahvili, hazine bonusu veya özel sektör tahvil ve bonoları ve kredilerdir. Borçlanma aracı sınıfı hem finansal varlık hem de finansal yükümlülüklerden oluşabilmektedir. İşletmenin ihraç ettiği bir borçlanma aracı (örneğin ihraç edilen tahvil) finansal yükümlülük; başka bir işletmenin ihraç ettiği borçlanma aracının edinilmesi ise finansal varlık doğuracaktır. Borçlanma aracı niteliğindeki bütün finansal araçlar etkin faiz yöntemi kullanılarak itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülmektedir.

Paragraf 9.14 - İtfa Edilmiş Değer

Bir finansal varlık veya yükümlülüğün her bir **raporlama dönemi** sonu itibarıyla itfa edilmiş değeri aşağıdakilerin net tutarıdır:

- a) Finansal varlığın veya finansal yükümlülüğün ilk kayda alma sırasında belirlenen değeri,
- b) Eksi anapara geri ödemeleri,
- c) Artı veya eksi ilk defa **finansal tablolara** alındığındaki tutar ile vadesindeki tutar arasındaki fark üzerinden etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan toplam **itfa** tutarı,
- ç) Eksi, finansal varlıklar için, değer düşüklüğü veya tahsil edilememe olasılığından kaynaklanan tüm indirimler.

Paragraf 9.15 - Etkin Faiz Yöntem

Etkin faiz yöntemi, finansal varlık veya finansal yükümlülüğün itfa edilmiş değerinin hesaplanmasında ve faiz **gelir** veya **giderlerinin** ilgili olduğu dönemin kâr veya zararına dağıtılması ve finansal tablolara alınmasında kullanılan yöntemdir. **Etkin faiz oranı**, finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi içerisinde yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatları, finansal varlığın veya finansal yükümlülüğün **defter değerine** tam olarak indirgeyen orandır. Etkin faiz oranı, finansal varlığın veya finansal yükümlülüğün ilk kayda almadaki defter değeri esas alınarak belirlenir. Etkin faiz yöntemine göre:

- a) Finansal varlığın veya finansal yükümlülüğün itfa edilmiş değeri, gelecekteki nakit girişlerinin veya nakit çıkışlarının etkin faiz oranı ile indirgenmiş **bugünkü değeridir** ve
- b) Bir dönemin faiz gideri veya geliri, finansal yükümlülüğün veya varlığın dönem başındaki defter değeri ile döneme ilişkin etkin faiz oranının çarpımına eşittir.

Açıklama:

İtfa edilmiş değer temel olarak, bir finansal aracın bu araçtan doğan nakit akışlarının bugünkü değere indirgenerek ölçülmesine dayanmaktadır. İtfa edilmiş değer bir finansal aracın ilk kayda alma sırasında belirlenen değerinden (bu genel olarak finansal araçtan doğan nakit akışlarının bugünkü değeridir) anapara ödemelerinin çıkarılması ve etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faizin eklenmesi yöntemiyle hesaplanmaktadır.

Etkin faiz yöntemi itfa edilmiş değer belirlenmesinde ve finansal araca ilişkin faizin dönemlere dağıtılmasında kullanılan yöntemdir. Etkin faiz yönteminde bu dağıtım yapılırken etkin faiz oranı kullanılır. Diğer bir ifadeyle etkin faiz yöntemi, finansal araca ait faizin etkin faiz oranı nispetinde dönemlere dağıtılmasıdır. Etkin faiz oranı ise finansal aracın nakit akışlarını bu aracın defter değerine indirgeyen faiz oranıdır.

Örnek 9.12:

Tahvilin İtfa Edilmiş Değerinin Belirlenmesi ve Muhasebeleştirilmesi

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde B İşletmesinin ihraç ettiği nominal değeri 100.000 TL olan ve yıllık %5 faizli kupon ödemeli bir tahvili 93.000 TL'ye satın almıştır. Tahvilin kupon ödemeleri her yıl 31 Aralık'ta, anapara tutarı olan 100.000 TL'nin ödemesi ise tahvilin vadesi olan 31.12.2023'te gerçekleşecektir.

A İşletmesi açısından

A işletmesi borçlanma aracı niteliğinde olan tahvil yatırımını itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir. Tahvilin ilk kayda almadaki değeri işlem fiyatı olan 93.000 TL olacaktır.

Tahvilin raporlama tarihlerindeki itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Dönem başındaki defter değeri	93.000	94.575	96.261	98.067
Faiz (%7,07)*	6.575	6.686	6.806	6.933
Ödemeler	5.000	5.000	5.000	105.000
İtfa Edilmiş Değer**	94.575	96.261	98.067	0

*Bu tahvil için kullanılacak etkin faiz oranı %7,07'dir. Bu oran tahvilin nakit akışlarını tahvilin alış fiyatına (93.000 TL) eşitleyen faiz oranıdır ve aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$93.000 = 5.000/(1+f)^1 + 5.000/(1+f)^2 + 5.000/(1+f)^3 + 105.000/(1+f)^4$$

**İtfa edilmiş değer = önceki defter değeri + faiz geliri - ödemeler

Belirlenen etkin faiz oranı (%7,07) kullanılarak tahvilin faiz geliri yıllara dağıtılmıştır. Bu dağıtımda her yılın faiz geliri, önceki yıldan gelen defter değerine etkin faiz oranının uygulanması yöntemiyle hesaplanmıştır.

Tahvilin itfa edilmiş değeri bulunurken dönemlik faiz eklendikten sonra yapılan kupon ödemeleri bu değerden düşülmüştür. Bunun nedeni, ödemeler gerçekleştiğinde kupon ödemesine ilişkin nakit akışı elde edildiğinden bu ödemenin sonraki yıllara ilişkin faiz hesaplamasından çıkarılmasının gerekmesidir.

1.1.2020 tarihinde tahvilin alımına ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar	93.000 TL	
Kasa		93.000 TL

31.12.2020 tarihinde tahvil faizine ve kupon ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar	6.575 TL	
Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri		6.575 TL

Nakit Benzeri Menkul Kıymetler	5.000 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar		5.000 TL

Kasa	5.000 TL	
Nakit Benzeri Menkul Kıymetler		5.000 TL

31.12.2021, 31.12.2022 ve 31.12.2023 tarihlerindeki faiz ve kupon ödemesi kayıtları da hesaplama tablosundaki değerler üzerinden yukarıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

31.12.2023 tarihinde tahvilin son faiz ve anapara tutarının ödenmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Nakit Benzeri Menkul Kıymetler	105.000 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar		105.000 TL

Kasa	105.000 TL	
Nakit Benzeri Menkul Kıymetler		105.000 TL

31.12.2020, 31.12.2021, 31.12.2022 ve 31.12.2023 tarihlerinde tahvile ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu				
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023

Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar	94.575	96.261	98.067	0

Kar ve Zarar Tablosu				
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Finansal Gelirler				
Faiz, Kâr Payı vb. Gelirler	6.575	6.686	6.806	6.933

B İşletme açısından

B işletmesi borçlanma aracı niteliğinde olan ihraç ettiği tahvili itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir. Tahvilin ilk kayda almadaki değeri işlem fiyatı olan 93.000 TL olacaktır.

Tahvilin raporlama tarihlerindeki itfa edilmiş değerleri ve faiz tutarları A işletmesi için belirlenen değerler ile aynı olacaktır.

1.1.2020 tarihinde tahvilin alımına ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kasa	93.000 TL	
Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları		93.000 TL

31.12.2020 tarihinde tahvil faizine ve kupon ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	6.575 TL	
Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları		6.575 TL

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları	5.000 TL	
Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçlarının Anapara Taksit ve Faizleri		5.000 TL

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçlarının Anapara Taksit ve Faizleri	5.000 TL	
Kasa		5.000 TL

31.12.2021, 31.12.2022 ve 31.12.2023 tarihlerindeki faiz ve kupon ödemesi kayıtları da hesaplama tablosundaki değerler üzerinden yukarıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

31.12.2023 tarihinde tahvilin son kupon ve anapara tutarının ödenmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları	105.000 TL	
Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçlarının Anapara Taksit ve Faizleri		105.000 TL

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçlarının Anapara Taksit ve Faizleri	105.000 TL	
Kasa		105.000 TL

31.12.2020, 31.12.2021, 31.12.2022 ve 31.12.2023 tarihlerinde tahvile ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu				
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Uzun Vadeli Yükümlülükler				
İhraç Edilen Menkul Kıymetler	94.575	96.261	98.067	0

Kar ve Zarar Tablosu				
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Finansal Giderler				
Faiz vb. Giderler	6.575	6.686	6.806	6.933

Örnek 9.13:

İtfa Edilmiş Değerin Belirlenmesinde İşlem Maliyeti

A işletmesi bir önceki örnekle aynı koşullarda tahvil satın almıştır. Ancak ilgili örnekten farklı olarak tahvilin alımı sırasında 2.000 TL tutarında işlem maliyetine katlanmıştır.

Tahvilin raporlama tarihlerindeki itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
--	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Dönem				
başındaki	95.000	96.135	97.344	98.630
defter değeri				
Faiz (%6,46)	6.135	6.209	6.287	6.370
Ödemeler	(5.000)	(5.000)	(5.000)	(105.000)
İtfa Edilmiş Değer	96.135	97.344	98.630	0

Bu örnekte tahvilin edinimi için işlem maliyetine katlanılmıştır. Bu işlem maliyeti paragraf 9.12 uyarınca tahvilin ilk kayda almadaki değerine dâhil edilecektir. Bu durumda tahvilin ilk kayda almadaki değeri 95.000 TL olacaktır (93.000 TL alım bedeli + 2.000 TL işlem maliyeti). Dolayısıyla her ne kadar ödeme koşulları önceki örneklerle aynı olsa da bu örnekte işlem maliyeti de dikkate alındığı için etkin faiz oranı daha düşük olacaktır.

Bu tahvil için kullanılacak etkin faiz oranı %6,46'dır. Bu oran tahvilin nakit akışlarını tahvilin alış fiyatına (95.000 TL) eşitleyen faiz oranıdır ve aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$95.000 = 5.000/(1+f)^1 + 5.000/(1+f)^2 + 5.000/(1+f)^3 + 105.000/(1+f)^4$$

Belirlenen etkin faiz oranı (%6,46) kullanılarak tahvilin faiz geliri yıllara dağıtılmıştır. Bu dağıtımda her yılın faiz geliri, önceki yıldan gelen defter değerine etkin faiz oranının uygulanması yöntemiyle hesaplanmıştır.

Örnek 9.14:

Kredinin İtfa Edilmiş Değerinin Belirlenmesi ve Muhasebeleştirilmesi

Finansal bir kuruluş olan A işletmesi, B işletmesine 31.12.2020 tarihinde 3 yıl vadeli 100.000 TL tutarında kredi vermiştir. Kredi 40.000 TL'lik eşit taksitlerle her yılın sonunda ödenecektir.

A işletmesi açısından

A işletmesi verdiği kredi karşılığında B işletmesinden anapara ve faize ilişkin nakit ödeme alma hakkına sahip olmuştur. Dolayısıyla A işletmesi bu krediyi borçlanma aracı niteliğindeki bir finansal varlık olarak değerlendirecek ve itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir.

Kredinin raporlama tarihlerindeki itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

		31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
a	Anapara	100.000	69.701	36.463
b	Taksit Tutarı	40.000	40.000	40.000

c	Taksit İçindeki Ödenen Faiz (%9,7 yıllık)	9.701	6.762	3.537
d	Taksit İçindeki Ödenen Anapara	30.299	33.238	36.463
e	İtfa Edilmiş Değer	69.701	36.463	0

Kredinin itfa edilmiş değerinin hesaplanmasında kullanılan etkin faiz oranı %9,7'dir. Bu oran kredinin nakit akışlarını kredinin ilk kayda almadaki defter değerine indirgeyen faiz oranıdır. Etkin faiz oranı aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$100.000 = 40.000 / (1 + f)^1 + 40.000 / (1 + f)^2 + 40.000 / (1 + f)^3$$

Tabloda yer alan tutarlar aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$c = a \times 0,097$$

$$d = b - c$$

$$e = a - d$$

A işletmesi 31.12.2020 tarihinde kredinin ilk kayda alınmasına ilişkin aşağıdaki kaydı yapacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)	36.463 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (U.V.)	63.537 TL	
Kasa		100.000 TL

Kredinin ilk taksit ödemesi bir yıl içinde gerçekleşeceği için bu ödemeye ilişkin anapara tutarı kısa vadeli olarak diğer iki taksit ödemesinin anapara tutarları ise uzun vadeli olarak sınıflandırılmıştır.

1. yılın ödemesine ilişkin kısa vadeli olarak sınıflandırılan tutar şu şekilde hesaplanmıştır:

$$40.000 / (1 + 0,097)^1 = 36.463$$

2. ve 3. ödemesine ilişkin uzun vadeli olarak sınıflandırılan tutar şu şekilde hesaplanmıştır:

$$40.000 / (1 + 0,097)^2 + 40.000 / (1 + 0,097)^3 = 63.537$$

31.12.2021 tarihinde faiz tahakkuku ve kredi ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)	3.537 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (U.V.)	6.164 TL	
Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri		9.701 TL

Kısa vadeli olarak sınıflandırılan 1. yılın ödemesine ilişkin faiz geliri ile uzun vadeli olarak sınıflandırılan 2. ve 3. yılın ödemesine ilişkin faiz gelirleri şu şekilde hesaplanmıştır:

$$36.463 \times 0,097 = 3.537$$

$$63.537 \times 0,097 = 6.164$$

Kasa	40.000 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)		40.000 TL

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)	36.463 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (U.V.)		36.463 TL

2. yılın taksit ödemesi 1 yıl içerisinde gerçekleşeceği için kısa vadeli olarak sınıflandırılmıştır.

31.12.2022 tarihinde faiz tahakkuku ve kredi ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)	3.537 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (U.V.)	3.225 TL	
Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri		6.762 TL

Kısa vadeli olarak sınıflandırılan 2. yılın ödemesine ilişkin faiz geliri ile uzun vadeli olarak sınıflandırılan 3. yılın ödemesine ilişkin faiz gelirleri şu şekilde hesaplanmıştır:

$$36.463 \times 0,097 = 3.537$$

$$33.238 \times 0,097 = 3.225$$

Kasa	40.000 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)		40.000 TL

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)	36.463 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (U.V.)		36.463 TL

3. yılın taksit ödemesi 1 yıl içerisinde gerçekleşeceği için kısa vadeli olarak sınıflandırılmıştır.

31.12.2023 tarihinde faiz tahakkuku ve kredi ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)	3.537 TL	
Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri		3.537 TL

3. yılın ödemesine ilişkin faiz gelirleri şu şekilde hesaplanmıştır:

$$36.463 \times 0,097 = 3.537$$

Kasa	40.000 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar (K.V.)		40.000 TL

31.12.2020, 31.12.2021, 31.12.2022 ve 31.12.2023 tarihlerinde krediye ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu				
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Dönen Varlıklar				
Finansal Yatırımlar	36.463	36.463	36.463	0
Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar	63.537	33.238	0	0

Kar ve Zarar Tablosu			
	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Finansal Gelirler			
Faiz, Kâr Payı vb. Gelirler	9.701	6.762	3.537

B işletmesi açısından

B işletmesi aldığı kredi karşılığında A işletmesine anapara ve faize ilişkin nakit ödeme yükümlülüğü altına girmiştir. Dolayısıyla B işletmesi bu krediyi borçlanma aracı niteliğindeki bir finansal yükümlülük olarak değerlendirecek ve itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir.

B işletmesi açısından kredi borcunun itfa edilmiş değeri ve faiz tutarları A işletmesi için hesaplanan tutarlarla aynı olacaktır.

B işletmesi 31.12.2020 tarihinde kredinin ilk kayda alınmasına ilişkin aşağıdaki kaydı yapacaktır:

Kasa	100.000 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (K.V.)	3.537 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (U.V.)	16.463 TL	
Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (K.V.)		40.000 TL
Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (U.V.)		80.000 TL

31.12.2021 tarihinde faiz tahakkuku ve kredi ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	3.537 TL	
Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	6.164 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (K.V.)		3.537 TL
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (U.V.)		6.164 TL

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (K.V.)	40.000 TL	
Kasa		40.000 TL

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (U.V.)	40.000 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (K.V.)	3.537 TL	
Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (K.V.)		40.000 TL
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (U.V.)		3.537 TL

2. yılın taksit ödemesi 1 yıl içerisinde gerçekleşeceği için kısa vadeli olarak sınıflandırılmıştır.

31.12.2022 tarihinde faiz tahakkuku ve kredi ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	3.537 TL	
Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	3.225 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (K.V.)		3.537 TL
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (U.V.)		3.225 TL

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (K.V.)	40.000 TL	
Kasa		40.000 TL

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (U.V.)	40.000 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (K.V.)	3.537 TL	
Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (K.V.)		40.000 TL
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (U.V.)		3.537 TL

3. yılın taksit ödemesi 1 yıl içerisinde gerçekleşeceği için kısa vadeli olarak sınıflandırılmıştır.

31.12.2023 tarihinde faiz tahakkuku ve kredi ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	3.537 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (K.V.)		3.537 TL

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar (K.V.)	40.000 TL	
100 Kasa		40.000 TL

31.12.2020, 31.12.2021, 31.12.2022 ve 31.12.2023 tarihlerinde krediye ilişkin kalemlerin BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda gösterimi aşağıdaki şekilde olacaktır:

Finansal Durum Tablosu				
	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Finansal Yükümlülükler				
Finans Kuruluşlarına Borçlar	36.463	36.463	36.463	0
Uzun Vadeli Yükümlülükler				
Finansal Yükümlülükler				
Finans Kuruluşlarına Borçlar	63.537	33.238	0	0

Kar ve Zarar Tablosu			
	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Finansal Giderler			
Faiz vb. Giderler	9.701	6.762	3.537

Örnek 9.15:

Bononun İtfa Edilmiş Değerinin Belirlenmesi ve Muhasebeleştirilmesi

A işletmesi, B işletmesi tarafından ihraç edilen 10.000 TL nominal değerli ve vadesi 1.5.2021 olan finansman bonosunu 1.11.2020 tarihinde 9.000 TL ödeyerek satın almıştır.

A İşletmesi açısından

A işletmesinin satın aldığı finansman bonusu işletmeye alım fiyatı (9.000 TL) ve nominal değeri (10.000 TL) arasındaki tutar kadar (1.000 TL) getiri sağlayacaktır. Bu durumda paragraf 9.11(a)(i) uyarınca borçlanma aracı olarak değerlendirilecek ve finansal varlık olarak finansal tablolara alınacaktır. Bu çerçevede finansman bonusu itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülerek, faiz tutarı (1.000 TL) etkin faiz yöntemi kullanılarak dönemlere dağıtılarak gelir olarak muhasebeleştirilecektir.

Finansman bonosunun her aya ilişkin itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	1.12.2020	31.12.2020	1.2.2021	1.3.2021	1.4.2021	1.5.2021
Önceki defter değeri	9.000	9.159	9.322	9.487	9.655	9.826
Faiz (%1,77 aylık)	159	162	165	168	171	174
Ödemeler	0	0	0	0	0	(10.000)
İtfa Edilmiş Değer	9.159	9.322	9.487	9.655	9.826	0

Finansman bonosunun itfa edilmiş değerinin hesaplanmasında kullanılan etkin faiz oranı aylık %1,77'dir. Bu oran bononun nakit akışlarını, ilk kayda almadaki defter değerine indirgeyen faiz oranıdır. Etkin faiz oranı aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$9.000 = 10.000 / (1 + f)^6$$

1.11.2020 tarihinde finansman bonosunun satın alınmasına ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar	9.000 TL	
Kasa		9.000 TL

31.12.2020 tarihinde finansman bonosunun faiz tahakkukuna ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar	322 TL	
Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri		322 TL

Dönem sonunda 2020 yılına ait iki aylık tahakkuk eden 322 TL tutarındaki faiz (159 TL + 163 TL) gelir olarak muhasebeleştirilir.

1.5.2021 tarihinde finansman bonosunun faiz tahakkukuna ve ödenmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar	678 TL	
Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri		678 TL

Vade tarihinde 2021 yılına ait iki aylık tahakkuk eden 678 TL tutarındaki faiz (165 TL + 168 TL + 171 TL + 174 TL) gelir olarak muhasebeleştirilir.

Kasa	10.000 TL	
İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar		10.000 TL

B İşletmesi açısından

B işletmesinin ihraç etmiş olduğu finansman bonusu işletmeye ihraç fiyatı (9.000 TL) karşılığında, vade tarihinde bononun nominal değeri (10.000 TL) kadar ödeme yapma yükümlülüğü doğuracaktır. Bu durumda bono, paragraf 9.11(a)(i) uyarınca borçlanma aracı olarak değerlendirilecek ve finansal yükümlülük olarak finansal tablolara alınacaktır. Bu çerçevede finansman bonusu itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülerek faiz tutarı (1.000 TL) etkin faiz yöntemi kullanılarak dönemlere dağıtılarak gider olarak muhasebeleştirilecektir.

B işletmesi açısından ihraç edilen finansman bonosunun itfa edilmiş değeri ve faiz tutarları A işletmesi için hesaplanan tutarlarla aynı olacaktır.

1.11.2020 tarihinde finansman bonosunun ihracına ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kasa	9.000 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri	1.000 TL	
Çıkarılmış Kısa Vadeli Borçlanma Araçları		10.000 TL

31.12.2020 tarihinde finansman bonosunun faiz tahakkukuna ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	322 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri		322 TL

1.5.2021 tarihinde finansman bonosunun faiz tahakkukuna ve ödenmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	678 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri		678 TL

Çıkarılmış Kısa Vadeli Borçlanma Araçları	10.000 TL	
Kasa		10.000 TL

Paragraf 9.16

Etkin faiz oranı hesaplanırken, **nakit akışları**, finansal araçların sözleşmeye dayalı tüm şartları (örneğin, peşin ödeme, alım opsiyonu ve benzeri opsiyonlar) ve bilinen

gerçekleşmiş kredi zararları göz önünde bulundurulmak suretiyle; ancak henüz gerçekleşmemiş gelecekteki **muhtemel** değer düşüklüğü zararları dikkate alınmaksızın tahmin edilir.

Açıklama:

Etkin faiz oranının hesaplanması finansal araca ilişkin bütün nakit akışlarının bugünkü değere indirgenmesine dayanmaktadır. Dolayısıyla etkin faiz oranı hesaplanırken nakit akışlarını etkileyecek bütün şartlar (örneğin, peşin ödeme, alım opsiyonu ve benzeri opsiyonlar) dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte finansal varlığın karşı tarafının ödeme yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle ortaya çıkan değer düşüklüğü de finansal araçtan kaynaklanan nakit akışlarının azalması olarak dikkate alınacaktır. Ancak henüz gerçekleşmemiş ancak gelecekte gerçekleşmesi beklenen değer düşüklükleri etkin faiz oranının hesaplanmasına dâhil edilmeyecektir.

Örnek 9.16:

A işletmesi bir iştirakine 5 yıl vadeli ve yıllık %5 faiz oranıyla bir kredi sağlamıştır. Kredi sözleşmesi uyarınca iştirakin herhangi bir ceza veya masrafa katlanmadan krediyi erken ödeyebilme opsiyonu bulunmaktadır. Bu erken ödeme opsiyonu gelecekteki bir olaya ilişkin bir koşula bağlı değildir.

A işletmesi bu tür bir kredi alacağına ilk muhasebeleştirilmesinde eğer iştirakinin erken ödeme opsiyonunu kullanmayacağını ve kredi borcunu 5 yılda ödeyeceğini bekliyorsa, bu krediyi 5 yıllık itfa süresini kullanarak itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir.

Eğer A işletmesi bu kredi alacağına daha erken, örneğin iki yıllık bir sürede ödeneceğini bekliyorsa itfa dönemi iki yıl olacaktır. Diğer bir ifadeyle etkin faiz oranı belirlenirken kredinin iki yıl vadeli olduğu varsayılarak hesaplama yapılacaktır (yani sadece iki yıllık süre için faiz hesaplaması yapılacak ve iki yılın sonunda anapara tutarı ödenecektir).

Paragraf 9.17

Etkin faiz oranı hesaplanırken, ilgili ücretler, ödenen veya alınan finansman ücretleri ("puanlar" gibi), işlem maliyetleri ve diğer primler veya iskontolar, finansal aracın beklenen ömrü üzerinden itfa edilir. Ancak ücretler, ödenen veya alınan finansman ücretleri, işlem maliyetleri, primler veya iskontolar daha kısa bir döneme ilişkinse, söz konusu kısa dönem üzerinden itfa edilir. Bu durum, ücretlerin, ödenen veya alınan finansman ücretlerinin, işlem maliyetlerinin, primlerin veya iskontoların bağlı olduğu değişkenin, finansal aracın beklenen vadesinden önce piyasa oranlarına göre yeniden fiyatlandırılması söz konusu olduğunda geçerlidir. Bu tür bir durumda uygun itfa dönemi, bir sonraki yeniden fiyatlandırma tarihine kadar olan dönemdir.

Açıklama:

Bazı finansal araçlar faiz ve anaparaya dayanan nakit akışları dışında başka nakit akışı bileşenleri de içerir (örneğin finansman ücretleri, işlem maliyetleri ve diğer primler veya iskontolar). Bunlar da diğer nakit akışları gibi etkin faiz oranı hesaplanırken itfa edilir. Ancak bu finansman ücretleri, işlem maliyetleri ve diğer primler veya iskontolar, finansal aracın vadesinden daha kısa bir süreye ilişkinse, finansal aracın vadesinden önce bunların ilgili oldukları dönem içerisinde itfa edilebilmektedir.

Örnek 9.17

A işletmesi bir bankadan beş yıl vadeli 5.000 TL tutarında bir kredi kullanmıştır. Borcun ilk iki yılında faiz ödemesi yapılmayacaktır. Faiz ödemeleri ikinci yıldan sonra aylık vadelerle vade sonlarında yapılacaktır. Faiz oranı olarak değişken bir gösterge faiz oranı belirlenmiştir. İşletme faiz ödemesi yapmayacağı iki yıl için krediyi alırken 300 TL ücret ödemiştir.

A işletmesi 300 TL'lik ücreti, ilk iki yıl faiz ödemesi yapılmaması karşılığında ödediğinden bu ücret iki yıllık sürede itfa edilmelidir.

Bu durumda 300 TL'lik ücretin itfası aşağıdaki şekilde olacaktır:

	1. Yıl	2. Yıl
Önceki defter değeri	4.700	4.848
Faiz (%3,14 yıllık)	148	152
İtfa Edilmiş Değer	4.848	5.000

Etkin faiz oranı 5.000 TL'yi ilk defter değeri olan 4.700 TL'ye eşitleyen faiz oranıdır ve aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$4.700 = 5.000 / (1 + f)^2$$

Paragraf 9.18

Değişken oranlı finansal varlıklar ve değişken oranlı finansal yükümlülükler için piyasa faiz oranlarındaki değişimi yansıtmak amacıyla nakit akışlarının dönemsel olarak yeniden tahmin edilmesi, etkin faiz oranının değişmesine sebep olur. Değişken oranlı bir finansal varlık veya değişken oranlı bir finansal yükümlülük, ilk kayda almada vadesi geldiğinde tahsil edilecek ya da ödenecek anaparaya eşit bir tutar üzerinden muhasebeleştiriliyorsa, gelecekteki faiz ödemelerinin yeniden tahmin edilmesi, normalde ilgili varlığın ya da yükümlülüğün defter değerinde önemli bir etkiye neden olmaz.

Paragraf 9.19

Ödemelere veya tahsilatlara ilişkin tahminlerin yeniden gözden geçirilmesi durumunda, finansal varlığa veya finansal yükümlülüğe (veya finansal araçlar grubuna) ilişkin defter değeri, gerçek ve gözden geçirilmiş tahmini nakit akışlarını yansıtacak şekilde düzeltilir. Finansal aracın defter değeri, başlangıçtaki etkin faiz oranı kullanılarak gelecekteki tahmini nakit akışlarının bugünkü değeri bulunmak suretiyle yeniden hesaplanır. Düzeltme, gözden geçirmenin yapıldığı tarihte, Kâr veya Zarar Tablosunda “Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları” veya “Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları” kaleminde gösterilir.

Açıklama:

Etkin faiz oranının hesaplanmasında bugünkü değere indirgenen nakit akışları, işletme yönetiminin finansal aracın beklenen ömrü boyunca gerçekleşmesini beklediği sözleşmeye bağlı nakit akışlarıdır. Gerçekleşen nakit akışlarının beklenen nakit akışlarından farklı olduğu durumlarda, itfa edilmiş maliyetin hesaplanmasında revizyon yapılması gerekir. Revizyon yapılmadığı takdirde, alacak veya borç tutarı en son nakit akışı gerçekleştikten sonra dahi bir kalan verecektir ya da alacak veya borç tutarı, nakit akışlarının tamamı gerçekleşmemiş olsa dahi sıfır kalan verebilecektir.

Sabit faizli finansal araçlar açısından, nakit akışlarına ilişkin yeni tahminler yapıldığında, etkin faiz oranı genellikle finansal aracın vadesi boyunca sabit kalır. Bu nedenle bu araçlara ilişkin etkin faiz oranında değişiklik yapılmaz. Bununla birlikte, değişken oranlı finansal varlıklar ve finansal borçlar açısından, piyasa faiz oranındaki hareketleri yansıtmak amacıyla nakit akışlarına ilişkin olarak yeni tahminler yapıldığında, etkin faiz oranı da güncellenir. Çünkü değişken oranlı finansal araçlar açısından, değişen faiz alacakları veya ödemeleri değişken oranlı aracın sözleşmeye bağlı koşulu olduğundan, tahmin edilen nakit akışlarını bugünkü değerine getirmek amacıyla başlangıçta sabit bir oranın belirlenmesi uygun olmayacaktır.

Örnek 9.18:

1.1.2021 tarihinde işletme, bir bankadan 6.000 TL tutarında 4 yıllık bir kredi almıştır. Kredi faiz oranı yıllar itibarıyla sabit olup %6'dır. Faiz ödemeleri yılsonlarında yapılacaktır. İşletme krediyi alırken 100 TL işlem maliyetine katlanmıştır.

31.12.2021 tarihinde işletme, kredi borcunun tamamını 31.12.2024 tarihinde ödemek yerine, yarısını 31.12.2022 tarihinde diğer yarısını da 31.12.2023 tarihinde ödemeye karar vermiştir. Bu durumda 2023 yılında ödenecek faiz tutarı 180 TL azalacak, 2024 yılında ise hiç faiz ödemesi yapılmayacaktır. Yapılan kredi sözleşmesi uyarınca işletmenin borcu erken ödeme hakkı bulunmaktadır. Bu nedenle ödemelerin bu şekilde yapılması kredi sözleşmesinde değişiklik yapılması anlamına gelmemektedir.

A İşletmesi 1.1.2021 tarihinde krediyi işlem fiyatından işlem maliyetleri düşülmüş değerle (5.900 TL olarak) kayıtlarına almalıdır.

Aşağıda yer alan tablo itfa edilmiş değer, ödemelerin kredinin normal süresinde yapıldığı durumda (başka bir ifadeyle orijinal itfa edilmiş maliyet tutarlarının) nasıl hesaplanacağını göstermektedir:

	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2024
Dönem başındaki defter değeri	5.900	5.923	5.947	5.973
Faiz (%6,49aylık)*	383	384	386	387
Ödemeler	(360)	(360)	(360)	(6.360)
İtfa Edilmiş Değer	5.923	5.947	5.973	0

*Faiz oranı kredinin nakit akışlarını ilk defter değeri olan 5.900'e indirgeyen faiz oranıdır ve aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$5.900 = 360 / (1+f)^1 + 360 / (1+f)^2 + 360 / (1+f)^3 + 6.360 / (1+f)^4$$

Bu durumda etkin faiz oranı (orijinal etkin faiz oranı) yıllık %6,49'dur. Bu nedenle, 31.12.2021 tarihinde revize edilen hesaplamalara göre, revize edilen tahmini nakit akışlarının orijinal etkin faiz oranı (%6,49) kullanılarak indirgenmiş değerleri 5.960 TL'dir. Bu tutarın hesaplanması aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

31.12.2022 tarihindeki ödemenin orijinal faiz oranı (%6,49) kullanılarak indirgenmiş değerleri	$3.360 / (1 + 0,0649)^1 = 3.155$
31.12.2023 tarihindeki ödemenin orijinal faiz oranı (%6,49) kullanılarak indirgenmiş değerleri	$3.180 / (1 + 0,0649)^2 = 2.804$
TOPLAM	5.960 TL

İlk başta yapılan (orijinal) hesaplamaya göre kredinin 31.12.2021 tarihindeki itfa edilmiş değeri (5.923 TL) ile yeni nakit akışlarının itfa edilmiş değeri (5.960 TL) arasındaki fark olan 37 TL 2021 yılı BOBİ FRS'ye göre hazırlanan Kâr veya Zarar Tablosunda "Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları" kaleminde raporlanacaktır.

3.4.3. Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar

Paragraf 9.20 - Borsada İşlem Gören Özkaynak Araçlarına Yapılan Yatırımlar

Borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören özkaynak araçları, ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatından ölçülerek işlem maliyetleri kâr veya zarara yansıtılır. Bu özkaynak araçları **raporlama tarihinde** ise **gerçeğe uygun değerleri** (piyasa değeri) üzerinden ölçülür ve ortaya çıkan değer farkları "Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları" veya "Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları" kalemlerinde kâr veya zarara yansıtılır.

Açıklama:

İşletmenin başka bir işletmenin özkaynak aracına (özkaynak paylarına) yaptığı yatırımlar, eğer bu özkaynak araçları Borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görüyorsa, paragraf 9.20 kapsamında dönem sonlarında gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir. Ülkemizde özkaynak paylarının işlem gördüğü piyasa Borsa İstanbul olmakla birlikte bunun dışında ülkemizde şirketlerin özkaynak paylarının alınıp satıldığı teşkilatlanmış bir borsa bulunmamaktadır. Yurt dışındaki teşkilatlanmış bir piyasada (örneğin New York borsası) işlem gören özkaynak araçları da bu paragraf kapsamında değerlendirilecektir.

Bu sınıfa giren özkaynak aracı yatırımları ilk muhasebeleştirmede işlem maliyetleri dâhil edilmeden işlem fiyatı üzerinden ölçülecektir. Özkaynak aracının ediniminde ortaya çıkan işlem maliyetleri finansal varlıkla ilişkilendirilmeden dönem giderlerine yansıtılacaktır. Söz konusu özkaynak araçları ilk muhasebeleştirmenin ardından raporlama dönemi sonlarında ise gerçeğe uygun değeri üzerinden (yani ait olduğu borsada işlem gördüğü fiyat) ölçülerek finansal tablolara alınacaktır.

Örnek 9.19:

A işletmesi, 1.1.2020 tarihinde Borsa İstanbul'da işlem gören B işletmesinin 1.000 adet özkaynak payına 500.000TL tutarında yatırım yapmıştır. Özkaynak paylarının edinimi için 1.000 TL tutarında aracı kuruluşa ödeme yapmıştır. 1.5.2020 tarihinde B işletmesi tarafından temettü dağıtımı yapılmış ve A işletmesi elinde bulundurduğu özkaynak araçları karşılığında 5.000 TL temettü elde etmiştir. 31.12.2020 tarihinde özkaynak araçlarının fiyatı piyasada 550.000TL'ye yükselmiştir.

A işletmesi ilgili özkaynak araçlarını işlem fiyatı üzerinden muhasebeleştirecektir. 1.000 TL tutarındaki işlem maliyetini ise kar ya da zarara yansıtacaktır.

Dönem sonunda ise özkaynak aracını gerçeğe uygun değeri (piyasa fiyatı) üzerinden değerleyerek ortaya çıkan kazancı kar ya da zarara aktaracaktır.

1.3.2020 tarihinde özkaynak araçlarının edinimine ilişkin kayıt:

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar	500.000 TL	
Diğer Finansal Giderler	1.000 TL	
Kasa		501.000 TL

1.5.2020 tarihinde alınan temettüye ilişkin kayıt:

Kasa	5.000 TL	
Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gelir ve Kazançlar		5.000 TL

31.12.2020 tarihinde özkaynak araçlarının dönem sonu değerlemesine ilişkin kayıt:

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar	50.000 TL	
--	-----------	--

Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Değer Artış Kazançları		50.000 TL
---	--	-----------

Paragraf 9.21 - Borsada İşlem Görmeyen Özkaynak Araçlarına Yapılan Yatırımlar

Borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen özkaynak araçları, ilk muhasebeleştirmede, işlem fiyatları ve işlem maliyetlerinin toplamından oluşan maliyet bedelinden ölçülür. Bu özkaynak araçları sonraki raporlama tarihlerinde maliyet bedelinden varsa değer düşüklüğü zararları düşülerek ölçülür.

Örnek 9.20:

A işletmesi, 1.1.2020 tarihinde B işletmesinin 1.000 adet özkaynak payına 500.000TL tutarında yatırım yapmıştır. B işletmesinin özkaynak payları borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmemektedir. Özkaynak paylarının edinimi için 1.000 TL tutarında aracı kuruluşa ödeme yapmıştır. 1.5.2020 tarihinde B işletmesi tarafından temettü dağıtımı yapılmış ve A işletmesi elinde bulundurduğu özkaynak araçları karşılığında 5.000 TL temettü elde etmiştir. 31.12.2020 tarihinde B işletmesinin faaliyette bulunduğu piyasada genel olarak bir finansal sorun gözlemlendiği için A işletmenin elinde bulundurduğu B işletmesine ait özkaynak paylarının değer düşüklüğüne uğradığı değerlendirilmiş ve bu payların 31.12.2020 tarihindeki tahmini satış tutarının 450.000 TL olduğu tespit edilmiştir.

A işletmesi, ilgili özkaynak araçlarını ilk muhasebeleştirmede 1.000 TL tutarındaki işlem maliyetini özkaynak yatırımının ilk muhasebeleştirilmesinde defter değerine dâhil edecektir.

1.3.2020 tarihinde özkaynak araçlarının edinimine ilişkin kayıt:

Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar	501.000 TL	
Kasa		501.000 TL

1.5.2020 tarihinde alınan temettüye ilişkin kayıt:

Kasa	5.000 TL	
Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gelir ve Kazançlar		5.000 TL

31.12.2020 tarihinde özkaynak araçlarının değer düşüklüğüne ilişkin kayıt:

Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Değer Azalış Zararları	50.000 TL	
---	-----------	--

Finansal Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılıkları		50.000 TL
--	--	-----------

3.4.4. Diğer Finansal Araçlar

Paragraf 9.22

Alacaklar ve borçlar, borçlanma araçları ve özkaynak araçları sınıfına girmeyen finansal araçlar; diğer finansal araçlar (varlığa dayalı menkul kıymetler, türev finansal araçlar ve kredi verilmesine ve kredi alınmasına ilişkin taahhütler gibi) olarak değerlendirilir.

Paragraf 9.23

Emtia, **stok** veya **maddi duran varlık** gibi finansal olmayan varlıkların alış ve satışına ilişkin birçok sözleşme finansal araç niteliğinde değildir. Ancak bu tür fiziki varlık alış veya satışına ilişkin sözleşmelerin tipik özelliği olmayan riskleri alıcı veya satıcıya yükleyen sözleşmeler de diğer finansal araçlar kapsamında değerlendirilir.

Açıklama:

Bir sözleşmenin finansal varlık veya yükümlülük olarak tanımlanabilmesi için karşılığında nakit veya başka bir finansal varlık verilmesi veya alınması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle ilgili sözleşmenin bir finansal varlık teslimi veya alımıyla sonuçlanması gerekir. Dolayısıyla emtia, stok veya maddi olmayan duran varlık gibi finansal olmayan varlıkların alım veya satımına ilişkin bir sözleşme finansal araç niteliği taşımamaktadır. Örneğin bir stok veya maddi duran varlık için verilen bir sipariş avansı bir finansal araç değildir. Bunun nedeni verilen tutar karşılığında finansal olmayan bir varlık alınacak olmasıdır. Bununla birlikte finansal olmayan varlıklara dayanan ancak bu varlıkların alım veya satışı yerine bu varlıkların fiyatına endekslenen sözleşmeler (örneğin türev ürünler) finansal araç tanımını karşılayabilmektedirler.

Paragraf 9.24

Ayrıca finansal araçmış gibi nakden veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla net olarak ödenebilen finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmeler de diğer finansal araçlar kapsamında değerlendirilir. Ancak işletmenin beklenen alım, satım veya kullanım ihtiyaçları kapsamında finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenen ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler finansal araç olarak nitelendirilemez.

Açıklama:

Bazı sözleşmeler (örneğin türev sözleşmeler) emtia gibi finansal olmayan varlıklara dayanmakta ancak sözleşme sonunda nakit bir ödeme alınmakta veya verilmektedir. Örneğin altına dayalı bir future sözleşmede sözleşme sonunda altına dayalı bir tutar nakit olarak bir taraftan diğer tarafa ödenmektedir. Bu tür bir ödeme söz konusu olduğunda paragraf 9.24'te belirtildiği şekilde finansal araçların takası yoluyla net ödeme gerçekleşmiş olmaktadır. Bu tür bir sözleşme her ne kadar finansal olmayan bir varlığa dayansa da sonucunda nakit bir ödeme gerçekleşeceği için finansal araç olarak değerlendirilmekte ve "diğer finansal araçlar" sınıfına girerek gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir.

BOBİ FRS kapsamında nakden net olarak ödemenin ayrıntılarına ilişkin hükümler bulunmamaktadır. Ancak, TFRS 9 Finansal Araçlar bu hususa ilişkin açıklamalar içermektedir. Bu kapsamda TFRS 9 çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin alım veya satımına ilişkin bir sözleşmenin, nakden veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla net olarak ödenebildiği çeşitli durumlar bulunmaktadır. Söz konusu durumlar aşağıdakileri içerir:

- (a) Sözleşme şartlarının taraflardan herhangi birinin, nakden veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla net olarak ödeme yapabilmesine izin vermesi,
- (b) Nakden veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla net olarak ödeme yapabileme imkânı, sözleşme şartlarında açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, işletmenin benzer sözleşmeleri nakden veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla ödemesi yönünde uygulamalarının bulunması (karşı tarafla böyle bir uygulamanın bulunup bulunmadığı, bu amaçla takas sözleşmesi yapılıp yapılmadığı veya sözleşmenin kullanılmasından veya vadesinin dolmasından önce satılıp satılmadığı),
- (c) İşletmenin benzer sözleşmeler için, dayanak varlığı teslim aldıktan kısa bir süre sonra fiyattaki veya satıcının kâr marjındaki kısa vadeli dalgalanmalardan kâr elde etmek amacıyla satmak şeklinde bir uygulamasının bulunması,
- (d) Sözleşmeye konu finansal olmayan kalemin hemen nakde dönüştürülebilir olması.

Yukarıdaki (b) ve (c) paragraflarının söz konusu olması durumunda işletmenin sözleşmenin dayandığı finansal olmayan varlığı alım, satım veya kullanım ihtiyaçları

kapsamında teslim alması durumunda bu sözleşme finansal araç kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunun nedeni, işletme açısından sözleşmenin temel amacının kullanmak üzere finansal olmayan bir varlık alınması olmasıdır.

Paragraf 9.25

Diğer finansal araçlardan, nakden net olarak yerine getirilemeyen ve taahhüt yerine getirildiğinde borçlanma aracı tanımını karşılayan kredi alınmasına ilişkin taahhütler maliyet bedeliyle ölçülür. Bu kapsamda bu tür taahhütler ilk kayda alma sırasında, işlem fiyatlarına işlem maliyetleri de dâhil edilerek maliyet bedeli üzerinden ölçülür. Sonraki ölçümlerde varsa değer düşüklüğü zararları hesaplanarak maliyet bedelinden düşülür.

Paragraf 9.26

9.25 paragrafındaki özellikleri taşıyan taahhütler dışında kalan diğer finansal araçlar hem ilk kayda almada hem de sonraki dönemlerde gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülerek ölçüm farkları “Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları” veya “Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları” kalemlerinde kâr veya zarara yansıtılır. İlk kayda alınma sırasında katlanılan işlem maliyetleri doğrudan kâr veya zarara yansıtılarak giderleştirilir.

Açıklama:

Diğer finansal araçlar sınıfında yer alan finansal kalemler gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülmekte ve değer değişimleri kar veya zarar hesaplarıyla ilişkilendirilmektedir. Bunun tek istisnası nakden net olarak yerine getirilemeyen ve taahhüt yerine getirildiğinde borçlanma aracı tanımını karşılayan kredi alınmasına ilişkin taahhütlerdir. Bu taahhütler maliyet bedeli üzerinden ölçülmekte ve varsa değer düşüklüğü zararları hesaplanarak maliyet bedelinden düşülmektedir.

Kredi alınmasına ilişkin bir taahhüt, genellikle bir bankanın belirli şart ve koşullar altında bir işletmeye kredi sağlamasına ilişkin geri dönülemez bir taahhütte bulunması durumunda ortaya çıkar. Böyle bir taahhüt sonucunda işletmeye ileri bir tarihte nakit ödünç alma opsiyonu tanınır veya işletmenin böyle bir krediyi kullanması zorunlu tutulur. Kredi sağlayan tarafın böyle bir taahhüt sağlaması durumunda işletme açısından bu sözleşme finansal araç tanımını karşılamaktadır. Bu tür bir kredi alınmasına ilişkin taahhüt eğer nakden net olarak yerine getirilemiyorsa ve taahhüt yerine getirildiğinde işletme için bir borçlanma aracı ortaya çıkıyorsa bu kredi taahhüdü maliyet bedeli üzerinden ölçülmekte, diğer kredi taahhütleri ise gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir. Taahhüt yerine getirilip işletme krediyi kullandığında, söz konusu kredi kullanımla beraber borçlanma aracı niteliğini taşıyacağı için borçlanma araçları sınıfında muhasebeleştirilecektir.

Örnek 9.21:

A işletmesi yeni yönetim binasının inşaatının yapımı için bir bankadan kredi kullanacaktır. Kredi sözleşmesinin şartları uyarınca A işletmesi bu krediyi 12 ay boyunca her ay eşit miktarlarda kullanacaktır. Kredinin ödemesi ise son kredi tutarının kullanılma tarihini takip eden 3 yıl içerisinde gerçekleştirilecektir.

Kredi alınmasına ilişkin taahhüt A işletmesi açısından bir finansal araçtır ve “diğer finansal araçlar” sınıfında muhasebeleştirilecektir. Bu kapsamda kredi taahhüdü ilk kayda alma sırasında, işlem fiyatlarına işlem maliyetleri de dâhil edilerek maliyet bedeli üzerinden ölçülecektir.

3.5. Gerçeğe Uygun Değer**Paragraf 9.27**

Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde aşağıdaki hiyerarşi kullanılır:

- Özdeş veya benzer bir varlığın faal piyasadaki kotasyon fiyatı.
- Kotasyon fiyatının bulunmadığı durumlarda, karşılıklı pazarlık ortamında bilgili ve istekli taraflar arasında özdeş veya benzer bir varlık veya yükümlülük için yakın bir tarihte gerçekleşen bir işlemin fiyatı. Ancak bu tür bir işlemin fiyatı, işlem tarihiyle ölçüm tarihi arasında ekonomik koşullarda önemli değişiklikler meydana gelmişse veya önemli bir zaman farkı varsa gerçeğe uygun değer gerçekçi bir tahminini yansıtmayabilir. Ayrıca yakın tarihli işlem fiyatının çeşitli nedenlerle gerçeğe uygun değer gerçekçi bir tahminini yansıtmadığı değerlendiriliyorsa (örneğin, zorunlu tasfiye, hacizli satış veya baskı altında gerçekleştirilen bir işlemde ortaya çıkan fiyat) bu fiyatta düzeltme yapılır.
- Varlığın faal bir piyasasının bulunmaması ve özdeş veya benzer bir varlık için gerçekleşmiş yakın tarihli bir işlemin gerçeğe uygun değer iyi bir tahmini olmaması durumunda gerçeğe uygun değer bir değerlendirme tekniği uygulanarak tahmin edilir. Değerleme tekniğinin kullanılmasının amacı, olağan şartlar çerçevesinde karşılıklı pazarlık ortamında ölçüm tarihinde gerçekleşen bir işlemde işlem fiyatının ne olabileceğinin tahmin edilmesidir.

Açıklama:

BOBİ FRS’de gerçeğe uygun değer “karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir yükümlülüğün yerine getirilmesi durumunda ortaya çıkabilecek tutar” olarak tanımlanmaktadır. BOBİ FRS’nin diğer bölümlerinde de farklı varlık ve yükümlülüklerin değerlemesinde gerçeğe uygun değer yöntemi kullanılmakla birlikte Bölüm 9 uyarınca da borsada işlem gören özkaynak araçları ile diğer finansal araçlar (nakden net olarak yerine getirilemeyen kredi alınmasına ilişkin taahhütler hariç) gerçeğe uygun değerle değerlendirilmektedir.

Bir finansal tablo kaleminin gerçeğe uygun değer belirlenmesinde paragraf 9.27’de belirtilen hiyerarşi kullanılır. Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde en doğru sonuç

verecek olan yöntem özdeş veya benzer bir varlığın faal bir piyasadaki fiyatıdır ve bu yüzden gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde ilk sırada yer almaktadır. Kotasyon fiyatının bulunmaması durumunda ise özdeş veya benzer bir varlık veya yükümlülük için yakın bir tarihte gerçekleşen bir işlemin fiyatı gerçeğe uygun değer olarak alınır. Eğer iki yöntemden sonuç alınamazsa bir değerlendirme tekniği kullanılarak gereğe uygun değer hesaplanmaktadır.

Özdeş veya Benzer Varlık

Gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde değer belirlenmesinde en güvenilir veri özdeş veya benzer bir varlığın faal piyasadaki kotasyon fiyatıdır. Özdeş veya benzer bir varlık işletmenin elinde bulundurduğu varlıkla aynı koşul ve şartlara sahip olan bir varlıktır. Örneğin bir işletme yatırım yaptığı bir özkaynak payının gerçeğe uygun değerini belirlerken aynı haklar sağlayan başka özkaynak paylarını özdeş veya benzer bir varlık olarak kabul edebilir. Bununla birlikte, bir işletmenin adi payları, her biri kısmen farklı haklar sağlayan, pay sınıflarına ayrılmış olabilir (örneğin "A" payları veya "B" payları şeklinde). Böyle bir durumda, genellikle, A payları ile B Paylarının özdeş varlıklar oldukları söylenemez. Dolayısıyla, A paylarının gerçeğe uygun değeri tespit edilebiliyorsa (örneğin A payları için gerçekleşmiş yakın tarihli bir işlemin bulunması dolayısıyla), tespit edilen bu gerçeğe uygun değer B paylarının da gerçeğe uygun değerini yansıttığı sonucuna varılamaz. Ancak, A paylarının fiyatı B paylarının gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde bir başlangıç noktası oluşturabilir. Böyle bir durumda da A payları ile B paylarının koşul ve şartlarındaki farklılıklarını yansıtmak amacıyla A paylarının fiyatında gerekli düzeltmelerin yapılması gerekir.

Faal Piyasa

Özdeş bir varlık için faal bir piyasada, örneğin bir sermaye piyasasında, yayımlanmış fiyat kotasyonlarının varlığı, gerçeğe uygun değer en iyi göstergesidir ve bu fiyat finansal varlığın veya borcun gerçeğe uygun değerinin ölçülmesi amacıyla kullanılmalıdır. Bir finansal araca ilişkin fiyatın, istenildiğinde ve düzenli olarak borsadan, satıcıdan, sanayi grubundan, fiyatlama hizmeti yapan veya düzenleyici bir kuruluşun elde edilmesinin mümkün olması ve anılan fiyatların, karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleştirilen fiili ve düzenli piyasa işlemlerini temsil etmesi durumunda ilgili finansal aracın faal bir piyasada kayıtlı olduğu kabul edilir. Gerçeğe uygun değer, istekli bir alıcı ve satıcı arasında karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleştirilen bir işlemde üzerinde anlaşılan fiyattır. Faal bir piyasada işlem gören bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesindeki amaç, işletmenin anında erişim imkanına sahip olduğu en avantajlı faal piyasada, anılan araca (diğer bir ifadeyle, finansal aracı değiştirmeden veya farklı bir şekilde sunmadan) ilişkin olarak raporlama dönemi sonu itibariyle yapılacak bir işlemin fiyatına ulaşmaktır.

İşlemler, fiyatlar hakkında sürekli olarak güvenilir bilgi oluşturacak şekilde yeterli sıklıkta gerçekleşiyorsa, piyasanın faal bir piyasa olduğu kabul edilir. Ancak gözlemlenebilir işlemlerin belirli bir süreden sonra düzenli bir şekilde gerçekleşmediği (böyle bir durumda piyasada oluşmuş fiyatlar olsa bile) veya gerçekleşen işlemlerin zorunlu olarak yapılan işlemler olduğu durumlarda, piyasa artık faal bir piyasa olarak

değerlendirilemez. Piyasanın faal olup olmadığının belirlenebilmesi için muhakeme yapılması gerekli olabilir. İşletmeler, mevcut bilgiler çerçevesinde, bir piyasanın faal olup olmadığını belirlemek amacıyla ilgili tüm faktörlerin önemliliğini ve ihtiyaca uygunluğunu değerlendirmelidir. Piyasanın faal olmadığı sonucuna varılırsa, bu piyasada gerçekleşen işlemler ve bu piyasadaki kotasyonlu fiyatlar gerçeğe uygun değerler belirleyicisi olmayabilirler.

Paragraf 9.28

Gerçeğe uygun değerler 9.27 paragrafının (c) bendine göre değerlendirme tekniği kullanılarak ölçülmesi durumunda gerçeğe uygun değerler, piyasa girdilerinin olabildiğince fazla, işletme tarafından belirlenen girdilerin ise olabildiğince az kullanıldığı bir değerlendirme tekniğinin sonuçları temel alınarak tahmin edilir. Bir değerlendirme tekniğinin, aşağıdaki özellikler taşıması durumunda, güvenilir bir gerçeğe uygun değer tahmini sağlaması beklenir:

- a) Değerleme tekniğinin, ilgili varlığın piyasa tarafından nasıl fiyatlandırılacağını makul ölçüde yansıtması ve
- b) Söz konusu teknikte kullanılan girdilerin, piyasa beklentileri ile varlığın yapısında bulunan risk-getiri faktörlerini makul ölçüde yansıtması.

Paragraf 9.29

Değerleme teknikleri, benzer bir varlık için karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında yakın tarihlerde gerçekleştirilen piyasa işlemlerinin (eğer varsa) kullanılmasını, ilgili varlıkla büyük ölçüde benzer olan başka bir varlığın cari gerçeğe uygun değerinin referans alınmasını, iskonto edilmiş nakit akış analizlerini ve opsiyon fiyatlandırma modellerini kapsamaktadır. Varlığın fiyatlandırılmasında piyasa katılımcıları tarafından yaygın olarak kullanılmakta olan bir değerlendirme tekniğinin bulunması ve bu tekniğin kullanılmasıyla cari piyasa işlemlerinde oluşan fiyatlara ilişkin güvenilir tahminler elde edildiğinin anlaşıldığı durumlarda, bu teknik kullanılır.

Açıklama:

Bir değerlendirme yönteminin, fiyatın oluşumu sırasında piyasa katılımcılarının göz önünde bulundurulacakları unsurları içermesi ve finansal araçların fiyatlandırılması konusunda genel kabul gören ekonomik yöntemlerle tutarlı olması gerekir. Değerleme yöntemlerinin seçimi ve uygulanması çoğu kez işletme tarafından önemli muhakemelerin yapılmasını gerektirir. Seçilen yöntemin, değerlendirme yapılan araç için uygun olması ve yöntemde kullanılacak verilerin, özellikle piyasa girdilerinin (başka bir ifadeyle mevcut piyasa verilerine dayanılarak geliştirilen girdilerin) kullanımını artıran verilerin, elde edilebiliyor olması gerekir. Seçilen değerlendirme yönteminin tutarlı bir şekilde uygulanması gerekir. Ancak farklı bir değerlendirme yöntemi gerçeğe uygun değer tahmininde daha güvenilir sonuçlar sağlayacaksa (örneğin yeni bir değerlendirme yönteminin geliştirildiği veya daha fazla bilgiye ulaşılabildiği durumlarda farklı

değerleme yöntemi daha güvenilir sonuçlar sağlayabilir), yöntemde değişikliğe gidilmelidir.

İşletmeye özgü girdiler, gözlemlenebilir piyasa verilerine dayandırılmayan girdilerdir. Ancak, bu girdiler piyasa katılımcılarının payları fiyatlandırırken kullandıkları varsayımları, riske ilişkin varsayımlar da dâhil olmak üzere, yansıtır. İşletme kendi verilerini kullanarak bu girdileri oluşturabilir. İşletmenin piyasa katılımcılarının varsayımları hakkında bilgi edinmek amacıyla kapsamlı bir çaba harcamasına gerek yoktur. Ancak işletmenin piyasa katılımcılarının varsayımları hakkındaki mevcut bilgileri göz ardı etmemesi gerekir.

İşletme değerlendirme yöntemlerini önemli ölçüde kullanıyorsa, yöntemlerin geçerliliğini, aynı araçla ilgili mevcut gözlemlenebilir işlemlerden elde edilen fiyatları değiştirmeksizin ya da farklılaştırmaksızın kullanarak veya gözlemlenebilir mevcut piyasa verilerini dikkate alarak belirli aralıklarla test etmelidir.

Örnek 9.22:

A işletmesi, daha önce finansal varlık niteliğinde olan ancak ilave pay alımı sonucu iştirak niteliği kazanan B işletmesindeki özkaynak payı yatırımının gerçeğe uygun değerini belirleyecektir.

A işletmesinin gerçeğe uygun değerini belirleyeceği B işletmesine ait 250 adet özkaynak payı bulunmaktadır. B işletmesi borsaya kote olan bir işletme değildir. B işletmesinin sermayesi 5.000 paya bölünmüştür ve bir payın nominal değeri 10 TL'dir. İşletmenin sürdürülebilir vergi sonrası yıllık kârının 70.000 TL olacağı tahmin edilmektedir. Yayınlanmış sektör verilerine göre uygun fiyat/kazanç oranı 15'tir. A işletmesi elinde bulundurduğu B işletmesinin paylarını, işletmenin kazançlarını esas alarak değerlemeye tabi tutmaktadır.

A işletmesinin B işletmesindeki paylarının, kazançlar dikkate alınarak değerlemeye tabi tutulması aşağıdaki şekilde yapılmalıdır:

B işletmesinin değeri = 70.000 TL × 15 = 1.050.000 TL

Pay fiyatı = 1.050.000 TL ÷ 5.000 hisse = 210 TL (pay başına)

A işletmesinin B işletmesindeki yatırımının gerçeğe uygun değeri 52.500 TL (250 pay × 210 TL) olarak tahmin edilmiştir.

Paragraf 9.30

Gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen diğer finansal araçların faal bir piyasada kote edilmiş bir piyasa fiyatı bulunmuyor ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemiyorsa bu finansal araçların gerçeğe uygun değerden ölçümüne son verilir. Bu durumda, bu varlığın güvenilir bir biçimde ölçülebildiği en son tarihteki defter değeri, söz konusu varlığın yeni maliyetini oluşturur. Varlığın ilk kayda alındığı tarihten bu yana gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülememesi

durumunda ise varlığın işlem fiyatı maliyeti olarak kabul edilir. Varlık, gerçeğe uygun değeri güvenilir bir biçimde ölçülebilmesi mümkün olana kadar, maliyet bedelinden değer düşüklüğü düşülerek ölçülür.

Paragraf 9.31

Faal bir piyasada kotasyon fiyatı bulunmayan bir varlığın gerçeğe uygun değeri aşağıdaki durumların varlığı halinde güvenilir bir şekilde ölçülebilir:

- a) Varlığın gerçeğe uygun değerine ilişkin makul tahminleri kapsayan değer aralığındaki değişkenliğin önemli derecede olmaması ya da
- b) Söz konusu aralık içinde yer alan farklı tahminlerin gerçekleşme olasılıklarının, makul bir biçimde belirlenebilmesi ve gerçeğe uygun değer tahmininde kullanılabilmesi.

Açıklama:

Gerçeğe uygun değer tahmininde ilgili varlığın faal bir piyasadaki kotasyon fiyatı en güvenilir sonucu vermektedir. Ancak varlığın faal bir piyasada kotasyon fiyatı yoksa ve diğer değerlendirme yöntemleri de (benzer veya özdeş bir varlığın yakın tarihli işlem fiyatı ya da bir değerlendirme tekniği) gerçeğe uygun değer belirlenmesinde güvenilir sonuçlar vermiyorsa bu durumda ilgili varlığın gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlemesine son verilir ve varlık gerçeğe uygun değeri tekrar güvenilir olarak ölçülebildiği tarihe kadar maliyet değeri üzerinden ölçülür.

3.6. Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü

Paragraf 9.32

Gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen finansal varlıklar dışında kalan dolayısıyla itfa edilmiş değeri, maliyet bedeli veya itibari değeri üzerinden ölçülen tüm finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğü hükümleri bu başlık altında düzenlenmektedir.

Açıklama:

Gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmeyen finansal varlıkların tamamı değer düşüklüğü hükümlerine tabidir. Bu kapsamda alacak ve borçlar, borçlanma araçları ve borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen özkaynak araçları gerçeğe uygun değerle değerlendirilmediklerinden değer düşüklüğü hükümlerine tabidir.

Diğer finansal araçlar sınıfına giren nakden net olarak yerine getirilemeyen kredi alınmasına ilişkin taahhütler maliyet bedeliyle, bu sınıftaki diğer finansal araçlar ise gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu sınıfta yalnızca bu taahhütler değer düşüklüğü hükümlerine tabidir.

Paragraf 9.33

Raporlama dönemi sonlarında söz konusu finansal varlıkların değer düşüklüğüne uğradığına dair gözlemlenebilir bir kanıtın bulunup bulunmadığı değerlendirilir. Değer düşüklüğüne dair gözlemlenebilir bir kanıt bulunduğunda, değer düşüklüğü zararı ticari alacaklar için “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” kalemine, diğer finansal varlıklar için ise “Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları” kalemine yansıtılır.

Paragraf 9.34

Bir finansal varlıkta veya finansal varlık grubunda değer düşüklüğü oluştuğuna dair gözlemlenebilir kanıtlar aşağıdakileri içerebilir:

- a) İhraç edenin veya borçlunun önemli ölçüdeki finansal sıkıntısı,
- b) Faiz veya anapara ödemelerinde bir gecikme veya temerrüt olması gibi, sözleşmenin ihlali durumu,
- c) Borç verenin, borçlunun ekonomik veya yasal nedenlerle yaşadığı finansal sıkıntılardan ötürü, borçluya normal şartlarda sağlamayacağı bir imtiyaz sağlaması,
- ç) Borçlunun iflas etmesinin veya diğer bir finansal yapılandırma durumunun muhtemel hale gelmesi,
- d) Grup içerisindeki her bir finansal varlık kalemine etkisi ayrı ayrı tespit edilemese dahi finansal varlık grubunun ilk kayda alınmasından itibaren bir grup finansal varlıktan elde edilmesi beklenen nakit akışlarında ölçülebilen bir azalma olduğuna işaret eden gözlemlenebilir veriler (ekonomideki veya sektördeki olumsuz değişiklikler gibi).

Açıklama:

Bir finansal varlığın veya bir finansal varlık grubuna ilişkin değer düşüklüğü zararları muhasebeleştirilebilmesi için, ilk muhasebeleştirmeden sonra meydana gelen bir veya daha fazla olay sonucunda finansal varlık veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğramış olduğunu gösteren tarafsız bir kanıtın oluşması ve zarara neden olan olayın finansal varlığın veya finansal varlık grubunun güvenilir bir şekilde tahmin edilebilen gelecekteki nakit akışlarını etkilemesi gerekmektedir. Meydana gelen birden çok olayın yaratacakları toplam etki de değer düşüklüğüne neden olabilir.

Bir finansal varlığı ihraç eden tarafın finansal sorunlar yaşaması, söz konusu finansal varlığın değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin kanıt sağlayabilir. Örneğin finansal aracı ihraç edenin finansal sorunlar yaşaması (paragraf 9.34(a)), ödemelerde temerrüde düşmesi (paragraf 9.34(b)), borç verenin ihraççıya normal şartlarda tanınmayacak imtiyazlar tanınması (paragraf 9.34(c)) veya ihraççının iflas etme riski (paragraf 9.34(ç)) ihraççıya özgü değer düşüklüğü kanıtları olabilir. Bununla birlikte genel ekonomik

şartlardaki veya belirli bir sektördeki sorunlar da değer düşüklüğü kanıtı olabilmektedir (paragraf 9.34(d)). Buna örnek olarak; kredi verenin coğrafi bölgesindeki işsizlik oranlarındaki artışlar, konut kredisi sağlayanlar için gayrimenkul fiyatlarında meydana gelen düşüşler veya petrol üreticilerine kredi verenler açısından petrol fiyatlarındaki düşüşler gösterilebilir.

Gelecekteki olaylara bağlı olarak değer düşüklüğü zararları oluşacağı beklentisinin (gerçekleşme olasılığı ne olursa olsun) söz konusu olduğu durumlarda (örneğin piyasanın kötüye gideceği beklentisinin olduğu bir durumda), herhangi bir değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirilmez. Ancak değer düşüklüğü beklentisinden ziyade değer düşüklüğüne ilişkin gözlemlenebilir kanıtların mevcudiyeti durumunda değer düşüklüğü muhasebeleştirilmelidir.

Örnek 9.23:

A İşletmesi çalışanlarından birine %7 faiz oranından bir yıl vadeli 1.000 TL tutarında borç vermiştir. İşletme normalde çalışanlarına borç vermemektedir, bir defaya mahsus olmak üzere böyle bir borç verme işlemi gerçekleştirilmiştir. Borç alan çalışanın, vadesi geldiğinde borcun faizini veya anapara tutarını ödemeyeceğini gösteren bir durum söz konusu değildir. A İşletmesi verdiği borca ilişkin olarak 40 TL tutarında değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirmeyi düşünmektedir. Çünkü işletme, ticari alacaklarının (müşterilerinden olan alacaklarının) ödenmesine ilişkin geçmiş verileri analiz ettiğinde, ortalama olarak bunların %4'ünün ödenmediğini belirlemiştir.

A İşletmesi, müşterilerinden olan şüpheli alacaklarının toplam alacaklarına olan oranını göz önünde bulundurarak, çalışanına verdiği borç için değer düşüklüğü zararı muhasebeleştiremez. İlk muhasebeleştirmeden önce meydana gelen herhangi bir geçmiş olay, çalışana verilen borcun değer düşüklüğüne uğradığına dair tarafsız bir kanıt sunmamaktadır. Bunun nedeni müşterilerden olan alacakların ödenme eğiliminin çalışanın borç ödeme eğilimini yansıtmayacak olmasıdır.

Ancak ve ancak, çalışana verilen kredinin değer düşüklüğüne uğradığına dair tarafsız bir kanıtın söz konusu olduğu durumlarda, değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirilebilir. Örneğin, borç verilen çalışanın, borcunu zamanında ödeyemeyeceği yargısına varılacak şekilde finansal açıdan zorluklar yaşadığını gösteren bir durumun varlığı, muhtemel bir değer düşüklüğünü gösteren tarafsız bir kanıt oluşturur.

Paragraf 9.35

İhraç edenin faaliyet gösterdiği teknolojiyi, piyasayı, ekonomik ortamı veya yasal ortamı olumsuz etkileyen önemli olaylar ve başka birtakım faktörler de değer düşüklüğünün kanıtı olabilir.

Açıklama:

Finansal aracı ihraç edeni olumsuz bir şekilde etkileyen değişiklikler ihraç edenin hamile geri ödeme yapma gücünü etkilemiş olabilir ve bu nedenle bu değişiklikler hamilin ilgili finansal varlıklarının değer düşüklüğüne uğradığına dair bir kanıt oluşturabilir. Bu tür değişikliklere örnek olarak, ihraç edenin mallarına olan talebin azalması, işlerini etkileyecek şekilde mevzuatta meydana gelen değişiklikler, çok sayıda değişken oranlı borçlanma araçları ihraç ettiği bir durumda faiz oranlarında meydana gelen artışlar gösterilebilir.

Göz önünde bulundurulması gerekli diğer unsurlar arasında şunlar sayılabilir; borçluların veya ihraççıların uzun veya kısa dönemdeki likidite durumları, maruz kaldıkları ticari ve finansal riskler, benzer finansal varlıklara ilişkin ödemelerde yaşanan sıkıntılar, ulusal ve yerel ekonomideki genel durum ve yaşanan gelişmeler ile verilen teminatların ve garantilerin gerçeğe uygun değerleri.

Paragraf 9.36

Aşağıdaki varlıklar, değer düşüklüğü açısından ayrı ayrı değerlendirilir:

- a) Önem derecesine bakılmaksızın tüm özkaynak araçları ve
- b) Tek başına öneme sahip olan diğer finansal varlıklar.

Bunların dışında kalan finansal varlıklar ise, değer düşüklüğü açısından bireysel olarak veya kredi riskine ilişkin benzer özellikleri dikkate alınmak suretiyle gruplandırılarak değerlendirilirler.

Açıklama:

Paragraf 9.35 uyarınca özkaynak paylarına yapılan yatırımların (maliyet bedeliyle muhasebeleştirilen ve dolayısıyla değer düşüklüğü hükümlerine tabi olan) ve tek başına öneme sahip olan diğer finansal varlıkların, değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığına ilişkin bir değerlendirme yapılırken herhangi bir toplulaştırma yapılmadan her bir kalemin ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

Değer düşüklüğünün toplu bir şekilde değerlendirilebilmesi için finansal varlıkların kredi riskine ilişkin benzer özellikleri dikkate alınarak gruplandırılması gerekmektedir. Kredi riskine ilişkin özellikler, borçluların, yapılan sözleşme hükümlerine uygun bir şekilde tüm ödemeleri yapabilip yapamayacaklarının göstergesidir. Kredi riskine ilişkin özellikler, varlığın türüne, sektöre, coğrafi bölgeye, teminatın türüne, vade sonrası duruma ve diğer ilgili faktörlere ilişkin özellikler dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Ancak, bir grup içerisindeki tek başına ayrı bir öneme sahip olmayan finansal varlıkların değer düşüklüğüne uğradığını gösteren bilgilerin mevcut olduğu durumlarda, bu tür finansal varlıklar, toplu olarak önemsiz olmadıkları sürece, değer düşüklüğü açısından, grubun bir parçası olarak değil, ayrı olarak değerlendirilirler.

Kredi riskine ilişkin benzer özelliklere sahip finansal varlıklar gruplandırılarak toplu olarak değer düşüklüğü değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Benzer varlıklardan oluşan grubun değer düşüklüğüne uğramış olabileceğine dair bir gösterge bulunduğu ve

değer düşüklüğü grup içerisinde yer alan bir varlıkla ilişkilendirilemediğinde, finansal varlık grubuna ilişkin gelecekteki nakit akışları değer düşüklüğünün tespiti amacıyla toplu bir şekilde değerlendirilir.

Örnek 9.24:

A İşletmesi mallarının satışını taksitli olarak gerçekleştirmektedir. İşletmenin mevcut dönemin sonunda müşterilerinden 10.000 TL tutarında ticari alacağı vardır. Geçen dönem sonundaki ticari alacaklarının %2'sinin ödemesi yapılmamıştır. Bu nedenle işletme bu yılsonunda, 10.000 TL değerindeki ticari alacaklarının %2'si kadar şüpheli ticari alacak karşılığı ayırmak (başka bir ifadeyle bir değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirme) istemektedir.

İşletme ayrıca 500 TL ticari alacağı bulunduğu bir müşterisinin tasfiye sürecine girdiğini bilmektedir. Dolayısıyla bu alacağının sadece 150 TL'sini tahsil edeceğini beklemektedir.

İşletme tüm ticari alacaklarının %2'si oranında genel bir şüpheli ticari alacaklar karşılığı muhasebeleştiremeyebilir. Bölüm 9 tek başına öneme sahip ticari alacakların değer düşüklüğü açısından ayrı olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Tek başına öneme sahip ticari alacaklar dışında kalan ticari alacakların ise bireysel olarak veya kredi riskine ilişkin benzer özellikleri dikkate alınmak suretiyle gruplandırılarak değer düşüklüğü açısından değerlendirilmelerine izin vermektedir.

500 TL tutarındaki ticari alacak, toplam değeri 10.000 TL olan ticari alacaklar arasında önemli bir yere sahiptir. Paragraf 9.35 tek başına öneme sahip finansal varlıkların değer düşüklüğü açısından ayrı olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla bu ticari alacak ve diğer önemli ticari alacaklar değer düşüklüğü açısından ayrı olarak değerlendirilmelidir.

Örnek 9.25:

İşletme bir ticari alacağına ilişkin muhasebeleştireceği değer düşüklüğü zararını hesaplarken bu ticari alacağını, gecikme sürelerine bağlı olarak oluşturduğu gruplardan birine dâhil etmekte ve bu grup için belirlediği sabit karşılık oranına göre ticari alacağa ilişkin değer düşüklüğü karşılığını hesaplamaktadır. İşletmenin oluşturduğu gruplar ve belirlediği karşılık oranları şu şekildedir: vadesi 90 günden az geçen alacaklar için %0, vadesi 90-180 gün arasında geçen alacaklar için %20, vadesi 181-365 gün arasında geçen alacaklar için %50, vadesi 365 günden fazla geçen alacaklar için ise %100.

Değer düşüklüğü karşılıklarının hesaplanması açısından işletme tarafından kullanılan bu yöntemin uygunluğu tartışmalıdır. Bu yöntem değer düşüklüklerinin hesaplanması açısından ancak şu durumların varlığında uygun bir yöntem olabilir:

- (a) aynı gruba düşen ticari alacaklar açısından borçlular benzer risk özelliklerine sahiptir,
- (b) belirlenen oranlar ödemelerde yaşanan sıkıntılara ilişkin geçmiş verileri yansıtmaktadır ve
- (c) bu oranlar gelecekteki ödememe oranları için de geçerlidir.

Uygulanan yöntemin uygun olduğu çok nadir durumlarda bile, yöntemin işleyişi düzenli aralıklarla test edilmelidir. Özellikle, işletmenin müşteri kitlesinin önemli ölçüde değiştiği durumlarda, uygulanan yöntem yeni müşteri kitlesinin risk özellikleri göz önünde bulundurularak gözden geçirilmelidir.

Paragraf 9.37 - Değer düşüklüğünün ölçümü

Finansal varlıklar için değer düşüklüğü zararı aşağıdaki şekilde hesaplanır:

- a) İtibari değeri üzerinden ölçülen alacaklar için değer düşüklüğü zararı, alacağın defter değeri ile alacağın vadesinde tahsil edilmesi beklenen en gerçekçi tahmini tutar (bu tutar sıfır da olabilir) arasındaki farktır.
- b) Maliyet bedelinden ölçülen finansal araçlar için değer düşüklüğü zararı, varlığın defter değeri ile varlığın raporlama dönemi sonunda satılmış olması durumunda elde edilecek en gerçekçi tahmini tutar (bu tutar sıfır da olabilir) arasındaki farktır.
- c) İtfa edilmiş değeri üzerinden ölçülen bir finansal araç için değer düşüklüğü zararı, varlığın defter değeri ile varlığa ilişkin tahmini nakit akışlarının, başlangıçtaki etkin faiz oranı kullanılarak bugüne indirgenmiş değeri arasındaki farktır. Finansal aracın değişken bir faiz oranına sahip olması durumunda, değer düşüklüğü zararının ölçülmesi açısından indirgemedede kullanılacak faiz oranı, sözleşmeye göre belirlenen cari etkin faiz oranıdır.

Açıklama:

Aşağıdaki şema finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğünün nasıl ölçüleceğini özetlemektedir:

İtibari değeri üzerinden ölçülen finansal varlıklar

- Vadesi bir yıldan kısa olan ticari ve diğer alacaklar

Alacağın defter değeri ile alacağın vadesinde tahsil edilmesi beklenen en gerçekçi tahmini tutar (bu tutar sıfır da olabilir) arasındaki fark

Maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklar

Varlığın defter değeri ile varlığın raporlama dönemi sonunda satılmış olması durumunda elde edilecek en gerçekçi tahmini tutar

<ul style="list-style-type: none">• Borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen özkaynak araçları• Nakden net olarak yerine getirilemeyen kredi alınmasına ilişkin taahhütler• Gerçeğe uygun değeri güvenilir şekilde ölçülemediği için maliyet değeriyle değerlendirilen finansal varlıklar	(bu tutar sıfır da olabilir) arasındaki fark
<p>İtfa edilmiş değer üzerinden ölçülen finansal varlıklar</p> <ul style="list-style-type: none">• Borçlanma aracı niteliğindeki finansal varlıklar• Vadesi bir yıldan uzun ticari ve diğer alacaklar	Varlığın defter değeri ile varlığa ilişkin tahmini nakit akışlarının, başlangıçtaki etkin faiz oranı kullanılarak bugüne indirgenmiş değeri arasındaki fark

Paragraf 9.26 uyarınca gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmesi gereken bir finansal varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir şekilde tespit edilmemesi durumunda paragraf 9.30 uyarınca bu varlıklar maliyet bedeliyle ölçülür ve bu varlıklar için değer düşüklüğü karşılığı ayrılır. Gerçeğe uygun değerleri güvenilir bir şekilde tespit edilemediğinden, işletmenin bu tür finansal varlıkların raporlama tarihinde satılması durumunda elde edeceği tutara ilişkin en uygun tahminin de güvenilir bir şekilde yapılması imkânsızdır. Ancak, bu tür bir finansal varlığın değerinin, defter değerinin altına düştüğüne dair tarafız kanıt bulunduğu durumlarda, varlığın finansal durum tablosundaki değerini değiştirmemek yanıltıcı olur ve aynı zamanda varlığın olduğundan fazla bir değerle gösterilmesi sonucunu doğurur. Bu nedenle işletme, değer düşüklüğü tutarını en azından yaklaşık bir tutar olarak tahmin etmeye çalışmalıdır. Bu tür bir yaklaşık değerle gösterim, değer düşüklüğüne ilişkin hiçbir muhasebeleştirme yapılmamasından daha doğru bir sonuç verir.

Paragraf 9.37(c) uyarınca itfa edilmiş değeriyle ölçülen finansal varlıkların değer düşüklükleri yalnızca nakit akışlarında beklenen azalmadan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle finansal varlığın değer düşüklüğüne uğramış değeri, bu varlığın ilk muhasebeleştirmede belirlenen etkin faiz oranı kullanılarak hesaplanan yeni nakit akışlarının bugünkü değeri olacaktır. Bu nedenle, değer düşüklükleri, faiz oranlarındaki değişikliklerden değil, beklenen nakit akışı tutarlarındaki azalmalardan kaynaklanır.

Ayrıca teminata bağlanmış finansal araçlara ilişkin gelecekteki tahmini nakit akışlarının bugünkü değerinin hesaplanması, teminatın elden çıkarılması muhtemel olsun veya olmasın, teminatın elde edilmesi ve satılması için katlanılan maliyetler düşüldükten sonra teminatın paraya çevrilmesinden elde edilebilecek nakit akışlarını yansıtmalıdır.

Örnek 9.26:

A işletmesinin müşterisinden 1.000 TL tutarında ticari alacağı vardır. Bu alacağın vadesi bir yıldan kısa olduğu için alacak maliyet bedeliyle izlenmektedir ve dolayısıyla 1.000 TL tutarındaki alacak iskontoya tabi tutulmamıştır. Müşteri finansal açıdan zorluklar yaşadığı için A işletmesi 1.000 TL tutarındaki alacağın ödemesinin yapılamayacağını düşünmektedir.

İşletme söz konusu ticari alacağın tamamı için değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirilmelidir.

Ticari alacağın defter değeri karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılabilir. Bu durumda yapılacak yevmiye kaydı ise aşağıdaki gibidir:

Şüpheli Ticari Alacaklar	1.000 TL	
Alıcılar		1.000 TL

Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri	1.000 TL	
Ticari Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları		1.000 TL

Ticari alacak tutarı dönem sonunda defter değerinden karşılık tutarı düşüldükten sonraki net tutarı (bu örnekte sıfırdır) üzerinden Finansal durum Tablosunda “Ticari Alacaklar” kaleminde raporlanacaktır. Ticari alacak için muhasebeleştirilen karşılık gideri ise paragraf 9.33 uyarınca Kar veya Zarar Tablosu’nda yer alan “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” kaleminde raporlanacaktır.

Örnek 9.27:

A işletmesinin dönem sonunda bir müşterisinden 1.000 TL tutarında ticari alacağı vardır. Bu alacağın vadesi bir yıldan kısa olduğu için alacak maliyet değeriyle izlenmektedir ve dolayısıyla 1.000 TL tutarındaki alacak iskontoya tabi tutulmamıştır. Müşteri finansal açıdan zorluklar yaşadığı için A işletmesi 1.000 TL tutarındaki alacağın ödemesinin yapılamayacağını düşünmektedir. Bu nedenle A işletmesi müşterisine borcunu ödemesi için zaman tanımıştır. A İşletmesi raporlama tarihini takip eden iki yıl içerisinde müşterinin borcunu tamamen ödeyeceğini beklemektedir.

Müşteri tarafından ödenecek tutar böyle bir durumda iskonto edilmelidir. Çünkü yapılan işlem artık normal iş koşullarında gerçekleştirilmemektedir ve içerisinde bir finansman işlemi barındırmaktadır (bir yıllık faizsiz kredi). Dolayısıyla söz konusu alacak vadesi bir yıldan kısa olduğu için her ne kadar başlangıçta maliyet bedeliyle ölçülmüş olsa da dönem sonunda bu alacağın ifta edilmiş değeriyle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ticari alacak başlangıçta iskonto edilmediğinden, etkin faiz oranı hesaplaması yapılmamıştır. Bu nedenle işletme, bu müşteriye verilecek iki yıl vadeli benzer bir krediye ilişkin piyasa faiz oranını kullanarak borcun bugünkü değerini hesaplamalıdır. Bu örnekte piyasa faiz oranının %7 olduğu varsayılmıştır. Bu durumda alacağın değeri şu şekilde hesaplanacaktır:

$$1000 / (1+0,07)^2 = 873 \text{ TL}$$

Raporlama tarihinde alacak itfa edilmiş değeri olan 873 TL üzerinden raporlanacaktır. Dolayısıyla alacak için 127 TL tutarında karşılık ayrılacaktır. Değer düşüklüğüne ilişkin aşağıdaki yevmiye kaydı yapılacaktır:

Şüpheli Ticari Alacaklar	1.000 TL	
Alıcılar		1.000 TL

Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri	127 TL	
Ticari Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları		127 TL

Örnek 9.28:

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde, çalışanlarından birine yıllık %4 faiz oranından 1.000 TL tutarında 4 yıl vadeli bir kredi vermiştir. Faiz ödemeleri birer yıllık vadelerle yılsonlarında yapılacaktır.

31.12.2020 tarihinde çalışan, işletmeye finansal açıdan zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Bu nedenle ödemeler yeniden yapılandırılmıştır. Yeni koşullara göre 2020 ve 2021 yıllarında faiz ödemesi yapılmayacaktır. Ancak 2022 ve 2023 yıllarındaki faiz ödemeleri başlangıçta belirlenen şekilde yapılacaktır. Ayrıca anapara tutarının geri ödemesi de başlangıçta belirlendiği gibi 31 Aralık 2023 tarihinde yapılacaktır.

A işletmesi bu krediyi ilk muhasebeleştirmede %4 yıllık faizi kullanarak itfa edilmiş değeri üzerinden muhasebeleştirecektir. İlk muhasebeleştirmede kredi için hesaplanan itfa edilmiş değerler aşağıdaki şekildedir:

	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Dönem başındaki defter değeri	1.000	1.000	1.000	1.000
Faiz (%6 yıllık)	40	40	40	40
Ödemeler	(40)	(40)	(40)	(1.040)
Dönem sonundaki itfa edilmiş değer	1.000	1.000	1.000	0

31.12.2020 tarihinde faiz tahakkuk ettikten sonra kredinin defter değeri 1.040 TL olacaktır (1.000 TL anapara tutarı + 40 TL faiz). Ancak kredinin şartlarının değiştirilmesiyle nakit akışları da değişecektir. Bu durumda yeni nakit akışları başlangıçta kullanılan %4'lük faiz oranı kullanılıp tekrar hesaplanarak kredinin değer düşüklüğüne uğramış değeri tespit edilecektir. Buna göre, 31.12.2022 tarihinde 40 TL'lik faiz ödemesi, 31 Aralık 2023 tarihinde ise 1.040 TL'lik ödeme (1.000 TL anapara + 40 TL faiz) gerçekleştirilecektir. 31.12.2020 tarihinde kredinin değer düşüklüğüne uğramış değeri, bu nakit akışlarının %4 faiz oranıyla bugüne indirgenmiş değeri olan 961 TL olacaktır:

Değer düşüklüğüne uğramış değeri: $40/(1+0,04)^2 + 1.040/(1+0,04)^3 = 961$ TL

Kredinin yeni koşullarına göre tarihler itibarıyla yeni itfa edilmiş değerler aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Dönem başındaki defter değeri	961	1.000	1.000
Faiz	39	40	40
Ödemeler	0	(40)	(1.040)
Dönem sonundaki itfa edilmiş değer	1.000	1.000	0

Bu durumda 31.12.2020 tarihinde krediye ilişkin değer düşüklüğü tutarı kredinin faiz tahakkuk etmiş defter değeri (1.040 TL) ile yeni nakit akışlarına göre tekrar hesaplanmış değeri (961 TL) arasındaki fark olan 79 TL olacaktır. Değer düşüklüğüne ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Diğer Finansal Giderler	79 TL	
Diğer Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları		79 TL

Paragraf 9.38 – Değer düşüklüğünün iptali

Daha sonraki bir dönemde, finansal varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararının azalması ve bu azalışın değer düşüklüğü zararının kayda alındığı tarihten sonra meydana gelen bir olayla (borçlunun kredi notunda iyileşme olması gibi) tarafsız olarak ilişkilendirilebilmesi durumunda, daha önce zarara yansıtılmış olan değer düşüklüğü zararı iptal edilir. Değer düşüklüğü zararının iptal edilecek kısmı, ilgili varlığa ilişkin önceki dönemlerde değer düşüklüğü zararı kayda alınmamış olsaydı varlığın ulaşacağı defter değeri esas alınarak belirlenir. Dolayısıyla değer düşüklüğü zararının iptalinden sonra varlığın yeni defter değeri bu değeri aşamaz. Değer düşüklüğü zararının iptali ticari alacaklar için “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler”

kalemine, diğer finansal varlıklar için ise “Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları” kalemine yansıtılır.

Örnek 9.29:

A işletmesinin 2020 yılında 1.000 TL karşılık ayırdığı bir ticari alacağı bulunmaktadır. 2021 yılı içerisinde müşteri borcunun 200 TL’lik kısmını ödemiştir. İşletmenin borcun geriye kalan 800 TL tutarındaki kısmını tahsil edebileceğine dair makul bir beklentisi bulunmamaktadır.

İşletme cari dönemde, önceki dönemde muhasebeleştiği değer düşüklüğü zararının 200 TL’lik kısmını iptal etmelidir. Bununla birlikte kalan 800 TL’nin geri kazanılabileceğine ilişkin makul beklentilerin bulunmaması durumunda paragraf 9.39 uyarınca alacağın finansal tablo dışı bırakılması gerekecektir.

Tahsilata ilişkin kayıt:

Kasa	200 TL	
Şüpheli Ticari Alacaklar		200 TL

Karşılığın iptal edilmesi:

Ticari Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları	200 TL	
Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Konusu Kalmayan Karşılıklar		200 TL

Kalan alacak tutarının finansal tablo dışı bırakılması

Ticari Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları	800 TL	
Şüpheli Ticari Alacaklar		800 TL

3.7. Finansal Varlıkların Finansal Tablo Dışı Bırakılması

Paragraf 9.39

Bir finansal varlık, sadece aşağıdaki durumlardan biri veya birkaçı gerçekleştiğinde finansal tablo dışı bırakılır:

- Finansal varlıktan kaynaklanan nakit akışlarına ilişkin sözleşmeden doğan hakların süresi dolduğunda ya da söz konusu haklar elde edildiğinde,
- Finansal varlığın sahipliğinden kaynaklanan risk ve getirilerin tamamına yakını karşı tarafa devredildiğinde,
- İşletme, finansal varlığın sahipliğinden kaynaklanan bazı önemli risk ve getirileri elinde tutmasına rağmen varlığın kontrolünü diğer bir tarafa devretmesi, devralan tarafın da varlığın tamamını ilişkisiz üçüncü bir tarafa satma kabiliyetinin bulunması ve söz konusu satışı tek taraflı olarak ve varlığın devrine ilişkin ilave bir kısıtlama öngörmeksizin gerçekleştirebilmesi durumunda; varlık finansal tablo dışı bırakılmakla birlikte devir sırasında elde tutulan veya ortaya

çıkan herhangi bir hak ve mükellefiyet ayrı olarak kayda alınır. Devredilen varlıkların defter değeri, elde tutulan haklar ve mükellefiyetler ile devredilen haklar ve mükellefiyetler arasında, söz konusu hakların ve mükellefiyetlerin devir tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile orantılı olarak dağıtılır. Yeni oluşturulan haklar ve mükellefiyetler, devir tarihindeki gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülür. Alınan bedeller ile bu paragraf uyarınca kayda alınan ve finansal tablo dışı bırakılan tutarlar arasındaki fark, devrin gerçekleştiği dönemin kâr veya zararına yansıtılır.

- ç) Bir finansal varlığın değerinin kısmen ya da tamamen geri kazanılmasına ilişkin makul beklentilerin bulunmaması.

Açıklama:

Nakit akışlarıyla ilgili sözleşme kapsamındaki haklar (Paragraf 9.39(a))

Nakit akışlarına ilişkin haklar, örneğin, bir finansal varlığın vadesi geldiğinde ve bu varlıktan açık bir şekilde başka nakit akışlarının elde edilmeyeceği söz konusu olduğunda sona erer. Ayrıca nakit akışlarına ilişkin hakların elde edilmesi örneğin, işletmenin ticari alacağına tamamını müşterisinden tahsil etmesi veya işletmenin borç verdiği tarafın tahakkuk eden faiz ve anapara tutarının tamamını geri ödemesi şeklinde gerçekleşebilir.

Risk ve getirilerin devri (Paragraf 9.39(b))

Paragraf 9.39 (b), bir finansal varlığın finansal durum tablosu dışı bırakılıp bırakılmayacağı kararı verilirken, sahipliğe ilişkin risk ve getirilerin önemli ölçüde karşı tarafa devredilip devredilmediğinin belirlenmesini gerektirmektedir. Bir finansal aracın riskleri genellikle hamilinin nakit akışlarını elde edememesine veya eksik elde etmesine neden olacak olaylardır. Bir finansal araçtan doğan en önemli riskler fiyatın düşmesi riski ve karşı tarafın ödeme yapmama riskidir (kredi riski). Finansal aracın getirileri ise, kar payı, faiz, değer artışı gibi her türlü ekonomik faydadır.

Ancak, BOBİ FRS bu değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair hükümler içermemektedir. Bu tür bir değerlendirme yapılırken TFRS'lerde yer alan hükümler dikkate alınabilir. TFRS 9 Finansal Araçlar'ın paragraf 3.2.7'deki hükmü gereğince risklerin ve getirilerin devri, devredilen varlığın net nakit akışının tutarındaki ve zamanlamasındaki devir öncesi ve sonrası değişkenliğinin işletme üzerindeki etkileri karşılaştırılarak değerlendirilir. Buna göre bir finansal varlıktan kaynaklanan gelecekteki net nakit akışlarının bugünkü değerinde meydana gelen değişkenliğin işletme üzerinde yarattığı etki devir işlemi sonucunda önemli ölçüde değişmiyorsa (örneğin, işletmenin bir finansal varlığı bir anlaşmayla sabit bir fiyattan ya da satış fiyatına getirinin de eklenmesiyle ulaşılan fiyattan geri almak üzere satmış olması), işletme finansal varlığın sahipliğinden kaynaklanan bütün risk ve getirileri önemli ölçüde elinde tutmaya devam etmektedir. Söz konusu değişkenliğin işletme üzerindeki etkilerinin, finansal varlığa ilişkin gelecekteki net nakit akışlarının bugünkü değerindeki toplam değişkenliğe kıyasla önemsiz olduğu durumlarda, işletme finansal varlığın sahipliğinden kaynaklanan bütün risk ve getirileri önemli ölçüde devretmiş olur.

İşletmenin finansal varlığa sahip olmaktan kaynaklanan risk ve getirileri önemli ölçüde elinde tutmaya devam ettiği durumlarda, finansal varlığın muhasebeleştirilmesine devam edilir. İşletmenin sahipliğe ilişkin risk ve getirilerin bazılarını elinde tutmaya devam ettiği durumlarda ise paragraf 9.39 (c) uygulanır.

Örnek 9.30:

A işletmesi taraf olduğu bir sözleşme gereği, elindeki başka bir işletmeye ait özkaynak paylarını 1.1.2020 tarihinde 10.000 TL'ye satacak ve bu payları 1.7.2020 tarihinde 11.000 TL'ye tekrar satın alacaktır. Geri alım fiyatı, özkaynak paylarının geri alım bedeli olan 10.000 TL ile karşı tarafın işletmeye verdiği nakdin faiz karşılığı olan 1.000 TL'nin toplamı üzerinden 11.000 TL olarak belirlenmiştir.

Bu durumda işletme ilgili menkul kıymetleri finansal durum tablosu dışı bırakmayacaktır. İşletme menkul kıymetlere ilişkin risk ve getirileri karşı tarafa devretmemiştir. Bunun nedeni özkaynak paylarından kaynaklanan gelecekteki net nakit akışlarının bugünkü değerinde meydana gelen değişikliğin işletme üzerinde yarattığı etkinin devir işlemi sonucunda önemli ölçüde değişmemesidir. İşletme özkaynak paylarını sattığı fiyattan geri alacak ve buna ek olarak sadece karşı tarafa bir faiz ödeyecektir. Bu durumda işletme özkaynak paylarının değer değişimlerinden kaynaklanacak risk ve getirileri üstlenmeye devam etmiş olacaktır.

Örnek 9.31:

Şartlar bir önceki örnekle aynıdır fakat işletme özkaynak paylarını sabit bir tutardan değil özkaynak paylarının gerçeğe uygun değeri üzerinden geri satın alacaktır.

Böyle bir durumda işletme finansal varlığın satışını gerçekleştirdiği 1.1.2020 tarihinde özkaynak paylarını finansal tablo dışı bırakacaktır. Bunun nedeni işletmenin bu payları gerçeğe uygun değeri üzerinden geri satın alacak olmasıdır. İşletmenin payları gerçeğe uygun değer üzerinden geri satın alacak olması bu varlıkların riskinin karşı tarafa devredildiğinin göstergesidir.

Kontrolün devri (Paragraf 9.39(c))

Bir işletmenin devredilen varlık üzerinde kontrol sahibi olmaya devam edip etmediği (paragraf 9.39(c)), devralan tarafın anılan varlığı satma imkânına bağlıdır. Devralan tarafın, varlığın tamamını, ilişkili olmayan üçüncü bir tarafa satma konusunda icra kabiliyetinin bulunması ve bu satışı bağımsız olarak serbestçe gerçekleştirebilmesi, işletmenin artık söz konusu varlık üzerinde kontrol sahibi olmadığı anlamına gelir. Diğer bütün durumlarda işletme kontrol sahibi olmaya devam eder. Devralan tarafın satışı bağımsız olarak serbestçe gerçekleştirebilmesi için, satışı tek taraflı olarak (başka bir ifadeyle, devralan tarafın devredilen varlığı elinden çıkarma imkânının başkalarının eylemlerinden bağımsız olması gerekir) ve satış konusunda ek kısıtlamalar (devralana varlığı geri alma hakkı veren bir opsiyon gibi) getirmeye ihtiyaç duymaksızın gerçekleştirilmelidir.

Devralanın, ilgili varlığın faal bir piyasada alım satımının yapılması halinde devredilen varlığı satma imkânı vardır; çünkü devralanın, anılan varlığı işletmeye geri vermesinin gerekmesi durumunda, söz konusu varlığı piyasadan yeniden satın alma imkânı vardır. Örneğin, devredilen varlığın işletmenin onu yeniden satın almasına olanak veren bir opsiyonunun bulunması durumunda, devralanın söz konusu varlığı satma imkânı olabilir; nitekim devralan, söz konusu varlığı, ilgili opsiyonun kullanılmış olması durumunda piyasadan edinebilir. Öte yandan, işletmenin yine aynı türden bir opsiyonunun bulunduğu ancak anılan opsiyonun kullanılması durumunda, devralanın, ilgili varlığı piyasadan edinme imkânının bulunmadığı durumda, devralanın devredilen varlığı satma imkânı yoktur.

Buradaki asıl soru, devralanın, devredilen varlıkla ilgili ne yapıp ne yapamayacağına ilişkin sözleşmeye bağlı hak veya yükümlülükleri değil, uygulamada ne yapabilme imkânının bulunduğudır. Özellikle:

- Devredilen varlığa ilişkin bir piyasanın bulunmaması durumunda, devralanın, devredilen varlığı satma konusunda sözleşmeden doğan hakkının bulunması, uygulamada herhangi bir anlam ifade etmez ve
- Devredilen varlığı elden çıkarma imkânı, söz konusu işlemin serbestçe yapılamaması durumunda uygulamada herhangi bir anlam ifade etmez. Dolayısıyla:
 - Devralanın devredilen varlığı elinden çıkarma imkânının başkalarının eylemlerinden bağımsız olması gerekir (diğer bir ifadeyle, bu imkân tek taraflı olmalıdır) ve
 - Devralan herhangi bir kısıtlayıcı koşul veya “engel” koymaksızın (devralana varlığı geri alma hakkı veren bir opsiyon gibi) devredilen varlığı elden çıkarabilmelidir.

Devralanın devredilen varlığı satma ihtimalinin düşük olması, tek başına, devreden devredilen varlık üzerindeki kontrolünü sürdürdüğü anlamına gelmez. Ancak bir satım opsiyonu ya da teminatın, devralanı devredilen varlığı satmaktan alıkoymasına durumunda, devreden, devredilen varlık üzerinde kontrolünü sürdürmektedir.

Bir finansal varlık tamamen finansal durum tablosu dışı bırakıldığında, varlığın defter değeri ile elden çıkarma sonucu elde edilen tutar (elde edilen yeni varlıklardan, üstlenilen yeni borçların çıkarılması sonucunda bulunan tutar dâhil) arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Varlığın geri kazanılmasına ilişkin makul beklentilerin bulunmaması (Paragraf 9.39(ç))

Bazı durumlarda bir finansal varlığın beklenen nakit akışlarının tahsil edilmesinin mümkün olmadığı durumlar ortaya çıkmaktadır. Bir finansal araç ihraççısının iflas etmesi ve finansal aracın tahsilinin imkansız hale gelmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Her ne kadar finansal varlıklara değer düşüklüğü ayrılması finansal araca ilişkin nakit akışlarının elde edilememesine veya beklenenden daha az elde edilmesine

ilişkin beklentilere dayansa da (beklenen nakit akışları sıfıra dahi düşmüş olabilir) değer düşüklüğü ayrılan finansal varlıklar için nakit akışlarının tahsiline ilişkin yine de bir beklenti bulunmaktadır. Bu nedenle finansal varlıkların değer düşüklüğüne uğramış olması bunların finansal tablo dışı bırakılmasını gerektirmez.

Paragraf 9.40

İşletmenin devrettiği varlığın sahipliğinden kaynaklanan önemli risk ve getirileri elinde bulundurmaya devam etmesi nedeniyle, yapılan devir işleminin varlığın finansal tablo dışı bırakılmasına neden olmaması durumunda, devredilen varlığın tamamı finansal tablolarda gösterilmeye devam edilir ve alınan bedel bir finansal yükümlülük olarak kayda alınır. Varlık ve yükümlülük birbiriyle mahsup edilmez. Sonraki dönemlerde, devredilen varlıktan sağlanan her türlü gelirin ve finansal yükümlülükten kaynaklanan her türlü giderin kayda alınmasına devam edilir.

Açıklama:

Finansal varlıkların risk ve getirilerinin karşı tarafa devredilmediği işlemlerden bazıları her ne kadar finansal varlıkların fiziki devriyle sonuçlansa da böyle bir devir finansal tablo dışı bırakma koşulunu sağlamamaktadır. Örneğin işletmenin bir alacağını karşı tarafa satması ancak bu alacağın tahsil edilmeme riskini hala üstlenmesi durumunda bu alacak finansal durum tablosundan çıkarılmayacaktır. Devir işleminin finansal tablo dışı bırakma koşullarını sağlamaması durumunda işletme devir karşılığında aldığı tutar kadar bir varlık kayda alacak (örneğin karşı taraftan alınan nakit tutar) karşılığında da bir yükümlülük muhasebeleştirecektir.

Örnek 9.32

A işletmesi nominal değeri 100.000 TL olan bir grup alacağını bir bankaya 80.000 TL bedelle satmıştır. A işletmesi banka adına borçlulardan tahsilat yapmaya devam etmektedir ve banka A işletmesine, alacaklarına ilişkin verdiği hizmet karşılığında piyasadaki oranlar üzerinden bir ücret ödemektedir. A işletmesi, tahsil edilen tüm tutarları derhal ve tamamen bankaya havale etmekle yükümlüdür ancak borçluların ödemede gecikmeleri veya ödeme yapmamalarına ilişkin olarak bankaya karşı herhangi bir yükümlülüğü yoktur.

Bu durumda, bankaya alacakların sahipliğine ilişkin getiri ve risklerin neredeyse tümü devredilmiştir. Borçluların ödeme yapmaması durumunda işletmenin herhangi bir zarara uğraması söz konusu değildir. Alacaklara ilişkin riskleri banka devralmıştır. Dolayısıyla, alacaklar finansal durum tablosundan çıkarılır ve bankadan alınanlara karşılık herhangi bir borç muhasebeleştirilmez. Alacakların satış anındaki defter değerleri ile bankadan alınanlar arasındaki farka ilişkin tutar, zarar olarak muhasebeleştirilir. Borçlulardan tahsil edilen ancak henüz bankaya havale edilmeyen fonların tutarı borç olarak muhasebeleştirilir.

Örnek 9.33

Koşullar bir önceki örnekle aynıdır sadece A işletmesi, vadesi üzerinden 120 günden fazla geçmiş bulunan borçluların ödemedikleri anapara veya faize ilişkin alacakları bankadan geri almak konusunda anlaşmıştır.

Bu durumda, alacakların sahipliğine ilişkin getiri ve riskler devredilmemiştir çünkü alacaklara ilişkin önemli bir risk olan borçluların ödemede gecikmeleri veya ödeme yapmama riski, işletme üzerinde bulunmaya devam eder. Dolayısıyla, alacakların bankaya devri işlemi alacakların finansal tablo dışı bırakılacak bir satış işlemi niteliğinde olmayacaktır. Dolayısıyla A işletmesi alacakları finansal durum tablosunda taşımaya devam edecektir. Bunun yerine A işletmesi bu işlemi, alacaklarını teminat gösterip bankadan kredi kullandığı bir işlem gibi kaydeder. Alacaklar tahsil edilinceye veya tahsil edilemediğinden iptal edilinceye kadar varlık olarak muhasebeleştirilmeye devam edilir.

Paragraf 9.41

Devreden tarafın diğer tarafa nakit dışı teminat (borçlanma aracı veya özkaynak aracı gibi) sağlaması durumunda, söz konusu teminata yönelik her iki tarafın da yapacağı muhasebe işlemleri, devreden ödemelerinde temerrüde düşüp düşmediğine ve diğer tarafın teminatı satma veya yeniden teminat olarak gösterme hakkına sahip olup olmadığına bağlıdır. Söz konusu teminata ilişkin olarak tarafların yapacağı muhasebeleştirme işlemleri aşağıdaki gibidir:

- a) Devralan tarafın, sözleşme çerçevesinde veya teamüller gereğince ilgili teminatı satma veya yeniden teminat gösterme imkânına sahip olması durumunda devreden taraf, teminata verdiği varlığı Finansal Durum Tablosunda diğer varlıklardan ayrı olarak sunar (örneğin ödünç verilmiş varlık, teminat olarak verilmiş özkaynak aracı veya repo alacağı şeklinde).
- b) Devralan taraf, kendisine verilen teminatı satması durumunda, satıştan elde ettiği tutarları ve ilgili teminatı geri verme mükellefiyeti için gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen bir yükümlülüğü kayda alır.
- c) Sözleşme şartlarını yerine getirememesi ve bu nedenle teminatı geri alma hakkını kaybetmesi durumunda devreden taraf, ilgili teminatı finansal tablo dışı bırakır. Devralan taraf ise, ilgili teminatı başlangıçta gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülen bir varlık olarak kayda alır veya teminatı satmış ise, ilgili teminatı geri verme mükellefiyetini finansal tablo dışı bırakır.
- ç) (c) bendinde belirtilen durumlar dışında, devreden taraf, ilgili teminatı varlık olarak göstermeye devam eder; devralan taraf ise teminatı varlık olarak kayda almaz.

Açıklama:

Aralarındaki devir sözleşmesinde, devreden tarafın devralan tarafa nakit dışı teminat sağlaması öngörülmüş olabilir. Teminat devreden tarafın yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda devralana (bir banka veya işletme gibi) garanti sağlamak amacıyla verilmiş veya verilecek olan varlıktır.

Devralanın (örneğin bankanın), sağlanan teminat konusu varlığa hak kazanabilmesi için devreden tarafın (örneğin bankadan kredi alan işletmenin) yükümlülüğünü yerine getirememiş olması gerekir. Yapılan sözleşme çerçevesinde yükümlülüklerini yerine getirmesi şartıyla, devreden taraf, teminatın risk ve getirilerini elinde bulundurmaya devam eder. Aralarındaki sözleşme çerçevesinde devreden taraf yükümlülüklerini yerine getirdiği sürece, devralanın teminatı finansal tablolarına almaması, devreden tarafın da teminatı finansal durum tablosu dışı bırakmaması gerekir.

Örnek 9.34:

A işletmesi, yapılan bir anlaşma çerçevesinde 19.000 TL defter değerine sahip (20.000 TL toplam tutar eksi 1.000 TL “şüpheli ticari alacaklar karşılığı”) ticari alacaklarını B işletmesine satmıştır.

A işletmesi ve B işletmesi, işletmenin tecrübesine dayanarak, 20.000 TL tutarındaki alacakların 19.000 TL’lik kısmının ödeneceğini tahmin etmektedirler (başka bir ifadeyle şüpheli ticari alacaklardan dolayı 1.000 TL tutarında zarara uğranılacağını beklemektedirler). Borçlular ödemeyi A işletmesine yapacak ve A işletmesi de tahsil edilen tutarları B işletmesinin hesabına aktaracaktır. Ancak A işletmesi tahsilatı yapılacak alacakların en fazla 19.000 TL’lik kısmını B işletmesinin hesabına aktaracaktır. Ayrıca alacakların 19.000 TL’den daha az bir kısmı tahsil edilirse, B işletmesine olan toplam ödeme 19.000 TL olacak şekilde geriye kalan kısım A işletmesi tarafından tamamlanacaktır (başka bir ifadeyle her türlü durumda B işletmesi 19.000 TL almış olacaktır).

Alacakların B işletmesine satışından sonra bir müşterinin tasfiye sürecine girmesinden dolayı, ticari alacakların nihai olarak sadece 17.000 TL’lik kısmı tahsil edilebilmiştir.

Bu örnekte alacakların sahipliliğine ilişkin risk ve getiriler önemli ölçüde karşı tarafa devredilmemiştir. A İşletmesi en önemli risk olan kredi riskini (borcun ödenmemesi riskini) elinde bulundurmaktadır. A İşletmesi ayrıca beklenenden fazla gerçekleşen ödemelerden kendisi yararlanacağı için alacaklara ilişkin getiriye de kendisi elde edecektir (başka bir ifadeyle, toplam tutarı 20.000 TL olan alacakların tamamının ödenmesi durumunda, B işletmesi hesabına yine 19.000 TL aktaracaktır).

Bu doğrultuda A işletmesi, alacaklarını satmış gibi bir muhasebeleştirme yapamaz (başka bir ifadeyle işletme alacaklarını finansal durum tablosu dışı bırakamaz). Dolayısıyla A işletmesi ticari alacaklarını, tahsil edene veya tahsil edilemez hale gelmesi dolayısıyla iptal edene kadar varlık olarak muhasebeleştirmeye devam eder.

B işletmesiyle yapılan işlem, özünde, A işletmesi tarafından alınan bir teminatlı kredinin varlığını göstermektedir (yani A işletmesi tarafından alınan kredi ticari alacaklarla teminat altına alınmıştır). Örnekte işletme 18.000 TL kredi almıştır ve bu kredinin geri ödemesini 19.000 TL olarak yapmaktadır. Aradaki 1.000 TL'lik fark işletmenin finansman (faiz) maliyeti, borç verenin ise (faiz) getirisi.

Bu doğrultuda aşağıdaki yevmiye kayıtlarının yapılması gerekir:

Alınan kredinin ilk muhasebeleştirilmesi:

Kasa	18.000 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri	1.000 TL	
Diğer Çeşitli Borçlar		19.000 TL

Kredi dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebeleştirilmesi:

Diğer Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri	1.000 TL	
Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri		1.000 TL

3.8. Finansal Yükümlülüklerin Finansal Tablo Dışı Bırakılması

Paragraf 9.42

Bir finansal yükümlülük (veya finansal yükümlülüğün bir kısmı) sadece, ilgili yükümlülük ortadan kalktığı zaman; diğer bir ifadeyle, sözleşmede belirlenen yükümlülük yerine getirildiğinde, iptal edildiğinde veya zamanaşımına uğradığında, finansal tablo dışı bırakılır.

Açıklama:

Finansal bir yükümlülük; borçlanan işletmenin borç verene nakit olarak veya diğer finansal varlıklar ile borcunu ödemesi veya borç veren tarafından söz konusu borcun talep edilmemesi hallerinde ortadan kalkar.

Ayrıca bir finansal yükümlülük, hukuk kuralları gereğince borçlanan işletmenin söz konusu borçtan muaf tutulması halinde de ortadan kalkmış olacaktır. Bazen, belirli bir olaya bağlı olarak yasal sürecin başlatılması için olayın meydana gelmesinden sonra geçecek olan azami süreyi belirleyen zaman aşımı hükümleri bulunur. Örneğin, bu tür bir süre beş yıldan oluşuyorsa ve bir tedarikçi, müşterisine malları temin ettiği tarihten itibaren beş yıl içerisinde ödeme talebinde bulunmamış ise, artık yasal yollardan bu ödemeyi müşterisinden alma hakkı bulunmamaktadır. Müşteri, beş yıl geçene kadar tedarikçinin talep etmesi halinde yasal olarak ödeme yapmak zorundadır ve müşterinin ilgili herhangi bir borcu finansal durum tablosu dışı bırakması uygun olmayacaktır.

Paragraf 9.43

Mevcut bir borçlu ile alacaklı arasında önemli ölçüde farklı şartlara sahip finansal araçların takas edilmesi durumunda, başlangıçtaki finansal yükümlülük ortadan

kalkar ve yeni bir finansal yükümlülük kayda alınır. Benzer şekilde, mevcut bir finansal yükümlülüğün şartlarının tamamında veya bir kısmında önemli bir değişiklik yapılması durumunda (borçlunun yaşadığı finansal güçlükle ilişkili olsun ya da olmasın), başlangıçtaki finansal yükümlülük ortadan kalkar ve bunun yerine yeni bir finansal yükümlülük kayda alınır.

Paragraf 9.44

Ortadan kalkan veya diğer bir tarafa devredilen finansal yükümlülüğün (veya finansal yükümlülüğün bir kısmının) defter değeri ile söz konusu yükümlülüğe ilişkin olarak ödenen tutar (devredilen her türlü nakit dışı varlık veya üstlenilen her türlü yükümlülük de dâhil) arasındaki fark kâr veya zarara yansıtılır.

Açıklama:

Finansal araçların takasının, bir ortadan kalkma olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği düşünülür ise, işletme, takas edilen araçların koşullarının (örneğin vade tarihi, faiz oranı, nominal değeri, teminatı, kredi taahhütleri, para birimi vs.) önemli derecede farklı olup olmadığına karar vermelidir (bakınız paragraf 9.43). Ancak, BOBİ FRS söz konusu kararın nasıl verileceğine ilişkin rehberlik sağlamamaktadır. Bu şartlar altında işletme, rehberlik için TFRS'lere başvurabilir (bakınız paragraf 3.6). TFRS 9'un B.3.3.6 şu şekilde bir rehberlik sunmaktadır: elde edilecek her türlü ücretin düşülmesinden sonra geriye kalan ödenecek ücret tutarı da dâhil olmak üzere yeni şartlar çerçevesinde oluşacak nakit akışlarının başlangıçtaki etkin faiz oranı kullanılarak indirgenen bugünkü değerinin, başlangıçtaki finansal yükümlülüğün geriye kalan nakit akışlarının indirgenmiş bugünkü değerinden en az %10 farklı olması durumunda, şartların önemli ölçüde farklılaştığı kabul edilir.

Örnek 9.35:

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde bir bankadan, 4 yıl vadeli, yıllık %9 faiz oranlı 20.000 TL tutarında bir kredi kullanmıştır. Kredi sözleşmesi uyarınca faiz ödemeleri her yılın sonunda, anapara ödemesi ise en son faizle birlikte ödenecektir. A İşletmesi kredinin alınması sırasında 400 TL'lik dosya masrafı ödemiştir.

2020 yılında A işletmesinin yaşadığı finansal sıkıntılar nedeniyle 31.12.2020 tarihinde bankayla kredinin koşullarının değiştirilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştır. Yeni koşullar çerçevesinde, 2021'den 2023'e kadar yapılacak olan faiz ödemelerinde oran %9'dan %6'ya düşürülecektir. İşletme, kredi koşullarının değiştirilmesi nedeniyle dosya masrafı olarak 200 TL'lik bir ücret ödemiştir.

A işletmesi, 1.1.2020 tarihinde kredinin ilk muhasebeleştirilmesi sırasında krediyi işlem maliyeti düşülmüş işlem fiyatı üzerinden kaydedecektir. Örnekte A işletmesinin kullandığı kredinin işlem fiyatı 20.000 TL, işlem maliyeti ise 400 TL'dir. Bu durumda ilk muhasebeleştirmede kredinin defter değeri 19.600 TL olacaktır.

A işletmesi sonraki dönemlerde bu krediyi, borçlanma aracı niteliğinde olduğu için, itfa edilmiş değeri üzerinden ölçecektir. İşletme krediyi her ne kadar %9 faiz oranıyla kullanmış olsa da kredi alınması sırasında ödenen dosya masrafı itfa edilmiş değer hesaplanmasında kullanılan faiz oranını değiştirecektir. Kullanılacak etkin faiz oranı, kredinin gelecekteki nakit akışlarını ilk muhasebeleştirilmedeki defter değerine (19.600 TL) eşitleyen oran olacaktır. Etkin faiz oranı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

$$19.600 = 1800/(1+f)^1 + 1800/(1+f)^2 + 1800/(1+f)^3 + 21.800/(1+f)^4$$

$$f \text{ (faiz)} = \%9,63$$

Kredinin yıllar itibarıyla itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	2020	2021	2022	2023
Dönem başındaki defter değeri	19.600	19.687	19.782	19.886
Faiz (%9,63)	1.887	1.895	1.904	1.914
Ödemeler	(1.800)	(1.800)	(1.800)	(21.800)
İtfa edilmiş değeri	19.687	19.782	19.886	0

İşletme 1.1.2020 tarihinde kredinin ilk muhasebeleştirilmesine ilişkin aşağıdaki kaydı yapacaktır (örneğin kolaylaştırılması açısından kredi ödemelerinin uzun ve kısa vadeli ayrımı yapılmadan hepsi uzun vadeli olarak muhasebeleştirilmiştir):

Kasa	19.600 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri	7.600 TL	
Banka Kredileri		27.200 TL

31.12.2020 tarihinde kredinin faiz tahakkuku ve faiz ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	1.887 TL	
Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri		1.887 TL

Banka Kredileri	1.800 TL	
Kasa		1.800 TL

31.12.2020 tarihine gelindiğinde kredinin defter değeri 19.687 TL'dir.

Kredinin yeniden yapılandırılması nedeniyle kredinin nakit akışları değişmiştir. Bu durumda işletmenin finansal yükümlülüğü tablo dışı bırakıp yeni bir finansal yükümlülük kaydedip kaydetmeyeceğini belirlemek için yeni nakit akışlarına göre kredinin bugünkü değerini hesaplaması ve defter değeriyle karşılaştırması gerekmektedir. Eğer iki değer arasında önemli bir fark söz konusu olursa (%10 veya daha fazla bir fark) finansal yükümlülüğün finansal tablo dışı bırakılması

gerekecektir. Yeni nakit akışlarına göre kredinin değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	2021	2022	2023
Yeni nakit akışları	1.200*	1.200*	21.200
Bugünkü değer**	1.095	998	16.092

*20.000 x %6 (yeni faiz oranı)

**Bugünkü Değer = $1.200/(1+0,0963)^1 + 1.200/(1+0,0963)^2 + 21.200/(1+0,0963)^3$

BD = 18.185 TL

Bu durumda kredinin defter değeri (19.687 TL) ile başlangıçtaki etkin faiz oranına (%9,63) göre yeniden hesaplanan bugünkü değer (18.185 TL) arasında 1.502 TL fark vardır. Bu durumda kredinin defter değerinin %7'si (1.502 / 19.687) kadar bir fark söz konusudur. Bu farkın, başlangıçtaki finansal yükümlülüğün geriye kalan nakit akışlarının gerçeğe uygun değerinin yüzde 10'undan az olmasından ötürü işletme, bu değişikliğin mevcut kredinin koşullarında yapılan önemli bir değişiklik olarak düşünülmemesi gerektiği sonucuna varmıştır. Bu nedenle söz konusu değişiklik, orijinal finansal yükümlülüğün ortadan kalkması şeklinde muhasebeleştirilmeyecektir.

Başlangıçtaki finansal yükümlülük finansal tablo dış bırakılmayacağı için kredinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin dosya masrafı kredinin defter değerinden düşülecek ve kredinin yeni koşullara göre itfa edilmiş değeri tekrar hesaplanarak sonraki dönemlerde bu değer üzerinden finansal tablolarda gösterilecektir.

31.12.2020 tarihinde kredinin yapılandırılmasına ilişkin ödenen dosya masrafına ilişkin kayıt:

Banka Kredileri	200 TL	
Kasa		200 TL

Bu durumda kredinin yeni defter değeri 19.487 TL olacaktır. Yapılandırılmış koşullarına göre kredinin ilgili tarihlerdeki itfa edilmiş maliyetleri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	2021	2022	2023
Dönem başındaki defter değeri	19.487	19.647	19.817
Faiz (% 6,98)*	1.360	1.371	1.383
Ödemeler	1.200	1.200	21.200
İtfa edilmiş değeri	19.647	19.817	0

* Faiz oranı nakit akışlarını yeni defter değerine eşitleyen orandır ve aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

$$19.487 = 1200/(1+f)^1 + 1200/(1+f)^2 + 21200/(1+f)^3$$

3.9. Korunma Muhasebesi

Paragraf 9.45

9.46 paragrafında belirtilen şartlar sağlandığında işletme, korunma aracı ile korunan kalem arasında korunma ilişkisi tanımlayarak korunma muhasebesi uygulayabilir. Korunma muhasebesi, koruma aracı ile korunan kalemdaki kazanç veya kaybın, aynı anda kâr veya zararda muhasebeleştirilmesine izin vermektedir. Korunma muhasebesine ilişkin hükümlerin uygulanması ihtiyaridir.

Açıklama

Korunma muhasebesi, türev ürünler kullanılarak işletmenin maruz kaldığı veya kalacağı finansal risklerden korunma sağlanması durumunda kullanılacak olan muhasebe uygulamalarıdır. İşlemler örneğin emtia fiyatları, faizler veya kurlar üzerindeki değişimlerden ortaya çıkabilecek olan riskleri, forward, futures, opsiyon veya swap gibi türev ürünler kullanarak bertaraf edebilmektedirler.

Finansal riskten korunma amaçlı yapılan işlemlerde temel amaç, karşılaşılabilecek zarar riskinden, türev araçtan kâr elde ederek kaçınmaktır. Bu nedenle türev ürünlerin finansal riskten korunma amaçlarına uygun olarak ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesi önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda korunma muhasebesi hükümleri, işletmeyi riske maruz bırakan kalemden (korunan kalem) ortaya çıkan kâr veya zararlar, işletmenin bu riski ortadan kaldırmak için kullandığı türev araçtan (korunma aracı) ortaya çıkan kâr veya zararın aynı dönemlerde kâr veya zarara aktarılmasını öngörmektedir.

Türev ürünler Bölüm 9 uyarınca diğer finansal araçlar sınıfında yer almakta ve buna göre gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmekte ve değer değişimleri kâr veya zarara aktarılmaktadır. Ancak böyle bir muhasebeleştirme türev ürününün korunma amaçlı kullanılması durumunda bazı hallerde türev üründen elde edilen karla riskin ortaya çıkardığı zararın farklı dönemlerde muhasebeleştirilmesine neden olmaktadır. Örneğin işletme tahmini bir işleme ilişkin bir korunma işlemi gerçekleştirmesi amacıyla türev ürün kullanması durumunda türev üründen ortaya çıkacak kar/zarar derhal finansal tablolara yansıtılmaya başlarken tahmini işleme ilişkin kar/zararı bu tahmini işlem gerçekleştirdiğinde kar/zarar yansıtacaktır. Böyle bir raporlama da her ne kadar türev ürün bir korunma sağlasa da riskten doğan zarar ve türevden doğan kar farklı zamanlarda finansal tablolarda raporlandığı için korunma işleminin sonuçlarını doğru yansıtılmamaktadır. Dolayısıyla korunma muhasebesi bölümünde yer alan hükümler korunma amaçlı kullanılan türev ürünler için farklı muhasebeleştirme ilkeleri getirmektedir ve türev ürünlerin korunma işlemindeki korunulan kalemlerle aynı dönemlerde kar veya zararı etkilemesi sağlanmaktadır.

BOBİ FRS'de yer alan korunma muhasebesi hükümlerinin uygulanması zorunlu olmamakla birlikte bu hükümlerin uygulanabilmesi için 9.46-9.48 paragraflarındaki kriterlerin sağlanması gerekmektedir.

Paragraf 9.46

Korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için, aşağıdaki şartların tamamının karşılanması gerekir:

- a) Korunma ilişkisi belirlenir ve belgelendirilir. Bu belgelendirmede; korunulan risk, korunan kalem ve korunma aracı açıkça tanımlanır ve korunan kalemdaki riskin korunma aracıyla korunduğu belirtilir.
- b) Korunulan risk, 9.47 paragrafında belirtilen risklerden biridir.
- c) Korunma aracı, 9.48 paragrafında belirtilen şartları karşılamaktadır.
- ç) Korunma aracının, korunulan riske karşı oldukça etkin bir koruma sağlaması beklenmektedir. Korunma etkinliği, korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişimlerin, korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişimleri karşılama ölçüsüdür.

Paragraf 9.47

Korunma muhasebesi sadece aşağıdaki riskler için uygulanır:

- a) İtfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracına ilişkin faiz oranı riski.
- b) Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme veya kesin bir taahhüde ilişkin kur riski veya faiz oranı riski.
- c) Bir emtianın alınması veya satılmasına ilişkin kesin bir taahhüde veya gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini bir işleme ya da işletmenin elinde bulundurduğu bir emtiaya ilişkin fiyat riski.
- ç) Yurtdışındaki net yatırıma ilişkin kur riski.

Alacak ve borçlar ile borçlanma araçlarına ilişkin kur riski korunma muhasebesi kapsamında değildir, çünkü bunlara yönelik uygulanan korunma muhasebesinin finansal tablolar üzerinde önemli bir etkisi olmayacaktır. “Yabancı Para Çevrim İşlemleri” bölümü uyarınca, borçlara ilişkin kur değişimleri kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Dolayısıyla, hem korunulan bir borcun kurdan kaynaklanan defter değerindeki değişim hem de korunma aracının (örneğin çapraz döviz swapı) gerçeğe uygun değerindeki değişim kâr veya zararda muhasebeleştirilir ve bunlar birbirlerini, geçerli kur (borcun ölçüldüğü) ile vadeli kur (swapın ölçüldüğü) arasındaki fark dışında, telafi eder.

Paragraf 9.48

Korunma muhasebesi, korunma aracının aşağıdaki tüm şartları sağlaması durumunda uygulanır:

- a) Korunma aracının, 9.47 paragrafı uyarınca korunulan riske karşı oldukça etkin bir koruma sağlaması beklenmektedir ve korunma aracı faiz oranı swapı, döviz swapı, döviz forward sözleşmesi veya emtiaya dayalı bir forward sözleşmesi niteliğindedir.
- b) Korunma aracının karşı tarafı işletme dışındaki (örneğin **topluluk** dışındaki) bir taraftır.
- c) Korunma aracına konu olan tutar/miktar, korunan kalemin korunma muhasebesine konu olan tutarına/miktarına eşittir.
- ç) Aşağıdakilerden daha geç olmayan bir vadesi vardır:
 - (i) Korunan finansal aracın vadesi,
 - (ii) Emtia alım veya satım taahhüdünün yerine getirilmesi beklenen tarih veya
 - (iii) Korunulan gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini döviz veya emtia işleminin gerçekleşme zamanı.
- d) Herhangi bir peşin ödeme, erken sonlandırma veya uzatma özelliği yoktur.

Açıklama:

Paragraf 9.46 uyarınca işletmelerin korunma muhasebesini uygulayabilmesi için bazı kriterlerin sağlanması gerekmektedir. Bu kriterler; belgelendirme (paragraf 9.46(a)), korunulan risk (paragraf 9.46(b) ve paragraf 9.47), korunma aracı (paragraf 9.46(c) ve paragraf 9.48) ve etkinlik (paragraf 9.46(ç)) başlıkları altında özetlenebilir.

Belgelendirme

Riskten korunmayla ilgili olarak; risk yönetim amacı ve stratejisinin, riskten korunma ilişkisinin türünün, korunulan riskin niteliğinin, riskten korunma aracının ve riskten korunan kalem veya işlemin niteliğinin, gerçekleşmesi muhtemel işlem ve etkinliğin ölçümünde kullanılan tekniğin belgelendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra riskten korunmanın gerekçesi açıklanmalıdır. Bu açıklamanın riskten korunmanın, işletmenin risk yönetim amacı ve stratejisi ile uyumlu olduğuna dair kanıt içermesi gerekmektedir. Belgelendirmede riskten korunma türüne dair bir açıklamanın yer alması gerekmektedir. İşletme ne tür bir riskten korunduğuna dair açıklama yapmalıdır (Örneğin; faiz oranı riski, döviz kuru riski, kredi riski gibi). Ayrıca belgelendirmede korunmanın etkinliğinin nasıl ölçüldüğüne dair bilginin de yer alması gerekmektedir.

Korunulan Risk

BOBi FRS kapsamında korunma muhasebesi bir kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişimden kaynaklanan zararlara karşı korunma muhasebesi uygulanmasını öngörmektedir. Korunma muhasebesi kapsamında korunulan riskler paragraf 9.47'de belirtilen belirli risklerden oluşmalıdır. Örneğin paragraf 9.47(a) uyarınca itfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracına ilişkin faiz oranı riskine karşı korunma muhasebesi uygulanabilmektedir. Bu çerçevede değişken faiz oranlı bir borçlanma aracının faiz oranının değişiminden kaynaklanan nakit akış

değişimleri için korunma muhasebesi uygulanabilmektedir. Ayrıca faiz oranı değişimi nedeniyle böyle bir borçlanma aracının gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişim riski için de korunma muhasebe uygulanabilmektedir. Ancak BOBİ FRS uyarınca faiz oranı dışında bir risk nedeniyle (kredi riski veya kur riski) borçlanma aracının gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelecek değişimle için korunma muhasebesi uygulanamamaktadır.

Paragraf 9.47(b) ve (c) uyarınca gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme veya kesin bir taahhüde ilişkin korunma muhasebesi uygulanabilmektedir. Tahmini işlem gelecekte gerçekleşecek olan bağlayıcı olmayan ancak tahmin edilen işlemlerdir. Örneğin işletmenin 6 ay içerisinde faaliyetlerini genişletmek amacıyla kredi çekmeyi beklemesi buna bir örnektir. Bununla birlikte tahmini bir işlemin korunma muhasebesi kapsamına girebilmesi için gerçekleşme ihtimalinin yüksek olması gerekir. Kesin taahhüt ise önceden belirlenmiş bir tarihte önceden belirlenmiş bir bedel karşılığında belirli miktardaki kaynakların değişimine yönelik bağlayıcı sözleşmelerdir. Örneğin bir işletme gelecekteki bir tarihte bir makinayı belirli bir fiyattan başka bir işletmeye satacağına ilişkin bir sözleşme imzalamışsa bu durum, iki işletme açısından da kesin taahhüt niteliğindedir. Paragraf 9.47(b) kapsamında gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme veya kesin bir taahhüde ilişkin kur riski veya faiz oranı riski söz konusu olduğunda korunma muhasebesi uygulanabilmektedir. Paragraf 9.47 (c) ise bir emtianın alınması veya satılmasına ilişkin kesin bir taahhüde veya gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini bir işleme ilişkin fiyat riskinin korunma muhasebesi kapsamına alınabileceğini öngörmektedir.

Paragraf 9.47(ç) uyarınca yurtdışındaki net yatırıma ilişkin kur riskine karşı korunma muhasebesi uygulanabilmektedir. Yurtdışındaki net yatırım bir işletmenin herhangi bir yurtdışındaki işletmenin net aktiflerindeki payını ifade eder. Bir işletmenin yurtdışındaki iştirak, iş ortaklığı ve bağlı ortaklıkları yurtdışındaki net yatırım olarak değerlendirilebilir. Yurtdışındaki net yatırımlar için yalnızca kur riski söz konusu olduğunda korunma muhasebesi uygulanabilmekte, diğer riskler için (örneğin yurtdışındaki net yatırımın kârlarının azalması) korunma muhasebesi hükümleri uygulanamamaktadır.

Korunma Aracı

Paragraf 9.48'de korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için türev ürünlerin taşınması gereken nitelikler açıklanmaktadır. Örneğin paragraf 9.47 uyarınca gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işlemin kur riski için korunma muhasebesi uygulanabilmektedir. İşletmenin yabancı para üzerinden böyle bir işleminin (örneğin yabancı paralı bir satış işlemi) söz konusu olması durumunda paragraf 9.48(a) uyarınca döviz swapı veya döviz forward sözleşmesi kullanarak bunu korunma muhasebesi hükümlerine göre muhasebeleştirilebilmektedir. Ancak bu satışın maruz bırakacağı zarardan korunma için yabancı paralı bir kredi çekmesi durumunda bunu korunma muhasebesine göre raporlayamayacaktır çünkü 9.48 paragrafında yabancı paralı bir kredi korunma aracı olarak belirlenmemiştir.

Paragraf 9.48(b) uyarınca korunma aracının karşı tarafı işletme dışındaki (örneğin topluluk dışındaki) bir taraf olması gerekmektedir. Bu durumda işletmenin kendi

grubundan bir işletme ile bir türev ürün sözleşmesine girmiş olması durumunda bu türev ürünü korunma muhasebesi kapsamında muhasebeleştirilememektedir.

Paragraf 9.48(c) uyarınca korunma aracı ve korunan kalemin tutar veya miktarının birbirine eşit olması gerekmektedir. Bu durumda, işletmenin belirli miktardaki bir emtianın fiyat riskinden korunmak için bir türev ürün kullanması durumunda türev ürün sözleşmesinin hacmi de korunulan emtianın miktarına eşit olmalıdır (örneğin 5 ton tarım ürününü fiyat riskinden korunmak için hacmi 5 ton olan forward sözleşme kullanılması).

Paragraf 9.48(ç) korunma aracının vadesinin korunulan kalemin vadesinden sonra sona ermemesi gerektiğini ifade etmektedir. Korunma aracının vadesinin korunan kalemin vadesinden sonra sona ermesi durumunda işletme ayrıca bir riske maruz kalacağı için korunma aracının vadesi sınırlandırılmıştır.

Etkinlik

Paragraf 9.46(ç) korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için korunma aracının, korunulan riske karşı oldukça etkin bir koruma sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Riskten korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen değişimin, riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen değişim ile karşılanma (dengelenme) derecesi etkinlik olarak ifade edilmektedir. Riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen değişimin, riskten korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen değişimi karşılamada oldukça etkin olması beklenmektedir.

Örnek 9.36:

A işletmesi vadesine 6 yıl kalan %10 sabit faizli bir devlet tahvilini satın almıştır. Bu tahvilin 6 yıllık faiz ödemelerinden kaynaklanacak gerçeğe uygun değer değişimi riskinden korunmak amacıyla 10 yıllık faiz swapı sözleşmesine taraf olmuştur.

İşletme böyle bir işlemi BOBİ FRS kapsamında korunma muhasebesi hükümlerine göre muhasebeleştiremez. Bunun nedeni korunma aracı niteliğindeki faiz oranı swapının vadesinin korunana kalem niteliğindeki tahvilin vadesinden daha sonra sona erecek olmasıdır. Paragraf 9.48(ç) böyle bir işlemin korunma muhasebe kapsamında tanımlanmasını engellemektedir.

İşletme korunma muhasebesinin kriterlerini sağlayabilmek için 10 yıllık swap yerine 6 yıllık swap sözleşmesine taraf olarak, diğer kriterlerin de sağlanması koşuluyla, bu işlemi korunma muhasebesi kapsamında muhasebeleştirebilir.

Örnek 9.37:

Ağırlıklı kullanılan para birimi Türk Lirası olan A işletmesi bir bankadan 100.000 Amerikan Doları tutarında 5 yıllık sabit faizli kredi kullanmıştır. İşletme aynı zamanda elinde 100.000 Amerikan Doları tutarında sabit faizli tahvil bulundurmaktadır. Kredi ve tahvil BOBİ FRS uyarınca itfa edilmiş değerleri üzerinden muhasebeleştirilmektedir.

Böyle bir durumda A işletmesi krediyi korunma aracı olarak değerlendiremez. Yabancı paralı kredi 9.48(a) paragrafında sıralanan korunma aracı türlerinden biri değildir.

Dolayısıyla A işletmesi korunma muhasebesi hükümlerini uygulayamaz. Ancak korunma muhasebe hükümleri uygulansa bile bu, işletmenin yapacağı raporlamayı önemli derecede etkilemeyecektir. Çünkü kredi ve tahvilin kurdan kaynaklanan değer değişimleri zaten kâr veya zarar aktarılacak ve bunlar birbirlerini netleştirecektir.

Örnek 9.38:

A işletmesi, B işletmesiyle imzaladığı bir sözleşme uyarınca 10 adet makinaryı 100.000 Euro karşılığında B işletmesine satacaktır. Teslimat 10 ay sonra gerçekleştirilecek ve ödeme teslimatla birlikte yapılacaktır. A işletmesi söz konusu sözleşmenin imzalandığı tarihte bir forward sözleşmesi de satın almıştır. Forward sözleşmesi uyarınca A işletmesi 100.000 Euro satıp karşılığında 700.000 TL alacaktır.

A işletmesinin imzaladığı sözleşme bir kesin taahhüttür. Kesin bir taahhütten ortaya çıkacak kur riski paragraf 9.47 (b) uyarınca korunma muhasebesine konu olacak risklerden biridir. Ayrıca yabancı paralı bir forward sözleşmesi de paragraf 9.48(a) uyarınca korunma aracı olarak korunma muhasebesi kapsamında belirlenebilmektedir. Dolayısıyla, korunma muhasebesine ilişkin diğer kriterlerin de sağlandığı varsayımı altında, A işletmesi kesin taahhütten ortaya çıkan kur riskinin forward sözleşmesiyle korunma altına alınmasına yönelik korunma muhasebesini uygulayabilir.

3.9.1. Kayda Alınmış Bir Finansal Aracın Sabit Faiz Oranı Riskine veya Elde Tutulan Emtianın Fiyat Riskine Karşı Korunması**Paragraf 9.49**

İtfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracının sabit faiz oranı riskinden veya işletmenin elinde tuttuğu bir emtianın fiyat riskinden korunması söz konusu olduğunda işletme:

- Korunma aracını, varlık veya yükümlülük olarak kayda alır ve korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki değişimi kâr veya zarara yansıtır ve
- Korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimin, korunulan riskle ilişkili olan kısmını, kâr veya zarara yansıtarak karşılığında korunan kalemin defter değerini düzeltir.

Paragraf 9.50

İtfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracının sabit faiz oranı riskinden korunması durumunda, faiz oranı swapı niteliğindeki korunma aracına ilişkin dönemsel net nakit ödemeleri, bu ödemelerin tahakkuk ettiği dönemde kâr veya zarara yansıtılır.

Açıklama:

Paragraf 9.49 uyarınca iki tür korunma işlemi gerçekleştirilebilmektedir:

- İşletme elinde sabit faizli bir borçlanma aracı bulundurmaktadır ve borçlanma aracının gerçeğe uygun değerinde faiz oranlarının değişmesi nedeniyle meydana

gelecek değişimlerden ortaya çıkacak zararlardan korunmak için bir faiz oranı swapı kullanmaktadır.

- İşletme elinde stok niteliğinde bir varlık bulundurmaktadır ve bu stoğun değerinin düşme riskinde korunma için bu stoğa dayalı bir forward satış sözleşmesine taraf olmuştur.

Paragraf 9.49 kapsamında uygulanacak korunma muhasebesi kapsamında bir swap veya bir forward sözleşmesi korunma aracı olarak kullanılmakta ve bunlar gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülüp değer farkları kar veya zarar aktarılmaktadır. Türev ürünler korunma muhasebesi uygulanmasa da zaten “diğer finansal araçlar” sınıfına girecek ve aynı şekilde ölçülüp muhasebeleştirilecektir. Dolayısıyla korunma muhasebesinin uygulanması korunma aracının muhasebeleştirilmesinde bir fark yaratmamaktadır. Ancak korunan kalem olarak belirlenen unsurun muhasebeleştirilmesinde farklılık olacaktır.

Paragraf 9.49’da belirtilen korunma ilişkisinde korunan kalem olarak belirlenecek kalemler borçlanma aracı veya stok olacaktır. Borçlanma araçları Bölüm 9 uyarınca itfa edilmiş değer üzerinden, stoklar ise Bölüm 6 uyarınca maliyet bedeli (veya daha düşük olması durumunda net gerçekleşebilir değer) üzerinden ölçülmektedir. Söz konusu varlıkların korunma muhasebesine konu edilmesi durumunda bu varlıklar gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülecek ve değer değişimleri kar veya zarara yansıtılacaktır.

Örnek 9.39:

A İşletmesi 1.1.2020 tarihinde bir bankadan 3 yıl vadeli 50.000 TL tutarında % 5 faiz oranıyla kredi kullanmıştır. Kredi faiz ödemeleri yer yıl 31 Aralıkta yapılacak, anapara ödemesi ise vade sonunda gerçekleştirilecektir.

İşletme bir yıl sonra 1.1.2021 tarihinde, faiz oranlarının düşeceği beklentisiyle, sabit faizli borcu değişken faizli borca çeviren 2 yıl vadeli bir faiz oranı swapı sözleşmesi satın almıştır. Dolayısıyla kredisinden kaynaklanan faizi değişken faize çevirmiştir.

A işletmesi faiz oranı swapı uyarınca 50.000 TL anapara tutarı üzerinden değişken bir gösterge faiz oranı kadar faiz ödemekte karşılığında da %4 oranında faiz almaktadır. Dolayısıyla işletmenin banka faizi için ödeyeceği %5 yıllık faiz oranı işletmenin kredi puanına göre hesaplanan iki yıllık swap faiz oranından 100 baz puan daha fazladır.

Swap işlemi her yıl 31 Aralık tarihinde mahsup edilmekte ve ödenmektedir. Swap sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri sıfırdır ve herhangi bir erken ödeme, vade uzatma veya erken sonlandırma özelliği bulunmamaktadır.

A işletmesi kullandığı krediyi ve swap sözleşmesini korunma muhasebesi kapsamında muhasebeleştirmeyi amaçlamaktadır.

Swap sözleşmesinde belirlenen değişken gösterge faiz oranı 2021 yılında %3, 2022 yılında ise %5’dir.

A işletmesinin kullandığı kredi ve taraf olduğu swap sözleşmesinin etkisine birlikte bakıldığında işletme toplamda LIBOR artı %1 faiz oranı ödemektedir.

A işletmesi ilgili tarihlerde aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapacaktır (örneğin kolaylaştırılması açısından kredi ödemelerinin uzun ve kısa vadeli ayrımı yapılmadan hepsi uzun vadeli olarak muhasebeleştirilmiştir):

1.1.2020 tarihinde kredinin alınması:

Kasa	50.000 TL	
Banka Kredileri		50.000 TL

31.12.2020 tarihinde kredi faizinin tahakkuku ve ödenmesi:

Uzun Vadeli Finansal Maliyetleri	Borçlanma	2.500 TL	
Banka Kredileri			2.500 TL

Banka Kredileri	2.500 TL	
Kasa		2.500 TL

1.1.2021 tarihinde swap sözleşmesinin alınması:

Swap sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri sıfır olduğu için herhangi bir kayıt kapılmayacaktır.

31.12.2021 tarihinde kredi faizinin ödenmesi:

Uzun Vadeli Finansal Maliyetleri	Borçlanma	2.500 TL	
Kasa			2.500 TL

31.12.2021 tarihinde kredinin (korunan aracın) gerçeğe uygun değer değişimine ilişkin kayıt:

Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gider ve Zararlar	2.000 TL	
Banka Kredileri		2.000 TL

Kayda alınmış bir finansal aracın sabit faiz oranı riskine yönelik yapılan korunma işleminde korunan kalemin (bu örnekte kredinin) gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmesi ve değer değişimlerinin kar veya zarar aktarılması gerekmektedir.

31.12.2021 tarihinde swapın gerçeğe uygun değer değişimine ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	2.500 TL	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		2.500 TL

31.12.2021 tarihinde swapın nakit ödemesine ilişkin kayıt:

Kasa	500 TL *	
Türev Araçlar		500 TL

*50.000 x (%4 (sabit faiz oranı) - %3 (LIBOR))

İşletmenin kullandığı kredi ve swap işlemi birlikte ele alındığında işletmenin finansal tabloları işletme değişken faizli bir kredi kullanıyormuş gibi etkilenmektedir. Çünkü işletme kredi ve swap birlikte dikkate alındığında net olarak değişken gösterge faiz oranı+%1 faiz ödemesi yapmaktadır.

Değişken gösterge faiz oranının %3 olduğu 2021 yılında işlemlerin kar veya zarara net etkisi 2.000 TL'dir (2.500 faiz ödemesi - 500 TL swap işlemine ilişkin ödeme).

31.12.2021 tarihinde kredinin defter değeri 52.000 TL'dir (50.000TL + 2.000 TL) ve swap işleminden 2.000 TL tutarında bir varlık mevcuttur (2.500 TL - 500 TL).

31.12.2022 tarihinde kredi faizinin ödenmesi:

Uzun Vadeli Finansal Maliyetleri	Borçlanma	2.500 TL	
Kasa			2.500 TL

31.12.2022 tarihinde kredinin (korunan aracın) gerçeğe uygun değer değişimine ilişkin kayıt:

Banka Kredileri	3.000 TL	
Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gelir ve Kazançlar		3.000 TL

31.12.2022 tarihinde swapın gerçeğe uygun değer değişimine ilişkin kayıt:

Türev Araçlardan Kaynaklanan Zararlar	3.500 TL	
Türev Araçlar		2.000 TL
Türev Araçlardan Borçlar		1.500 TL

31.12.2022 tarihinde swapın nakit ödemesine ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	500 TL *	
Kasa		500 TL

*50.000 x (%4 (sabit faiz oranı) - %5 (LIBOR))

LIBOR'un %5 olduğu 2022 yılında işlemlerin kar veya zarara net etkisi 3.000 TL'dir (2.500 faiz ödemesi + 500 TL swap işleminden elde edilen nakit).

31.12.2022 tarihinde kredinin defter değeri 49.000 TL'dir (50.000TL – 1.000 TL) ve swap işleminden 1.000 TL tutarında bir borç mevcuttur (2.000 TL + 500 TL – 3.500 TL).

Korunma muhasebesinin üç yılda kar veya zarara etkisi aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir:

	2020	2021	2021
Kredi faiz ödemesi	(2.500)	(2.500)	(2.500)
Kredi değer değişimleri	-	(2.000)	3.000
Swap değer değişimleri			

Dönemsel nakit ödeme	-	500	(500)
Diğer değer değişimleri	-	2.000	(3.000)
	(2.500)	(2.000)	(3.000)

Paragraf 9.51

9.49 paragrafında belirtilen korunma muhasebesine aşağıdaki durumlarda son verilir:

- Korunma aracının süresinin dolması, satılması veya feshedilmesi,
- Korunma işleminin 9.46 paragrafındaki korunma muhasebesi şartlarını artık karşılamaması veya
- İşletmenin korunma muhasebesinden vazgeçmesi.

Paragraf 9.52

Korunma muhasebesine son verilmişse ve korunan kalem, itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülen finansal tablo dışı bırakılmamış bir varlık veya yükümlülükse, korunan kalemin defter değerinde düzeltme olarak kayda alınmış kazanç veya kayıplar, korunma aracının kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak kâr veya zararda itfa edilir.

Açıklama:

Korunma aracının herhangi bir nedenle ortadan kalkması durumunda (süresinin dolması, satılması veya feshedilmesi) korunma muhasebesine son verilir. Bununla birlikte korunma aracı ortadan kalkmasa da korunma muhasebesi için gerekli şartlardan birinin ortadan kalkması durumunda (örneğin etkinliğin sağlanamaması durumunda) korunma muhasebesine son verilir. Ayrıca korunma muhasebesi hükümleri işletmeler için zorunlu bir uygulama olmadığı için işletmenin korunma muhasebesinden vazgeçmesi durumunda da korunma muhasebesi hükümlerinin uygulanmasına son verilir.

Korunma muhasebesi hükümlerinin uygulanmasına son verildiğinde korunan kalem son verme tarihine kadar gerçeğe uygun değerine göre defter değeri düzeltilerek ölçülmüş olacaktır. Bu durumda korunan kalemin itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülen bir varlık veya yükümlülük olması durumunda korunma muhasebesine son verildiğinde bu gerçeğe uygun değere ilişkin defter değerindeki düzeltme varlık veya yükümlülüğün ömrü boyunca itfa edilecektir.

3.9.2. Kayda Alınmış Finansal Araca İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskine, Bir Kesin Taahhüde veya Gerçekleşme İhtimali Yüksek Tahmini Bir İşleme İlişkin Kur Riskine veya Emtia Fiyatı Riskine ya da Yurtdışındaki Net Yatırıma Karşı Korunma

Paragraf 9.53

Korunulan riskin aşağıdakilerden biri olması durumunda, korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki değişimin, korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya beklenen nakit akışlarındaki değişimleri etkin olarak karşılayan kısmı, özkaynaklarda “Korunma Yedeği” kaleminde muhasebeleştirilir.

- İtfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracına ilişkin değişken faiz oranı riski,
- Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme veya kesin bir taahhüde ilişkin kur riski,
- Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme veya kesin bir taahhüde ilişkin emtia fiyatı riski,
- Yurtdışındaki net yatırıma ilişkin kur riski

Korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki toplam değişimin, korunan kalemin beklenen nakit akışlarının gerçeğe uygun değerindeki toplam değişimi aşan kısmı (bazen korunmanın etkinsizliği olarak da adlandırılır) kâr veya zarara yansıtılır. Özkaynaklarda kayda alınan korunma kazanç veya kaybı, 9.55 paragrafı uyarınca, korunan kalem kâr veya zararı etkilediğinde veya korunma ilişkisi sona erdiğinde, kâr veya zarara aktarılır. Bununla birlikte özkaynaklarda kayda alınan yurtdışındaki net yatırımdan korunma işlemine ilişkin toplam kur farkı tutarı, bu yatırım elden çıkarıldığında “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarılır.

Paragraf 9.54

İtfa edilmiş bedeli üzerinden ölçülen bir borçlanma aracının değişken faiz oranı riskinden korunması durumunda, faiz oranı swapı niteliğindeki korunma aracına ilişkin dönemsel net nakit ödemeleri, bu ödemelerin tahakkuk ettiği dönemde kâr veya zarara yansıtılır.

Açıklama:

Paragraf 9.53 uyarınca gerçekleştirilecek korunma işlemleri aşağıdakileri içerir:

- İşletmenin finansal tablolarında muhasebeleştiği değişken faiz oranlı bir borçlanma aracı bulunmaktadır ve işletme faiz oranı swapı kullanarak bu borçlanma aracından ortaya çıkacak olan faiz oranı riskinden korunmaktadır.
- İşletmenin ileri bir tarihte yabancı bir para üzerinden mal almasına veya satmasına ilişkin bir kesin taahhüdü veya tahmini bir işlemi mevcuttur ve yabancı paraya dayalı

bir swap veya forward sözleşmesi kullanarak kesin taahhüt veya tahmini işlemten doğacak olan kur riskinden korunmaktadır.

- İşletmenin ileri bir tarihte mal almasına veya satmasına ilişkin bir kesin taahhüdü veya tahmini bir işlemi mevcuttur ve işletme bir swap veya forward sözleşmesi kullanarak kesin taahhüt veya tahmini işlemten doğacak fiyat riskinden korunmaktadır.
- İşletmenin yurtdışındaki bir net yatırımı (iştirak, iş ortaklığı ve bağlı ortaklığı) bulunmaktadır ve işletme yabancı paraya dayalı bir swap veya forward sözleşmesi kullanarak ortaya çıkacak kur riskinden korunmaktadır.

Bu korunma türünde korunan kaleme ilişkin muhasebe uygulamalarında herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Diğer bir ifadeyle bu korunan kalem niteliğindeki borçlanma aracı Bölüm 9 uyarınca, yurtdışındaki net yatırım Bölüm 20 uyarınca, tahmini işlem ve kesin taahhütler ise BOBİ FRS'nin ilgili bölümleri çerçevesinde muhasebeleştirilecektir. Dolayısıyla korunma muhasebesi hükümleri korunan kalemin muhasebeleştirilmesini etkilemeyecektir.

Bununla birlikte bu korunma türünde korunma aracının (türev ürünlerin) muhasebeleştirilmesinde farklılık ortaya çıkacaktır. Türev araçlar normalde Bölüm 9 uyarınca gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülüp değer değişimleri kar veya zarara aktarılmaktadır. Ancak Korunma muhasebesi çerçevesinde korunma işlemine konu edilen bir türev araç yine gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülecek fakat korunma kaleminin zararını telafi eden kısmı özkaynaklarda kalan kısmı ise kar veya zararda raporlanacaktır. Özkaynaklarda raporlanan bu tutarlar da korunan kalem kar veya zararı etkilediğinde veya korunma muhasebesine son verildiğinde kar veya zarara aktarılacaktır.

Örnek 9.40:

A İşletmesi 1.1.2020 tarihinde bir bankadan 3 yıl vadeli 50.000 TL tutarında değişken faiz oranıyla kredi kullanmıştır. Kredi faizleri değişken bir gösterge faiz oranı + %1 olarak belirlenmiştir. Kredi faiz ödemeleri yer yıl 31 Aralıkta yapılacak, anapara ödemesi ise vade sonunda gerçekleştirilecektir.

İşletme aynı tarihte, krediden doğan nakit akışlarındaki dalgalanmayı önlemek için değişken faizli borcu sabit faizli borca çeviren 3 yıl vadeli bir faiz oranı swapı sözleşmesi satın almıştır. Dolayısıyla krediden kaynaklanan faizi sabit faize çevirmiştir. A işletmesi faiz oranı swapı uyarınca 50.000 TL anapara tutarı üzerinden %3,25 faiz ödemekte karşılığında da söz konusu gösterge faiz oranı kadar faiz almaktadır. Swap işlemi her yıl 31 Aralık tarihinde mahsup edilmekte ve ödenmektedir. Swap sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri sıfırdır ve herhangi bir erken ödeme, vade uzatma veya erken sonlandırma özelliği bulunmamaktadır.

A işletmesi aldığı krediyi ve swap sözleşmesini korunma muhasebesi kapsamında muhasebeleştirmeyi amaçlamaktadır.

Swap sözleşmesinde belirlenen değişken gösterge faiz oranı; 1.1.2020 tarihinde %3.25, 1.1.2021 tarihinde %3.50, 1.1.2022 tarihinde %3.10 olarak gerçekleşmiştir.

A işletmesi ilgili tarihlerde aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapacaktır (örneğin kolaylaştırılması açısından kredi ödemelerinin uzun ve kısa vadeli ayrımı yapılmadan hepsi uzun vadeli olarak muhasebeleştirilmiştir):

1.1.2020 tarihinde kredinin alınması:

Kasa	50.000 TL	
Banka Kredileri		50.000 TL

Swap sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri sıfır olduğu için herhangi bir kayıt kapılmayacaktır.

31.12.2020 tarihinde kredi faizinin tahakkuku ve ödenmesi:

Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	2.125 TL	
Banka Kredileri		2.125 TL

Banka Kredileri	2.125 TL	
Kasa		2.125 TL

31.12.2020 tarihinde swapın gerçeğe uygun değer değişimine ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	250 TL	
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)		250 TL

31.12.2020 tarihi itibarıyla kredinin defter değeri 50.000 TL, swap işleminden doğan türev varlığın defter değeri ise 250 TL'dir

31.12.2021 tarihinde kredi faizinin tahakkuku ve ödenmesi:

Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	2.250 TL	
Banka Kredileri		2.250 TL

Banka Kredileri	2.250 TL	
Kasa		2.250 TL

31.12.2021 tarihinde swapın gerçeğe uygun değer değişimine ilişkin kayıt:

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)	200 TL	
Türev Araçlar		200 TL

31.12.2021 tarihinde swapın dönemsel ödemesinin tahakkukuna ilişkin kayıt:

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)	125 TL	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		125 TL

31.12.2021 tarihinde swapın dönemsel ödemesine ilişkin kayıt:

Kasa	125 TL	
Türev Araçlar		50 TL
Türev Araçlardan Borçlar		75 TL

31.12.2022 tarihinde kredi faizinin tahakkuku ve ödenmesi:

Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	2.050 TL	
Banka Kredileri		2.050 TL

Banka Kredileri	2.050 TL	
Kasa		2.050 TL

31.12.2022 tarihinde swapın dönemsel ödemesinin tahakkukuna ilişkin kayıt:

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)	75 TL	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		75 TL

31.12.2022 tarihinde swapın dönemsel ödemesine ilişkin kayıt:

Türev Araçlardan Borçlar	75 TL	
Kasa		75 TL

31.12.2022 kredi anaparasının ödenmesine ilişkin kayıt:

Banka Kredileri	50.000 TL	
Kasa		50.000 TL

Örnek 9.41:

Bakır madenciliği yapan A işletmesi 1.2.2021 tarihinde 500 ton bakırı satışın yapılacağı tarihteki spot fiyatı üzerinden bir müşterisine satacaktır. İşletme tarafından bu satışın gerçekleşme ihtimalinin oldukça yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

İşletme bu satış işleminden kaynaklanacak bakır fiyatının dalgalanma riskinden korunmak için 1.11.2020 tarihinde bir forward sözleşme satın almıştır. Forward sözleşmesi uyarınca işletme karşı tarafa 500 ton bakırı 1.2.2021 tarihinde 11.440.000 TL'ye satacaktır. Forward sözleşmesi uyarınca fiziki teslim yapılmayacak onun yerine vade tarihinde forward fiyatı ile spot fiyat arasındaki fark üzerinden hesaplanacak bir tutardan net nakit ödeme yapılacaktır.

Forward sözleşmenin gerçeğe uygun değerine ve bakır fiyatlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir (hesaplama zaman değeri ihmal edilmiştir):

	1.11.2020	31.12.2020	1.2.2021
Bakırın piyasa fiyatı (1 ton)	22.500	21.000	20.000

500 ton bakırın gerçeğe uygun değeri	11.250.000	10.500.000	10.000.000
Satıştan beklenen nakit akışlarının gerçeğe uygun değeri	-	(750.000)	(500.000)
Forward sözleşmesinin fiyatı	-	10.558.000	-
Forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değeri	-	882.000	1.440.000
Forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki değişim		882.000	558.000

1.11.2020 tarihinde forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değeri sıfır olduğu için herhangi bir kayıt yapılmayacaktır.

31.12.2020 tarihinde forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki değişime ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	882.000 TL	
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)*		750.000 TL
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar*		132.000 TL

A işletmesinin yaptığı korunma işlemi tahmini bir işlemdeki emtia fiyatı riskinden korunmadır. Bu nedenle paragraf 9.53'e göre muhasebeleştirilecektir. Paragraf 9.53 uyarınca korunma aracının (forward sözleşmesi) değerindeki değişimin etkin olan kısmı özkaynaklarda etkin olmayan kısmı ise kar veya zararda muhasebeleştirilir. Korunma aracının etkin olmayan kısmı; korunma aracının gereğe uygun değerinin (882.000 TL), korunan kalemin (500 ton bakırını satışı) beklenen nakit akışlarının gerçeğe uygun değerini (750.000 TL) aşan kısmıdır (132.000 TL).

1.2.2021 tarihinde forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki değişime ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	558.000 TL	
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)*		500.000 TL
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar*		58.000 TL

1.2.2021 tarihinde forward sözleşmesinin ödenmesine ilişkin kayıt:

Kasa	1.440.000 TL	
Türev Araçlar		1.440.000 TL

1.2.2021 tarihinde 500 ton bakırın satışına ilişkin kayıt:

Kasa	10.000.000 TL	
Yurtiçi Satışlar		10.000.000 TL

1.2.2021 tarihinde özkaynaklarda raporlanan tutarın kar veya zarar aktarılması:

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)	1.250.000 TL	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		1.250.000 TL

Paragraf 9.55

9.53 paragrafında belirtilen korunma muhasebesine aşağıdaki durumlarda son verilir:

- Korunma aracının süresinin dolması, satılması veya feshedilmesi,
- Korunma işleminin 9.46 paragrafındaki korunma muhasebesi şartlarını artık karşılamaması,
- Tahmini bir işleme ilişkin korunma işleminde, bu tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin artık yüksek olmaması veya
- İşletmenin korunma muhasebesinden vazgeçmesi.

Tahmini bir işlemin meydana gelmesi artık beklenmiyorsa veya itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülen korunan borçlanma aracı finansal tablo dışı bırakılmışsa, "Korunma Yedeği" kaleminde kayda alınan kazanç veya kayıplar, kâr veya zarara aktarılır.

Örnek 9.42:

Şartlar örnek 9.42 ile aynı olmakla birlikte 8.1.2021 tarihinde stokların zarar görmesi nedeniyle tahmini satış işlemi iptal edilmiştir.

8.1.2021 tarihinde forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değeri 985.000 TL, 500 ton bakırın gereğe uygun değeri ise 10.400.000 TL'dir.

Korunma muhasebesi kapsamındaki tahmini işlemin gerçekleşme ihtimali ortadan kalktığı için 8.1.2021 tarihinde korunma muhasebesine son verilecektir.

31.12.2020 tarihinde forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki değişime ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	882.000 TL	
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)*		750.000 TL

Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar*		132.000 TL
--------------------------------------	--	------------

8.1.2021 tarihinde forward sözleşmesinin etkin olduğu dönemdeki (1.1.2021-8.1.2021 tarihleri arasında) gerçeğe uygun değerindeki değişime ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	103.000 TL *	
Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)*		100.000 TL **
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar*		3.000 TL

*985.000 TL – 882.000 TL = 103.000 TL
 **10.500.000 TL – 10.400.000 TL = 100.000 TL

8.1.2021 tarihinde özkaynaklarda raporlanan tutarın kar veya zarar aktarılması:

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)	850.000 TL	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		850.000 TL

1.2.2021 tarihinde forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki değişime ilişkin kayıt:

Türev Araçlar	455.000 TL *	
Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar		455.000 TL

* 558.000 TL (1 Ocak- 1 Şubat arasındaki gerçeğe uygun değer değişimi) – 103.000 TL (1 Ocak – 8 Ocak arasındaki gerçeğe uygun değer değişimi) = 455.000 TL (9 Ocak – 1 Şubat arasındaki gerçeğe uygun değer değişimi)

1.2.2021 tarihinde forward sözleşmesinin ödenmesine ilişkin kayıt:

Kasa	1.440.000 TL	
Türev Araçlar		1.440.000 TL

3.10. Özkaynaklar

Paragraf 9.56

Bu başlıkta, işletmenin ihraç ettiği özkaynak araçlarına ilişkin muhasebe ilkeleri belirlenmektedir.

Açıklama:

İşletmenin kendi özkaynak payları finansal araç tanımını karşılamamaktadır. Bu nedenle BOBİ FRS'nin finansal araçlara ilişkin muhasebeleştirme hükümlerini düzenleyen paragrafları (9.5 - 9.55 paragrafları) işletmenin kendi özkaynakları için uygulanmamaktadır. İşletmenin kendi özkaynaklarına ilişkin işlemlerin (ilk ihraç, kendi

payını satın alma, kar payı dağıtımı gibi) muhasebeleştirilmesine yönelik hükümler BOBİ FRS'nin 9.56-9.74 paragraflarında ele alınmaktadır.

Paragraf 9.57

Özkaynak, işletmeye ait tüm yükümlülüklerin işletme varlıklarından indirilmesi durumunda geriye kalan varlıklar üzerindeki haklardır. Özkaynak, ortaklar tarafından yapılan yatırımlara, faaliyetlerden elde edilen ve dağıtılmayarak işletmede bırakılan kârların ve kazançların eklenmesi ve faaliyetlerden ortaya çıkan zararlar ile işletme sahiplerine yapılan dağıtımların çıkarılması suretiyle hesaplanan tutardır.

Açıklama:

Özkaynaklar işletmenin net varlıklarını ifade eder. Net varlıklar işletmenin toplam varlıklarından yabancı kaynakların çıkarılması sonucu elde edilen tutardır. Bu tutar işletme ortaklarının işletme varlıkları üzerinde sahip oldukları hakların parasal karşılığını gösterir. Bu kapsamda ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar, cari döneme ilişkin net kar, pay ihracından kaynaklanan primler ve özkaynaklarda kaydedilen diğer kazançlar (maddi duran varlık yeniden değerlendirme yediği gibi) özkaynaklarda yer alan unsurlardandır.

Paragraf 9.58

Kooperatif işletmelerinde üyelerin payları ve benzeri finansal araçlar aşağıdaki ölçütler sağlandığında özkaynak olarak değerlendirilir:

- İşletmenin, üyelerin paylarını geri satın almayı şartsız olarak reddetme hakkı varsa veya
- Geri satın alma, mevzuat ya da işletmenin ana sözleşmesi tarafından yasaklanmışsa.

Açıklama:

Bazı kooperatifler üyelerine herhangi bir zamanda paylarını geri satma hakkı tanımaktadır. Böyle bir durum üyelerin paylarının, paragraf 9.3 uyarınca finansal yükümlülük olarak sınıflandırılmasına neden olabilir. Ancak işletmenin bu geri satım hakkını reddetmesinin söz konusu olması durumunda bu paylar özkaynak olarak sınıflandırılabilir. İşletmenin geri satın almayı reddetme hakkı sözleşmeden doğabilir veya mevzuat tarafından işletmeye tanınabilir.

Örnek 9.43:

A Kooperatifi, hamiline belirli bir fiyattan ve belirli bir tarihte geri satım hakkı tanıyan bir finansal ürün ihraç etmiştir. Söz konusu ürünün bütün özellikleri özkaynak niteliklerini taşımakla birlikte kuruluş sözleşmesinde kooperatife söz konusu finansal aracın geri satımını reddetme hakkı sağlanmıştır. Bununla birlikte kooperatif daha önce bu tür geri satım taleplerini geri çevirmeyerek ihraç ettiği finansal araçları geri satın almıştır.

Kooperatifin ihraç ettiği finansal araç kooperatif açısından özkaynak niteliği taşımaktadır. Kooperatifin payın geri satın alınmasını reddetme hakkı olduğu için ihraç edilen finansal araç karşılığında bir ödeme yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Kooperatifin daha önce bu finansal araçlar için ödeme yaparak onları satın almış olması bu araçların özkaynak olarak sınıflandırılmasını engellemeyecektir.

3.10.1. Payların İlk İhracı

Paragraf 9.59

Paylar, ihraç edildiklerinde ve karşı taraf da söz konusu paylara karşılık olarak işletmeye nakit olarak veya farklı türde bir kaynak sağlama yükümlülüğü altına girdiğinde özkaynak olarak kayda alınır.

Paragraf 9.60

Özkaynak araçlarının, nakit veya diğer kaynaklar elde edilmeden önce ihraç edilmesi durumunda elde edilecek tutar, Finansal Durum Tablosunda özkaynaklardan indirilecek “Ödenmemiş Sermaye” kaleminde gösterilir.

Paragraf 9.61

Nakit veya diğer kaynakların ihraçtan önce alınması ve işletmenin elde edilecek nakit veya diğer kaynakları geri ödeme zorunluluğunun bulunmaması durumunda Finansal Durum Tablosundaki “Sermaye” kalemi, elde edilen tutar ölçüsünde artırılır.

Paragraf 9.62

Özkaynak araçlarının ihracı için işlemlere başlanmış olsa dahi, bu araçların ihraç edilmemiş olması ve henüz işletmece nakit veya diğer kaynakların elde edilmemesi durumunda, özkaynaklarda bir artış kayda alınmaz.

Açıklama:

Bir işletme özkaynak aracı ihraç ettiği anda bunu özkaynaklarında muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni işletenin ihraç ettiği özkaynak araçlarının karşı tarafa bir ödeme yapma yükümlülüğü yüklemesi ve işletmenin bunu sermaye olarak muhtemel olarak alacak olmasıdır (paragraf 9.59). Özkaynak araçlarının ihraç edilmesiyle birlikte tahsil edilecek tutar finansal durum tablosunda “Sermaye” kaleminde raporlanacaktır.

İşletmenin özkaynak aracını ihraç etmesi ancak karşı tarafın ödemeyi henüz yapmamış olması sermaye artışının finansal durum tablosunda gösterilmeyeceği

anlamına gelmemektedir. Karşı tarafın sermaye koyma taahhüdünde bulunması ancak ödemenin özkaynak aracının ihracından sonra gerçekleştirilmesi durumunda bu tutar ödeme yapılabildiği kadar özkaynak kalemini azaltacak şekilde “Ödenmemiş Sermaye” kaleminde raporlanacaktır (paragraf 9.60). Bunun tersi durumda da (yani tutarın tahsil edilmesi ancak özkaynak aracını henüz ihraç edilmemiş olması) işletme ihracı beklemeden tahsil edilen tutarı finansal durum tablosunda “Sermaye” kaleminde raporlayarak özkaynaklarını artıracaktır (paragraf 9.61). Özkaynak aracının henüz ihraç edilmemesi ve işletmenin herhangi bir tutar tahsil etmemesi durumunda ise, ihraç işlemlerine başlanmış olsa dahi herhangi bir tutar finansal tablolara yansıtılmayacaktır çünkü karşı taraf herhangi bir ödeme yapma yükümlülüğü altına görmemiştir (paragraf 9.62).

Paragraf 9.63

Özkaynak araçları, ihraca ilişkin doğrudan maliyetler çıkarıldıktan sonra, tahsil edilen ya da tahsil edilecek nakdin itibari değeri üzerinden, elde edilen ya da elde edilecek nakit dışı kaynakların ise kayda alındıkları tarih itibarıyla belirlenen gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülür

Açıklama:

Özkaynak aracı ihraçlarında, özkaynaklar payları, nominal tutarları üzerinden değil alınan veya elde edilecek nakit tutar üzerinden finansal tablolara yansıtılmaktadır. Bununla birlikte nakit dışında bir ödeme yapılması durumunda ise ilgili varlığın gerçeğe uygun değeri üzerinden özkaynak tutarı artırılacaktır. Özkaynak paylarının nominal değerinin üstünde ihraç edilmesi durumunda payların nominal değeri finansal durum tablosunda “Sermaye” kaleminde, bunun üstündeki tutarlar ise “Paylara İlişkin Primler” kaleminde raporlanacaktır.

Örnek 9.44:

A işletmesinin her biri 1TL nominal değere sahip 100.000 adet özkaynak payı vardır. A işletmesi ilave olarak aynı özelliklere sahip 30.000 adet daha payı 1.1.2020 tarihinde ihraç etmiştir. İlave olarak ihraç edilen 30.000 pay karşılığında 1.4.2020 tarihinde, piyasa fiyatı 20.000 TL olan ticari mal ve 15.000 TL nakit almıştır.

A işletmesi ihraç ettiği 30.000 adet paya karşılık toplamda 35.000 TL’lik varlık almıştır. Her ne kadar payların nominal değeri 30.000 TL olsa da özkaynaklarda ihraca ilişkin raporlanacak tutar 35.000 TL olacaktır. Payların nominal değeri ile raporlanacak toplam tutar arasındaki fark da özkaynaklar altında “Paylara İlişkin Primler” kaleminde raporlanacaktır.

1.1.2020 tarihinde payların ihracına ilişkin kayıt:

Ödenmemiş Sermaye	30.000 TL	
Sermaye		30.000 TL

1.4.2020 tarihinde paylar karşılığında alınan varlıklara ilişkin kayıt:

Kasa	15.000 TL	
Ticari Mallar	20.000 TL	
Ödenmemiş Sermaye		30.000 TL
Pay İhraç Primleri		5.000 TL

A işletmesinin finansal durum tablosunda ilave pay ihracından sonra özkaynaklar aşağıdaki şekilde raporlanacaktır:

ÖZKAYNAKLAR135.000 TL

Ödenmiş Sermaye.....130.000 TL

-Sermaye....130.000 TL

Paylara ilişkin Primler5.000 TL

Paragraf 9.64

İhraca ilişkin doğrudan maliyetler, “Paylara İlişkin Primler” kaleminde özkaynaklardan indirim şeklinde kayda alınır. Özkaynak işlemi maliyetleriyle ilgili ortaya çıkan gelir üzerinden alınan vergiler, “*Gelir Üzerinden Alınan Vergiler*” bölümü uyarınca, muhasebeleştirilir.

Açıklama:

İşletmeler özkaynak paylarının ihracı sırasında bu ihraçla doğrudan ilişkili olan giderlere katlanabilmektedirler. Bu giderlere örnek olarak aracılar veya resmi kurumlara ödenen bedeller verilebilir. İşletme böyle bir gidere katlanması durumunda bu tutarları dönem giderlerine yansıtmayacaktır. Bunun yerine bu giderleri özkaynaklarında bir indirim olarak “Paylara İlişkin Primler” kalemini azaltarak raporlayacaktır.

Örnek 9.45:

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde nominal değeri 1 TL olan 100.000 adet özkaynak payı ihraç etmiştir. İşletme bu ihraç için aracı bir kuruluşa 1.000 TL ödemede bulunmuştur. Özkaynak paylarını alan ortaklar sermaye taahhütlerini 1.2.2020 tarihinde yerine getirerek bu paylar için 125.000 TL ödeme gerçekleştirmişlerdir.

Bu örnekte işletmenin katlandığı 1.000 TL tutarındaki ihraç gideri 25.000 TL’lik ihraç primlerinden düşülerek özkaynaklarda raporlanacaktır.

1.1.2020 tarihinde payların ihracına ilişkin kayıt:

Ödenmemiş Sermaye	100.000 TL	
Sermaye		100.000 TL

1.2.2020 tarihinde paylar karşılığında alınan varlıklara ilişkin kayıt:

Kasa	124.000 TL	
Ödenmemiş Sermaye		100.000 TL

Pay İhraç Primleri		24.000 TL
--------------------	--	-----------

Paragraf 9.65

Pay bölünmesi (mevcut payların birden fazla paya bölünmesi) ya da bedelsiz pay verilmesi sonucunda toplam özkaynaklarda bir değişiklik olmaz. Ancak gerektiğinde özkaynak kalemleri arasında aktarımlar yapılır.

Açıklama:

Pay bölünmesi veya bedelsiz pay verilmesi sonucunda işletmeye herhangi bir kaynak girişi veya çıkışı gerçekleşmemektedir. Bu durumda özkaynaklarda ilave olarak herhangi bir tutar raporlanmaz. Ancak bu işlemler sonucunda özkaynaklar içerisindeki kalemler arasında bir aktarım gerekebilir. Örneğin bedelsiz pay verilmesi, işletmenin özkaynaklarda birikmiş olan bazı kazançlarının sermaye kalemine ilave edilmesini gerektirebilir.

Örnek 9.46:

A İşletmesi 1.1.2020 tarihinde mevcut hissedarlarına her 4 pay karşılığında 1 adet bedelsiz pay verilmesine karar vermiştir. A İşletmesinin bedelsiz pay verilmeden önce nominal değeri 1 TL olan 100.000 adet özkaynak payı bulunmaktadır. A İşletmesinin 31.12.2019 tarihindeki özkaynakları aşağıdaki şekildedir:

ÖZKAYNAKLAR	
Ödenmiş Sermaye	100.000 TL
Sermaye 100.000	
Paylara İlişkin Primler	20.000 TL
Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları	600.000 TL
Dönem Net Kârı/Zararı	30.000 TL
Toplam Özkaynaklar	750.000 TL

A İşletmesi her 4 pay karşılığında 1 bedelsiz pay vererek 25.000 adet pay daha ihraç edecektir. Bu durumda özkaynaklarda herhangi bir artış olmayacaktır. Bedelsiz pay verilmesi aşağıdaki kayıtla paylara ilişkin primlerden ve geçmiş yıl karlarından düşülerek sermayeye eklenecektir.

Pay İhraç Primleri	20.000 TL	
Geçmiş Yıl Karları	5.000 TL	
Sermaye		25.000 TL

3.10.2. Dönüştürülebilir Yükümlülük veya Benzeri Bileşik Finansal Araçlar

Paragraf 9.66

Hem yükümlülük hem de özkaynak bileşeni içeren dönüştürülebilir bir yükümlülüğün (örneğin, paylara çevrilebilir tahviller) veya benzer bir bileşik finansal aracın ihracında elde edilen toplam tahsilat, yükümlülük bileşeni ile özkaynak bileşeni arasında dağıtılır. Dağıtım yapılırken öncelikle yükümlülük bileşeninin değeri tespit edilir. Yükümlülük bileşeninin değeri, dönüştürme özelliği bulunmayan benzer bir yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri olarak belirlenir. Kalan tutar, özkaynak bileşeninin değerini gösterir. İşlem maliyetleri de, yükümlülük bileşeni ve özkaynak bileşeninin tespit edilen değerleri ile orantılı olarak, bu iki bileşene dağıtılır. Yapılan dağıtım, daha sonraki dönemlerde düzeltilmez.

Paragraf 9.67

Yükümlülük bileşeni ilk kayda almadan sonra 9.11 paragrafında yer alan şartları sağlaması durumunda itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür. Bu kapsamda yükümlülük bileşeninin ilk kayda alma tarihindeki değeri ile vade tarihinde ödenecek anapara tutarı arasındaki fark etkin faiz yöntemi kullanılmak suretiyle sistematik bir şekilde faiz gideri olarak kayda alınır.

Açıklama:

İhraç edilen bazı finansal araçlar kendi içerisinde hem özkaynak hem de yükümlülük tanımını karşılayan unsurları içerisinde barındırabilirler. Bunlar tam olarak ne yükümlülük ne de özkaynaktır. Paylara çevrilebilir tahvil buna bir örnektir. Bu tür finansal araçlar, içerisindeki özkaynak ve yükümlülük bileşenleri ayrıştırılarak finansal tablolara yansıtılır.

Bileşik finansal araçların bileşenlerinden biri işletmeye ödeme yapılmasını zorunlu kılan bir borç yüklerken (örneğin paylara dönüştürülene kadar tahvil için ödenen faiz ve anaparalar), diğer bir bileşen finansal aracın hamiline borçlanma aracını özkaynak payına çeviren bir alım opsiyonu sağlamaktadır. İşletmenin böyle bir dönüştürülebilir finansal araç ihraç etmesi durumunda ilk kayda almada işletmeye bir nakit ödeme yapılmasını zorunlu kılan borç bileşenini yükümlülük olarak diğer bileşeni ise özkaynak olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

İşletmenin dönüştürülebilir bir finansal aracı ihraç ettiğinde ihraç sonucu elde ettiği tutarı yükümlülük ve özkaynak bileşenlerine dağıtması gerekmektedir. Bu ihraç sonucunda herhangi bir kazanç ya da kayıp muhasebeleştirilmez. Bileşenlere dağıtım yapılırken ilk olarak yükümlülük bileşenine dağıtılacak tutar belirlenir. Bu tutar benzer niteliklere sahip bir yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri kadar olacaktır. İhraç edilen tutarla yükümlülük bileşeni arasındaki fark da özkaynak bileşenine dağıtılacaktır.

Finansal araçların borçlanma aracından özkaynak aracına dönüştürülmesi durumunda ise yükümlülük olarak raporlanan bileşen özkaynağa dönüştürülür. İlk kayda almada muhasebeleştirilen özkaynak bileşeni ise tablolarda korunmaya devam eder. Dönüştürme işlemi sonucunda herhangi bir kazanç veya kayıp muhasebeleştirilmez.

Örnek 9.47:

A işletmesi 1.1.2020 tarihinde 5.000 adet paylara dönüştürülebilir tahvil ihraç etmiştir. Tahvillerin vadesi 5 yıl ve nominal bedeli 1.000 TL'dir (toplamda 5.000.000 TL). Tahvillerin kupon faizi yıllık %5'dir ve kupon ödemeleri her yılın sonunda yapılacaktır. Her bir tahvil, vade sonuna kadar, nominal değer 1 TL olan 100 adet paya dönüştürülebilecektir. Tahvillerin ihraç edildiği tarihte benzer tahviller için piyasada uygulanan faiz oranı yıllık %8'dir.

31.12.2020 tarihinde 2.000 adet tahvil paya dönüştürülmüştür. Kalan 3.000 adet tahvil de vade tarihi olan 31.12.2024 tarihinde paya dönüştürülmüştür.

İhraç tarihinde dönüştürülebilir finansal aracın ilk kayda alınması sırasında öncelikle yükümlülük bileşeni gerçeğe uygun değerinden ölçülecektir. Yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri benzer bir tahvilin gerçeğe uygun değeri olacaktır. İhraç tarihinde benzer tahviller için geçerli olan faiz oranı yıllık %8 olduğu için tahvilin değeri bu oran dikkate alınarak belirlenecektir.

Bu durumda yükümlülük bileşeninin gerçeğe uygun değeri tahvilin nakit akışlarının %8 faiz oranı kullanılarak bugüne indirgenmesiyle hesaplanacaktır. Gerçeğe uygun değer aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

$$\begin{aligned} \text{Yükümlülük Bileşeninin Değeri} &= 250.000/(1+0,08)^1 + 250.000/(1+0,08)^2 + \\ & 250.000/(1+0,08)^3 + 250.000/(1+0,08)^4 + \\ & 5.250.000/(1+0,08)^5 \\ &= 4.401.094 \text{ TL} \end{aligned}$$

Özkaynak bileşeninin değeri ise toplam ihraç tutarı ile yükümlülük bileşeninin değeri arasındaki farktır. Özkaynak bileşeninin değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

$$\begin{aligned} \text{Özkaynak Bileşeninin Değeri} &= 5.000.000 - 4.401.094 \\ &= 598.906 \text{ TL} \end{aligned}$$

1.1.2020 tarihinde paylara dönüştürülebilir tahvil ihraç edildiğinde aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kasa	5.000.000 TL	
Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları		4.401.094 TL
Paya Dönüşen Borçlanma Araçları		598.906 TL

Yükümlülük bileşeni bir borçlanma aracı niteliğinde olduğu için Bölüm 9 uyarınca itfa edilmiş değeriyle ölçülecektir. İtfa edilmiş değer belirlenmesinde etkin faiz oranı % 8 olarak kabul edilecektir.

Yükümlülüğün itfa edilmiş değeri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

	2020	2021	2022	2023	2024
Dönem başındaki defter değeri	4.401.094	4.503.181	4.613.435	4.732.510	4.861.111
Faiz (% 8)	352.087	360.254	369,075	378,601	388,889
Ödemeler	(250.000)	(250.000)	(250.000)	(250.000)	(5.250.000)
İtfa edilmiş değeri	4,503,181	4,613,435	4,732,510	4,861,111	5.000.000

31.12.2020 tarihinde tahvilin faiz tahakkuku ve kupon ödemesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Uzun Vadeli Finansal Maliyetleri	Borçlanma	352.087 TL	
Çıkarılmış Uzun Vadeli Araçları	Borçlanma Araçları		352.087 TL

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları	250.000 TL	
Kasa		250.000 TL

31.12.2020 tarihinde 2.000 adet tahvil paya dönüştürülmüştür. Bu toplamda 200.000 TL (2.000 adet tahvil x 100 adet pay x 1 TL) nominal bedelli özkaynak payı ihracı olarak kaydedilecektir. Tahvile ilişkin yükümlülüğün 2/5'lik kısmı paya dönüştürüldüğü için 1.801.272 TL'lik tutarın (4.503.181 x 2/5) özkaynaklara aktarılması gerekecektir. Bununla birlikte ilk kayda almada muhasebeleştirilen özkaynak bileşeninin dönüştürülen kısmı (598.906TL x 2/5 = 239.562TL) sermaye hesabına aktarılacaktır.

31.12.200X0 tarihinde 2.000 adet tahvilin dönüştürülmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları	1.801.272 TL	
Paya Dönüşen Borçlanma Araçları	239.562 TL	
Sermaye		200.000 TL
Pay İhraç Primleri		1.840.834 TL

2.000 adet tahvilin dönüştürülmesinin ardından sonraki dönemlerde tahvilin itfa edilmiş değeri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

	2021	2022	2023	2024
Dönem başındaki defter değeri	2,701,909	2,768,061	2,839,506	2,916,667

Faiz (% 8)	216,152	221,445	227,161	233,333
Ödemeler	(150.000)	(150.000)	(150.000)	(3.150.000)
Dönem sonundaki itfa edilmiş değeri	2,768,061	2,839,506	2,916,667	0

2021, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında tahvilin faiz tahakkuku ve kupon ödemesine ilişkin yukarıdaki tabloda yer alan tutarlar kullanılarak kaydedilecektir.

31.12.2025 tarihinde ise tahvillerin tamamının paya dönüştürülmesine ilişkin aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Çıkarılmış Uzun Vadeli Borçlanma Araçları	3.000.000 TL	
Paya Dönüşen Borçlanma Araçları	359.344 TL	
Sermaye		300.000 TL
Pay İhraç Primleri		3.059.344 TL

3.10.3. İşletmenin Kendi Paylarını Geri Satın Alması

Paragraf 9.68

İşletmenin geri satın alınan kendi payları, işletme tarafından ihraç edilen ve daha sonra işletme tarafından geri alınan özkaynak araçlarıdır. İşletme kendi paylarını geri satın aldığı anda bu paylara karşılık verdiği bedelin gerçeğe uygun değeri özkaynaktan düşülür. Ayrıca bu durumda 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 520 nci maddesi çerçevesinde işletme geri satın aldığı kendi payları için iktisap değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayırır. İşletmenin kendi paylarının satın alımından, satışından, ihracından ya da iptalinden dolayı kâr veya zarara herhangi bir kazanç ya da kayıp yansıtılmaz.

Paragraf 9.69

Konsolide finansal tablo hazırlayan bir işletmenin bağlı ortaklığının, bu işletmenin paylarına sahip olması işletme açısından kendi paylarının geri satın alınması olarak değerlendirilir. Bu kapsamda bağlı ortaklığın elinde bulundurduğu işletmenin payları konsolidasyon sırasında, varsa kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlar da dahil olmak üzere, tamamıyla elimine edilir ve karşılığında da özkaynak tutarı azaltılır. Ayrıca söz konusu payların alışından, satışından, ihracından ya da iptalinden dolayı kâr veya zarara herhangi bir kazanç veya kayıp yansıtılmaz.

Paragraf 9.70

Bunun yanı sıra işletmenin özkaynak yöntemi kullanarak muhasebeleştirdiği iştirakinin veya müşterek girişiminin, işletmenin paylarına sahip olması durumu da işletmenin kendi paylarını geri satın almasına benzer şekilde değerlendirilir ve iştirakin veya müşterek girişimin elinde bulundurduğu işletmenin bu payları özkaynak yönteminin uygulanması sırasında elimine edilir. Bu kapsamda, iştirak veya müşterek girişimin, işletmenin payları için finansal tablolarına yansıtılmış olduğu tutardan işletmenin payına düşen kısım elimine edilir ve karşılığında da özkaynak tutarı azaltılır. Ayrıca işletmenin; iştirakin veya müşterek girişimin elde ettiği kârdan, iştirakin veya müşterek girişimin elde tuttuğu işletmenin payları nedeniyle elde edilen kârı düşmesi ve bulunan bu tutardan kendi payına düşen kısmı gelir olarak kayda alması gerekmektedir.

Açıklama:

İşletmenin kendi ihraç ettiği özkaynak araçlarını geri satın alması durumunda bu işlem özkaynağı azaltıcı bir etki yapacaktır. Payların geri alınması durumunda özkaynaklardan düşülecek tutar özkaynak paylarının nominal değeri değil işletmenin payları geri almak için verdiği bedelin gerçeğe uygun değeri olacaktır. İşletmenin geri satın aldığı payları için herhangi bir kazanç veya kayıp ortaya çıkmayacak geri satın alımda verilecek bedelin gerçeğe uygun değeri kadar tutar doğrudan özkaynaklardan indirilecektir.

Bununla birlikte bir işletmenin bağlı ortaklığı, iştiraki veya iş ortaklığında kendi paylarının bulunması durumunda da paragraf 9.68 uygulanarak işletmenin bağlı ortaklığı, iştiraki veya iş ortaklığındaki kendi payları özkaynaklardan düşülür. Bağlı ortaklığı bulunan bir işletme konsolide finansal tablolarını hazırlarken kendi paylarını özkaynaklarında düşerken eğer kontrol gücü olmayan paylar söz konusuysa bu paylardan da oranı nispetinde indirim yapılır. İştirak veya iş ortaklığı bulunan bir işletme ise özkaynak yöntemini uygularken kendi paylarına isabet eden tutarı iştirak veya iş ortaklığının özkaynaklarındaki kendi payını hesaplarken düşecek ve iştirak veya iş ortaklığının gelirinden kendisine düşen kısmı finansal tablolarına alırken de bu paylar için temettü ödenmişse bunu gelirlerden indirecektir.

Örnek 9.48:

A işletmesi 1.2.2020 tarihinde toplamda 2.500 adet olan özkaynak paylarından 500 tanesini her bir pay için 150 TL olmak üzere toplamda 75.000 TL ödeyerek geri satın almıştır.

A İşletmesi 1.3.2020 tarihinde geri satın almış olduğu paylardan 200 tanesini her biri 100 TL olmak üzere toplamda 20.000 TL'ye geri satmıştır.

1.1.2020 tarihi itibarıyla A işletmesinin özkaynak kalemlerini tutarı aşağıdaki şekildedir:

ÖZKAYNAKLAR	
Ödenmiş Sermaye	250.000 TL
Paylara İlişkin Primler	650.000 TL
Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları	1.000.000 TL
Toplam Özkaynaklar	1.900.000 TL

A işletmesi 1.2.2020 tarihinde geri satın aldığı payları için ödediği bedeli özkaynaklarından düşecektir. İşletme payların alımı için aşağıdaki kaydı yapacaktır:

Geri Alınmış Paylar	75.000 TL	
Kasa		75.000 TL

İşletme 1.3.2020 tarihinde 200 adet özkaynak payını tekrar sattığında özkaynaklarda geri alınmış paylar olarak özkaynaktan düştüğü tutarı tekrar satılan paylar nispetinde tekrar özkaynaklara ekleyecektir ($75.000 \text{ TL} \times 2/5 = 30.000 \text{ TL}$). Bu durumda aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Kasa	20.000 TL	
Pay İhraç Primleri	10.000 TL	
Geri Alınmış Paylar		30.000 TL

İlgili tarihlerde BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal durum tablosunda özkaynak kalemlerinin tutarları aşağıdaki şekilde olacaktır:

	1.1.2020	1.2.2020	1.3.2020
ÖZKAYNAKLAR			
Ödenmiş Sermaye	250.000 TL	250.000 TL	250.000 TL
Geri Alınmış Paylar (-)	-	(75.000) TL	(45.000) TL
Paylara İlişkin Primler	650.000 TL	650.000 TL	640.000 TL
Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları	1.000.000 TL	1.000.000 TL	1.000.000 TL
Toplam Özkaynaklar	1.900.000 TL	1.825.000 TL	1.845.000 TL

3.10.4. Ortaklara Yapılan Dağıtımlar

Paragraf 9.71

Ortaklara yapılan dağıtımlar (gelir vergisi tevkifatı yapılmadan önceki tutar), özkaynaktan düşülür. Ortaklara tahakkuk ettirilen kâr paylarından ortak adına tevkif edilen gelir vergileri, “*Gelir Üzerinden Alınan Vergiler*” bölümü uyarınca muhasebeleştirilir.

Açıklama:

Ortaklara yapılan kar payı ödemeleri brüt tutarları üzerinden (gelir vergisi tevkifatı yapılmadan önceki tutar üzerinden) özkaynaklardan düşülecektir. Kar dağıtımı özkaynaklardan düşülürken kullanılacak özkaynak kalemi işletmenin dağıtılmamış karlarını temsil eden “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemi olacaktır. Bununla birlikte kar dağıtımında ortaya çıkan gelir vergisi tevkifatının muhasebeleştirilmesinde Bölüm

23 *Gelir Üzerinden Alınan Vergiler* hükümleri uygulanacaktır. Buna göre yapılan tevkifat finansal durum tablosunda “Ödenecek Vergi ve Benzeri Yükümlülükler” kaleminde gösterilir.

Örnek 9.49:

A işletmesi 15.3.2020 tarihinde yapılan genel kurul kararı uyarınca geçmiş yıl karından 100.000 TL’lik kısmı dağıtma kararı almıştır. Kar dağıtımı 1.5.2020 tarihinde gerçekleştirmiştir ve ortaklara yapılan ödemelerden %15 gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır.

A işletmesinin kar dağıtımı kararı sonrası ortaklara ödeme yapma yükümlülüğü doğmuştur. Bu nedenle işletme kar dağıtımı kararıyla birlikte ilgili yükümlülüğü ve karşılığında özkaynaktan indirimi muhasebeleştirecektir:

Geçmiş Yıllar Karları	100.000 TL	
Ortaklara Borçlar		100.000 TL

1.5.2020 tarihinde kar payı ödemesi yapıldığında aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Ortaklara Borçlar	100.000 TL	
Kasa		85.000 TL
Sorumlu Sıfatıyla Ödenecek Vergiler		15.000 TL

Paragraf 9.72

Ortaklara, kâr payı olarak nakit yerine nakit dışı varlıklar dağıtılması durumunda muhasebe işlemleri şu şekilde gerçekleştirilir: Bu tür bir dağıtım ilan edildiğinde ve işletmenin ortaklara nakit dışı varlıklar dağıtma mükellefiyeti bulunduğu, bir yükümlülük kayda alınır. Bu yükümlülük, dağıtılacak olan varlıkların gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülür. Yükümlülüğün defter değeri, her bir raporlama dönemi sonunda ve ödeme gününde, dağıtılacak varlıkların gerçeğe uygun değerlerindeki değişiklikleri yansıtabilecek şekilde düzeltilir. Gerçeğe uygun değerde meydana gelen söz konusu değişiklikler, kâr veya zarara yansıtılmaz, özkaynakta dağıtılacak kâr payı tutarında bir düzeltme şeklinde kayda alınır. Kâr payı ödemesi yapıldığında ise kâr payı olarak dağıtılan varlığın defter değeri ile kayda alınan yükümlülüğün defter değeri arasındaki fark kâr veya zarara yansıtılır.

Paragraf 9.73

Diğer taraftan dağıtılacak olan varlıkların gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemiyorsa söz konusu yükümlülük varlığın defter değeri üzerinden ölçülür. Kâr payı ödemesi yapılana kadar varlığın gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde

ölçülebilir hale gelirse, yükümlülüğün defter değeri ve dağıtılacak kâr payı tutarı tespit edilen gerçeğe uygun değere göre düzeltilir.

Açıklama:

İşletmeler kar payı ödemelerini nakit dışındaki varlıklarla da (örneğin finansal yatırımlar, stoklar veya maddi duran varlıklar) gerçekleştirebilmektedir. Böyle bir durumda kar payı ödemesi karşılığında özkaynaklardan indirilecek tutar ortaklara dağıtılacak varlığın gerçeğe uygun değeri olacaktır. Dağıtımın ilan edildiği tarihte varlığın gerçeğe uygun değeri üzerinden bir yükümlülük finansal tablolara alınacak ve gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişimler kar veya zarar yansıtılmadan özkaynakta dağıtılacak kâr payı tutarında bir düzeltme şeklinde kayda alınacaktır. Kâr payı ödemesinin gerçekleştiği tarihte ise kâr payı olarak dağıtılan varlığın defter değeri ile kayda alınan yükümlülüğün defter değeri arasındaki fark kâr veya zarara yansıtılır (paragraf 9.73).

Bazı durumlarda gerçeğe uygun değer güvenilir olarak ölçülememekte veya gerçeğe uygun değerlerin tespit edilmesi aşırı maliyet ya da çabaya katlanılmadan gerçekleştirilememektedir. Böyle bir durumun söz konusu olması durumunda ortaklara nakit dışı bir varlıkla yapılacak dağıtımlarda özkaynaklardan indirilecek tutar bu varlığın defter değeri üzerinden ölçülebilmektedir. Sonrasında gerçeğe uygun değerlerin güvenilir bir şekilde ve aşırı çaba veya maliyete katlanılmadan ölçülebilir hale gelmesi durumunda ise yükümlülüğün defter değeri ve dağıtılacak kâr payı tutarı tespit edilen gerçeğe uygun değere göre düzeltilir (paragraf 9.74).

Örnek 9.50:

A işletmesi 1.11.2020 tarihinde atıl durumda olan maddi duran varlık niteliğindeki makinalarını ortaklarına kar payı olarak dağıtmaya karar vermiştir. 1.11.2020 tarihinde dağıtılacak varlıkların net defter değeri 60.000 TL, piyasadaki satış fiyatları da 65.000 TL'dir.

31.12.2020 tarihinde varlıkların net defter değeri 59.000 TL, piyasa değeri ise 62.000 TL olmuştur.

İşletme 1.2.2021 tarihinde varlıkların ortaklara dağıtımını gerçekleştirmiştir. Bu tarihte varlıkların net defter değeri 58.500 TL, piyasa değeri ise 61.000 TL olmuştur.

1.11.2020 tarihinde kar payı dağıtım kararı verildiğinde aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

Geçmiş Yıllar Karları	65.000 TL	
Ortaklara Borçlar		65.000 TL

31.12.2020 tarihinde varlıkların gerçeğe uygun değerine göre yükümlülük tutarı düzeltilecektir:

Ortaklara Borçlar	3.000 TL	
Geçmiş Yıllar Karları		3.000 TL

1.2.2021 tarihinde yükümlülük tutarı tekrar varlığın gerçeğe uygun değerine göre düzeltilecek. Dağıtımın yapılması sonucunda da yükümlülüğün defter değeri ile varlığın defter değeri arasındaki fark kar veya zarar aktarılacaktır.

Ortaklara Borçlar	1.000 TL	
Geçmiş Yıllar Karları		1.000 TL

Ortaklara Borçlar	61.000 TL	
Tesis, Makine ve Cihazlar		58.500 TL
Diğer Faaliyetlerden Çeşitli Gelir ve Kazançlar		2.500 TL

4. FİNANSAL ARAÇLAR VE ÖZKAYNAKLARLA İLGİLİ YAPILMASI GEREKEN AÇIKLAMALAR

“Dipnotlar” bölümünün 26.7(j)-26.7(o), 26.7(ff) ve 26.7(gg) paragrafları uyarınca finansal araçlar ve özkaynaklar için finansal tabloların dipnotlarında aşağıdaki açıklamalar yapılır:

- Vade yapılarına göre ayrıştırılarak (örneğin vadesi 1 yıla kadar olanlar ve 1 yıldan daha uzun olanlar) yabancı para cinsinden olan alacakların ve borçların tutarı, döviz cinsi ve miktarı, bunlar için dönemde kaydedilen kur farkı kazanç veya kayıpları, varsa dönemde hesaplanan faiz tutarları ve değer düşüklüğü zararları ya da iptalleri. Bu açıklamalar ticari alacaklar, diğer alacaklar, ticari borçlar ve diğer borçlar için ayrı ayrı yapılır.

Örnek 9.51:

NOT X: ALACAKLAR VE BORÇLAR

Yabancı paralı alacakların vade yapısı 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekildedir:

	Döviz tutarı (ABD Doları)	TL cinsinden tutarlar
Ticari Alacaklar	2.300.000 Dolar	13.685.000 TL
1 yıldan kısa vadeli	1.900.000 Dolar	11.305.000 TL
1-2 yıl vadeli	300.000 Dolar	1.785.000 TL
2 yıldan uzun vadeli	100.000 Dolar	595.000 TL
Diğer Alacaklar	1.200.000 Dolar	7.140.000 TL
1 yıldan kısa vadeli	900.000 Dolar	5.355.000 TL
1-2 yıl vadeli	200.000 Dolar	1.190.000 TL
2 yıldan uzun vadeli	100.000 Dolar	595.000 TL

Yabancı paralı borçların vade yapısı 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekildedir:

	Döviz tutarı (ABD Doları)	TL cinsinden tutarlar
Ticari Borçlar	1.500.000 Dolar	8.925.000 TL
1 yıldan kısa vadeli	1.000.000 Dolar	5.950.000 TL
1-2 yıl vadeli	300.000 Dolar	1.785.000 TL
2 yıldan uzun vadeli	200.000 Dolar	1.190.000 TL
Diğer Borçlar	900.000 Dolar	5.355.000 TL
1 yıldan kısa vadeli	750.000 Dolar	4.462.500 TL
1-2 yıl vadeli	100.000 Dolar	595.000 TL
2 yıldan uzun vadeli	50.000 Dolar	297.500 TL

Yabancı paralı alacaklar için dönemde ortaya çıkan kur farkı kazanç veya kayıpları, faiz tutarları, değer düşüklüğü zararları ya da iptalleri 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekildedir:

	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar
Kur farkı kazancı	140.000 TL	70.000 TL
Faiz tutarı	120.000 TL	45.000 TL
Değer düşüklüğü	90.000 TL	50.000 TL
Değer düşüklüğü iptali	30.000 TL	20.000 TL

Yabancı paralı borçlar için dönemde ortaya çıkan kur farkı kazanç veya kayıpları ile faiz tutarları 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir:

	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar
Kur farkı kaybı	85.000 TL	30.000 TL
Faiz tutarı	92.000 TL	92.000 TL

- Vade yapılarına göre ayrıştırılarak (örneğin vadesi 1 yıla kadar olanlar ve 1 yıldan daha uzun olanlar) yukarıdaki madde dışında kalan alacak ve borçların miktarı, varsa dönemde hesaplanan faiz tutarı ve değer düşüklüğü zararları ya da iptalleri. Bu açıklamalar ticari alacaklar, diğer alacaklar, ticari borçlar ve diğer borçlar için ayrı ayrı yapılır.

Örnek 9.52:

NOT X: ALACAKLAR VE BORÇLAR

Alacakların vade yapısı 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekildedir:

Ticari Alacaklar	20.527.500 TL
1 yıldan kısa vadeli	16.957.500 TL
1-2 yıl vadeli	2.677.500 TL
2 yıldan uzun vadeli	892.500 TL

Diğer Alacaklar	10.710.000 TL
1 yıldan kısa vadeli	8.032.500 TL
1-2 yıl vadeli	1.785.000 TL
2 yıldan uzun vadeli	892.500 TL

Borçların vade yapısı 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekildedir:

	TL cinsinden tutarlar
Ticari Borçlar	13.387.500 TL
1 yıldan kısa vadeli	8.925.000 TL
1-2 yıl vadeli	2.677.500 TL
2 yıldan uzun vadeli	1.785.000 TL
Diğer Borçlar	8.032.500 TL
1 yıldan kısa vadeli	6.693.750 TL
1-2 yıl vadeli	892.500 TL
2 yıldan uzun vadeli	446.250 TL

Alacaklar için dönemde ortaya çıkan faiz tutarları, değer düşüklüğü zararları ya da iptalleri 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir:

	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar
Faiz tutarı	140.000 TL	65.000 TL
Değer düşüklüğü	70.000 TL	70.000 TL
Değer düşüklüğü iptali	20.000 TL	15.000 TL

Borçlar için dönemde ortaya çıkan faiz tutarları 31.12.2019 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir:

	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar
Faiz tutarı	103.000 TL	55.000 TL

- Karşı tarafı aynı toplulukta yer alan işletme olan ticari alacak, diğer alacak, ticari borç ve diğer borç tutarları.

Örnek 9.53:

NOT X: ALACAKLAR VE BORÇLAR

31.12.2019 tarihi itibarıyla karşı tarafı aynı toplulukta yer alan işletme olan alacak ve borçların bakiyeleri aşağıdaki şekildedir:

	Topluluk İşletmelerinden	Diğer Taraflardan	Toplam Bakiye
Ticari alacaklar	4.500.500 TL	29.712.000 TL	34.212.500 TL
Diğer alacaklar	1.000.000 TL	16.850.000 TL	17.850.000 TL
Ticari borçlar	800.500 TL	21.512.000 TL	22.312.500 TL
Diğer borçlar	187.000 TL	13.200.500 TL	13.387.500 TL

➤ Aşağıda belirtilen her bir finansal varlık ve finansal yükümlülük kategorisinin, vade yapılarına göre (örneğin vadesi 1 yıla kadar olanlar ve 1 yıldan daha uzun olanlar) ve -varsa- yabancı para cinsine göre ayrıştırılarak, dönem başı ve dönem sonu defter değerleri:

- (i) Borçlanma aracı sınıfında yer alan finansal varlıklar.
- (ii) Borçlanma aracı sınıfında yer alan finansal yükümlülükler.
- (iii) Piyasa değeri üzerinden ölçülen özkaynak araçları.
- (iv) Maliyet bedelinden ölçülen özkaynak araçları.
- (v) -Varsa- türev araçlar ayrı olmak üzere, diğer finansal araçlar sınıfındaki finansal varlıklar.
- (vi) -Varsa- türev araçlar ayrı olmak üzere, diğer finansal araçlar sınıfındaki finansal yükümlülükler.

Yukarıdaki her bir kategoriye ilişkin aşağıdakilerden kaynaklanan hareketler açıklanır:

- Dönem içinde meydana gelen ilaveler, elden çıkarmalar ve sınıf değişiklikleri,
- (i) ve (ii) alt bentlerinde sayılan finansal varlık ve yükümlülük kategorileri için dönemde kaydedilen faiz geliri ve gideri, kur farkı kazancı ya da kaybı ve varsa değer düşüklüğü zararı ya da iptali,
- (iv) alt bendinde sayılan finansal varlıklar kategorisi için varsa dönemde kaydedilen değer düşüklüğü zararı ya da iptali,
- (iii), (v) ve (vi) alt bentlerindeki finansal varlıklar için döneme ilişkin değer artışları ya da azalışları. Bununla birlikte (v) ve (vi) alt bentlerinde sayılan finansal varlık ve yükümlülük kategorisi içinde maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal araçların bulunması durumunda bu finansal araçlar için dönemde kaydedilen değer düşüklüğü zararları ya da iptalleri ayrı şekilde gösterilir.

Örnek 9.54:
NOT X: FİNANSAL ARAÇLAR

Finansal araçlara ilişkin dönem başı ve dönem sonu tutarlarının mutabakatına ilişkin bilgiler aşağıdaki şekildedir:

	Dönem başı bakiyesi	İlaveler, elden çıkarmalar ve sınıf değişiklikleri	Faiz, kur kazanç/kayıpları	Değer düşüklüğü kazanç/kayıpları	Değer artış/azalışları	Dönem sonu bakiyesi
Borçlanma aracı niteliğindeki finansal varlıklar	1.700.000 TL	100.000 TL	75.000 TL	40.000 TL	-	1.915.000 TL
- 1 yıl ve 1 yıldan kısa vadeli	1.000.000 TL	300.000 TL	50.000 TL	-	-	1.350.000 TL
- 1 yıldan uzun vadeli	700.000 TL	- 200.000 TL	25.000 TL	40.000 TL	-	565.000 TL
Borçlanma aracı niteliğindeki finansal yükümlülükler	2.200.000 TL	200.000 TL	20.000 TL	30.000 TL	-	2.450.000 TL
- 1 yıl ve 1 yıldan kısa vadeli	1.500.000 TL	- 200.000 TL	60.000 TL	-	-	1.360.000 TL
- 1 yıldan uzun vadeli	700.000 TL	400.000 TL	- 40.000 TL	30.000	-	1.090.000 TL
Piyasa değeri üzerinden ölçülen özkaynak araçları	400.000 TL	50.000	-	-	- 50.000 TL	400.000 TL
Maliyet bedelinden ölçülen özkaynak araçları	250.000 TL	-	-	- 20.000 TL	-	230.000 TL
Türev finansal varlıklar	300.000 TL	-	-	-	40.000 TL	340.000 TL
- 1 yıl ve 1 yıldan kısa vadeli	-	-	-	-	-	-
- 1 yıldan uzun vadeli	300.000 TL				40.000 TL	340.000 TL
Türev finansal yükümlülükler	250.000 TL	50.000 TL	-	-	- 25.000 TL	275.000 TL
- 1 yıl ve 1 yıldan kısa vadeli		50.000 TL	-			50.000 TL
- 1 yıldan uzun vadeli	250.000 TL		-		- 25.000 TL	225.000 TL

- Yukarıdaki maddede yer alan her bir kategori için; ilgili finansal varlıklardan ya da yükümlülüklerden bazılarının karşı tarafının aynı toplulukta yer alan işletmeler ya da işletmenin iştirakleri veya müşterek girişimleri olması durumunda bu finansal varlıkların ya da yükümlülüklerin dönem sonundaki defter değerleri ayrı bir şekilde gösterilir. Örneğin, işletmenin borçlanma aracı sınıfındaki finansal varlıkları arasında aynı toplulukta yer alan işletmeler, iştirakler ve müşterek girişimler tarafından ihraç edilen borçlanma araçlarının bulunması durumunda, aynı toplulukta yer alan işletmeler tarafından ihraç edilenlerin, iştirak ve müşterek girişimler tarafından ihraç edilenlerin ve diğer işletmeler tarafından ihraç edilenlerin dönem sonundaki defter değerleri ayrı ayrı gösterilir.

Örnek 9.55:

NOT X: FİNANSAL ARAÇLAR

31.12.2019 tarihi itibarıyla karşı tarafı aynı toplulukta yer alan işletme olan finansal araç bakiyeleri aşağıdaki şekildedir:

	Topluluk İşletmelerinden	Diğer Taraflardan	Toplam Bakiye
Borçlanma aracı niteliğindeki finansal varlıklar	1.465.000 TL	450.000 TL	1.915.000 TL
Borçlanma aracı niteliğindeki finansal yükümlülükler	2.300.000 TL	150.000 TL	2.450.000 TL
Piyasa değeri üzerinden ölçülen özkaynak araçları	350.000 TL	50.000 TL	400.000 TL
Maliyet bedelinden ölçülen özkaynak araçları	150.000 TL	80.000 TL	230.000 TL
Türev finansal varlıklar	340.000 TL	-	340.000 TL
Türev finansal yükümlülükler	275.000 TL	-	275.000 TL

- Yukarıdaki iki madde uyarınca yapılan açıklamalara ek olarak gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen finansal araçlar için aşağıdaki açıklamalar yapılır:
- Gerçeğe uygun değerlerin değerlendirme tekniği uygulanarak tahmin edildiği durumlarda değerlendirme tekniğinin altında yatan önemli varsayımlar.
 - Türev finansal araçların her bir sınıfının niteliği ve kapsamı.
 - Güvenilir bir şekilde tespit edilemediği için gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülemeyen finansal araçlar için bu durumun gerekçeleri.

Örnek 9.56:

NOT X: FİNANSAL ARAÇLAR

Gerçeğe Uygun Değerin Belirlenmesinde Kullanılan Değerleme Tekniği

Taraf olunan 200.000 ABD Dolarına dayalı ve 12 ay vadeli döviz forward sözleşmesinin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde herhangi bir piyasa fiyatı mevcut olmadığı için satın alma gücü paritesi yöntemine dayanan bir değerlendirme tekniği kullanılmıştır.

Bu yöntemde kurların, ilgili ülkelerdeki enflasyon oranlarından etkileneceği ve döviz kurlarının sabit kalmayarak satın alma gücüne göre değişeceği varsayılmaktadır. Bu çerçevede aşağıdaki eşitlik kullanılarak kurdaki artış tahmin edilmiştir:

$$p = \frac{(1 + EY)}{(1 + EF)} - 1$$

Bu eşitlikte p kurdaki artışı, EY Türkiye'deki enflasyon oranını, EF ise Amerika'daki enflasyon oranını temsil etmektedir. Bu kapsamda Amerika'daki enflasyon oranının %4, Türkiye'deki enflasyon oranını ise %10 olacağı varsayılmış ve kurdaki artışın %3.77 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmiştir. Bu çerçevede forward sözleşmenin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde %3.77 oranında kur artışı olacağı dikkate alınmıştır.

Örnek 9.57:**NOT X: FİNANSAL ARAÇLAR**

31.12.2019 tarihi itibarıyla türev araçlara ilişkin bilgiler aşağıdaki şekildedir:

Türev finansal varlıklar	340.000 TL
-Swap sözleşmeleri	185.000 TL
-Forward sözleşmeleri	155.000 TL
Türev finansal yükümlülükler	275.000 TL
-Opsiyonlar	160.000 TL
-Future sözleşmeler	115.000 TL

Örnek 9.58:**NOT X: FİNANSAL ARAÇLAR**

Diğer finansal araçlar sınıfında yer alan ve gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmesi gereken 500.000 TL defter değeri bulunan bir varlığa dayalı menkul kıymetin gerçeğe uygun değeri, faal bir piyasada kote edilmiş bir piyasa fiyatının mevcut olmaması ve piyasa katılımcıları tarafından yaygın olarak kullanılmakta olan bir değerlendirme tekniğinin bulunmaması nedeniyle güvenilir bir şekilde ölçülememiştir.

- Kayıtlı sermaye sistemini kabul eden şirketlerde kayıtlı sermaye tavanı.
- Paylarının sayısı ve itibari değeri (itibari değer bulunmaması durumunda defter değeri) ile cari dönemde taahhüt edilen payların sayısı ve itibari değeri (itibari değer bulunmaması durumunda defter değeri). Birden fazla pay grubu bulunduğu bu açıklamalar her bir pay grubu için ayrı ayrı yapılır.

Örnek 9.59:**NOT X: ÖZKAYNAKLAR**

31.12.2019 tarihi itibarıyla kayıtlı sermayeye ve sermaye paylarına ilişkin bilgiler aşağıdaki şekildedir:

Kayıtlı sermaye tavanı	1.500.000 TL
Onaylanmış ve ödenmiş sermaye	800.000 TL

	Pay sayısı	Defter değeri
Özkaynak paylarının sayısı		
Adi paylar	10.000.000 adet	10.000.000 TL
İmtiyazlı paylar	1.000 adet	5.000.000 TL
Cari dönemde taahhüt edilen özkaynak payları		
Adi paylar	2.000.000 adet	200.000 TL
İmtiyazlı paylar	-	-

5. KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

Bu bölümde, Muhasebe Sistemi Uygulamaları Genel Tebliği (MSUGT), BOBİ FRS ve TFRS'lerin konuyla ilgili hükümleri karşılaştırılarak söz konusu düzenlemeler arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekilecektir.

	MSUGT/VUK	BOBİ FRS	TFRS
Ticari ve Diğer Alacak ve Borçların Muhasebeleştirilmesi	Senede bağlanmış bütün alacak ve borçlar için reeskont uygulanması ihtiyaridir.	Vadesi bir yıl veya daha kısa olanlar itibari değeri üzerinden, Vadesi bir yıldan daha uzun olanlar itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür.	İtfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülür. Uygulama kolaylığı açısından vadesi bir yıldan kısa olan alacaklar defter değeri üzerinden ölçülebilmektedir.
Ticari Alacaklara İlişkin Değer Düşüklüğü	Dava ve icra safhasındaki alacaklar için değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.	Değer düşüklüğüne ilişkin gözlemlenebilir kanıtların bulunması durumunda değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.	Beklenen kredi zararı yaklaşımına göre değer düşüklüğü kayda alınır.
Hisse Senedi Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi	Alış bedeliyle değeri.	Borsada işlem görenler gerçeğe uygun değerleri (piyasa değeri) üzerinden, borsada işlem görmeyenler maliyet bedelinden ölçülür.	Gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülür.
Borçlanma Aracı Niteliğindeki Menkul Kıymet Yatırımlarının Ölçümü	Borsa rayici üzerinden veya alış bedeline vade sonuna kadar işleyen faizin eklenmesiyle bulunan tutar üzerinden değeri.	İtfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür.	İtfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülür. .
Banka Kredileri ve İhraç Edilen Menkul Kıymetlerin Ölçümü	Tahviller itibari değeri, banka kredileri işlemiş faiziyle birlikte mukayyet değeri üzerinden ölçülür.	İtfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür.	İtfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülür.
Türev Araçların Ölçümü	Muhasebeleştirmeye ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.	Gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür.	Gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. TMS 2 Stoklar
(Erişim:https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%202.pdf)
- IFRS Foundation – Supporting Material for the IFRS for SMEs Standard. Module 11 – Basic Financial Instruments
(Erişim:<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/supporting-implementation/smes/module-11.pdf>)
- IFRS Foundation – Supporting Material for the IFRS for SMEs Standard. Module 12 – Other Financial Instruments Issues
(Erişim:<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/supporting-implementation/smes/module-12.pdf>)
- Barnes, J., & Ernst & Young. (2018). International GAAP 2018: Generally Accepted Accounting Practice Under International Financial Reporting Standards, John Wiley & Sons Ltd.
- PricewaterhouseCoopers LLP, Global Accounting Consulting Services Staff (2018). Manual of Accounting: IFRS 2019, LexisNexis U.K.
- Croner-i (2019). Deloitte IGAAP 2019: A Guide to IFRS Reporting, Croner-i Limited.
- Grant Thornton, A Practical Guide to the Classification of Financial Instruments Under IAS 32 (2013).